

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTSEL OYUNLAR
YOLUYLA KÖK DEĞERLERİN KAZANDIRILMASI: BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI

SELÇUK ALTUNEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. EMİNE KARASU AVCI

OCAK - 2022
KASTAMONU

TEZ ONAYI

SELÇUK ALTUNEL tarafından hazırlanan “**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTSEL OYUNLAR YOLUYLA KÖK DEĞERLERİN KAZANDIRILMASI: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı **13.01.2022** tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Doç.Dr. Emine KARASU AVCI Kastamonu Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Bilgin Ünal İBRET Kastamonu Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Ersin TOPÇU Amasya Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş olan bu tez Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunca onanmıştır.

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. İbrahim YENEN

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Selçuk ALTUNEL

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EĞİTSEL OYUNLAR YOLUYLA KÖK DEĞERLERİN KAZANDIRILMASI: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

SELÇUKALTUNEL

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. EMİNE KARASU AVCI

Her toplum kendine özgü ve toplumun aynası niteliğinde bazı değerlere sahiptir. Bu değerlerin birey tarafından benimsenmesi hem bireyin toplumsallaşması hem de toplumsal kimliğin korunması bakımından büyük önem taşımaktadır. Değerlerin bireye aktarımında aile, okul ve sosyal çevre etkilidir. Bununla birlikte değerlerin kazandırılmasında eğitim-öğretimin planlı olarak düzenlendiği okulların ve sürecin uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin özel bir yeri bulunur. Öğretmenler okullarda öğrencilere çeşitli yollarla değerleri kazandırmaya çalışırlar. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlar yoluyla kök değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında ortaokul 7. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan eylem araştırmasından yararlanılmıştır. Veriler gözlem, video kayıtları, öğretmen günlükleri, öğrenci günlükleri, odak grup görüşmeleri, ön ve son algı metinleri ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler ise içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri ile 7. sınıf öğrencilerinin öz denetim değeri dışında diğer kök değerleri kısmen de olsa tanıdıkları tespit edilmiştir. Süreç sonunda öğrencilerde kök değerlerin tanımında ve davranış olarak sergilenmesinde olumlu bir ilerleme kaydedildiği görülmüştür. Aynı zamanda sevgi ve dostluk kök değerlerine kız öğrencilerin daha fazla önem verdiği ve bu değerlerin davranışa yansımada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duyarlı oldukları anlaşılmıştır. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunların kök değerleri kazandırmada olumlu yönde etkileri olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen eğitsel oyunlar ile öğrencilerin kök değerleri daha iyi kavradıkları ve kök değerlere ilişkin algılarının geliştiği gözlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu olumlu sonuçlardan hareketle öğretmenlere öğrenme sürecinde değerlerin kazandırılmasında eğitsel oyunlardan yararlanmaları önerilebilir.

ANAHTAR KELİMELER: Sosyal Bilgiler, Kök Değerler, Değerler Eğitimi.

Ocak 2022, 136 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****ACQUISITION OF THE ORIGINAL VALUES THROUGH EDUCATIONAL GAMES IN SOCIAL STUDIES COURSE: AN ACTION RESEARCH****SELÇUK ALTUNEL****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES AND TURKISH EDUCATION
SOCIAL STUDIES EDUCATION
SUPERVISOR: DOÇ. DR. EMİNE KARASU AVCI**

Every society has some values that are specific, and reflect the society itself. Acquisition of these values by individuals is of great importance in terms of the socialisation of the individuals and maintenance of their identity. Family, school and Social environment have influence on getting individuals to have values. In addition, the schools where education and training are systematically carried out and the teachers who act as an implementer during the process have a special place in acquisition of the values. Teachers do their best to get students to acquire the values through various methods. In this research, it is aimed to get original values acquired through educational games in Social Sciences Courses. The research is conducted on secondary school 7 th graders during Fall Semester in 2020-2021 Academic Year. The action research, which is one of the qualitative research methods, is used in the research. Data are acquired from observation, video recordings, teacher diaries, student diaries, focus group discussions, and pre- and post-perception texts. The acquired data are analyzed by using content analysis. With the help of a series of educational activities (games) applied for the research, it is stated that the 7th graders are familiar with the original values except for the self-control value to a certain extent. At the end of the process, it is seen that the students can define the original values and develop a positive behaviour. Besides, it is clear that the female students attach more importance to Original love and friendship values, and are more sensitive than the male students when the values turn into behaviours. In the research, it is seen that educational games in Social Sciences courses have positive impacts on acquisition of the original values. It is observed that the students can understand the original values better with the help of the educational games, and that their perception of the original values improve. Based on the positive results acquired from the research, we can advise teachers to benefit from the educational games during acquisition of the values in the learning process.

KEYWORDS: Social Sciences, Original Values, Educational Games

January 2022, 136 Page

TEŞEKKÜR

Küreselleşme ve beraberindeki hızlı teknolojik gelişmeler toplumumuzun kendine özgü örf adet ve geleneklerinin yanı sıra bize ait olan, bizi yansıtan değerlerimize de büyük zararlar vermektedir. Bu zararın en aza indirilmesi adına son yıllarda hazırlanan öğretim programlarında daha fazla değerler eğitimi üzerinde durulsa da, değerler eğitiminin zorunluluk haline geldiği günümüzde, bunun sahaya yansımalarının yeterince olmadığı gözlemlenmektedir. Bu araştırmada ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan öğrenme alanlarına ait kazanımlar kök değerlerle eşleştirilmiş ve bu kök değerlerin kazandırılmasında eğitsel oyunların etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyip, sabırla tecrübeleri doğrultusunda bana rehberlik eden, yürütülen sürece değer katan, yorulan ama yılmadan desteğine devam eden, dostane ve samimi yaklaşımlarıyla beni cesaretlendiren kıymetli tez danışmanım ve rehberim sayın Doç. Dr. Emine KARASU AVCI' ya çok teşekkür ederim. Yüksek lisans ders süreci boyunca bana her türlü kolaylığı sağlayan değerli akademisyenler Doç. Dr. Nadir YURTOĞLU, Doç. Dr. Melike FAİZ, Doç. Dr. Ersin TOPÇU, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi MOR DİRLİK ve Dr. Öğr. Üyesi Erol ÇİYDEM'e de teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans başvuru sürecinden itibaren, desteğini hiç esirgemeyen tam vazgeçeceğim anlarda beni cesaretlendirip sürece devam etmemi sağlayan kıymetli hayat arkadaşım Sevgi Öğretmene, yıllardır öğretmenlik yapan babalarının, birden öğrenci olmasına başta şaşırıp, sonra alışan ve hayatı anlamlı kılan kızlarıma teşekkür ederim

Selçuk ALTUNEL

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Problem Cümlesi	5
1.3 Alt Problemler	5
1.4 Araştırmanın Amacı	6
1.5 Sayıtlılar	7
1.6 Sınırlılıklar.....	7
1.7 Araştırmanın Önemi	7
1.8 Tanımlar	9
1.9 İlgili Araştırmalar	9
1.9.1 Ülkemizde Yapılan İlgili Araştırmalar	9
1.9.2 Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar	14
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	16
2.1 Sosyal Bilgiler	16
2.1.1 Sosyal Bilgiler Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi	17
2.1.2 Sosyal Bilgiler Dersinin Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi	19
2.2 Değer	21
2.3 Değerler Eğitimi	23
2.3.1 Değerler Eğitimi Yaklaşımları.....	25
2.4 Kök Değer	26
2.5 Sosyal Bilgiler ve Değer.....	28
2.6 Eğitsel Oyun	30
2.6.1 Eğitsel Oyunların Sınıflandırılması	32
2.6.1.1 Uygulanış biçimlerine göre eğitsel oyunlar	32
2.6.1.2 Oynanma-oynatılma gayelerine göre eğitsel oyunlar	32
3. YÖNTEM.....	34
3.1 Araştırma Deseni	34
3.2 Çalışma Grubu.....	35
3.3 Verilerin Toplanma Süreci	37
3.4 Veri Toplama Araçları.....	38
3.4.1 Ön /Son Algı Belirleme Metinleri	39
3.4.2 Öğrenci Ürün ve Etkinlikleri	39
3.4.3 Öğrenci Görüşleri	40
3.4.4 Saha Notları	40
3.4.5 Kayıt Defteri ve Öğrenci Günlükleri	40

3.4.6	Video Kayıtları	41
3.5	Verilerin Analizi	41
3.6	Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği	41
4.	BULGULAR VE YORUM	43
4.1	Öz denetim Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	43
4.1.1	Öz denetim Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	44
4.1.2	Öz denetim Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	45
4.1.3	Öz denetim Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	51
4.2	Saygı Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	52
4.2.1	Saygı Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	53
4.2.2	Saygı Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	54
4.2.3	Saygı Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	59
4.3	Sevgi Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	60
4.3.1	Sevgi Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	60
4.3.2	Sevgi Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	62
4.3.3	Sevgi Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	67
4.4	Dürüstlük Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	70
4.4.1	Dürüstlük Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	70
4.4.2	Dürüstlük Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	71
4.4.3	Dürüstlük Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	75
4.5	Sorumluluk Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	77
4.5.1	Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	78
4.5.2	Sorumluluk Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	79
4.5.3	Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	82
4.6	Sabır Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	84
4.6.1	Sabır Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	85
4.6.2	Sabır Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	86
4.6.3	Sabır Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	89
4.7	Yardımseverlik Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	92
4.7.1	Yardımseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	92
4.7.2	Yardımseverlik Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	94
4.7.3	Yardımseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	98
4.8	Vatanseverlik Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	100
4.8.1	Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	100
4.8.2	Vatanseverlik Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	101
4.8.3	Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	106
4.9	Adalet Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	108
4.9.1	Adalet Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	108
4.9.2	Adalet Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	110
4.9.3	Adalet Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	114
4.10	Dostluk Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular	116
4.10.1	Dostluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları	116
4.10.2	Dostluk Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri	117
4.10.3	Dostluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları	121
5.	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	126
5.1	Sonuç	126
5.1.1	Öz Denetim Değerine İlişkin Sonuçlar	126
5.1.2	Saygı Değerine İlişkin Sonuçlar	127
5.1.3	Sevgi Değerine İlişkin Sonuçlar	128

5.1.4	Dürüstlük Değerine İlişkin Sonuçlar	129
5.1.5	Sorumluluk Değerine İlişkin Sonuçlar	129
5.1.6	Sabır Değerine İlişkin Sonuçlar	130
5.1.7	Yardımseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar	131
5.1.8	Vatanseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar	131
5.1.9	Adalet Değerine İlişkin Sonuçlar	132
5.1.10	Dostluk Değerine İlişkin Sonuçlar	133
5.2	Kök Değerlerin Kazandırılmasında Eğitsel Oyunların Etkisine İlişkin Sonuçlar	134
5.3	Öneriler	135
5.3.1	Uygulayıcılara/Öğretmenlere Öneriler	135
5.3.2	Araştırmacılara Öneriler	136
KAYNAKLAR		137
6. EKLER		151
EK 1: Oyun Planı		151
EK 2: Ön /Son Algı Belirleme Metni Örneği		152
EK 2'nin devamı		153
EK 3: Görüşme Formu		154
EK 4: Eylem Planı		155
EK 5: Veli İzin Belgesi		156
EK 7: Ders Planı		157
EK 7'nin devamı		158
EK 8: Araştırma İzni		159
EK 9: Etik Kurul İzni		160

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Uygulanış Biçimlerine Göre Oyunların Sınıflandırılması	32
Şekil 3.1 Eylem Araştırmasının Aşamaları	35
Şekil 3.2 Uygulamanın Yapıldığı Sınıf Ortamı.....	36
Şekil 3.3 Veri Toplama Araçları	39
Şekil 4.1 Değer Eşleştirilmesi ve Süreç Başlangıç Fotoğrafı	43
Şekil 4.2 Öz Denetim Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	44
Şekil 4.3 Öz Denetim Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler	45
Şekil 4.4 Öz Denetim Değeri ile Hikâyeyi Anlat Oyun Fotoğrafı	48
Şekil 4.5 Öz Denetim Değeri İle Kendini Kontrol Et Oyun Fotoğrafı	49
Şekil 4.6 Öz Denetim Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular.....	51
Şekil 4.7 Saygı Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	53
Şekil 4.8 Saygı Değerine İlişkin Oyun Ve Etkinlikler	55
Şekil 4.9 Saygı Değeri İle İlgili Sinyal Oyunu Fotoğrafı	57
Şekil 4.10 Saygı Değeri İle İlgili Oyun Fotoğrafı.....	58
Şekil 4.11 Saygı Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	59
Şekil 4.12 Sevgi Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	61
Şekil 4.13 Sevgi Değerine İlişkin Oyun Ve Etkinlikler	62
Şekil 4.14 Sevgi Topu Oyunu Fotoğrafı	64
Şekil 4.15 Öğrenciler tarafından oluşturulan Atatürk Köşesi fotoğrafı	66
Şekil 4.16 Sevgi Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	68
Şekil 4.17 Dürüstlük Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	70
Şekil 4.18 Dürüstlük Değerine İlişkin Oyun Ve Etkinlikler	71
Şekil 4.19 KÖ8 Kodlu Öğrenci Tarafından Çözülen Bulmaca Fotoğrafı	73
Şekil 4.20 Dürüstlük Değeri İle İlgili Dürüstlük Çarkı Oyunu Fotoğrafı	74
Şekil 4.21 Dürüstlük Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	75
Şekil 4.22 Sorumluluk Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular.....	78
Şekil 4.23 Sorumluluk Değerine İlişkin Oyun Ve Etkinlikler	80
Şekil 4.24 Sorumluluk Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	83
Şekil 4.25 Sabır Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	85
Şekil 4.26 Sabır Değerine İlişkin Uygulanan Oyun Ve Etkinlikler	86
Şekil 4.27 KÖ8 Kodlu Öğrencinin Bulmaca Çözümü	88
Şekil 4.28 Sabır Değeri İle İlgili Oyun Fotoğrafı	89
Şekil 4.29 Hedefim Oyunu Fotoğrafları	89
Şekil 4.30 Sabır Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular.....	90
Şekil 4.31 Yardımseverlik Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular.....	93
Şekil 4.32 Yardımseverlik Değerine İlişkin Oyun Ve Etkinlikler	94
Şekil 4.33 LÖSEV Tarafından Gönderilen Plaket	97
Şekil 4.34 Yardımseverlik Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	98
Şekil 4.35 Vatanseverlik Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular	101
Şekil 4.36 Vatanseverlik Değerine İlişkin Uygulanan Oyun Ve Etkinlikler ..	102
Şekil 4.37 Vatansever Tombala Oyunu Fotoğrafı.....	104
Şekil 4.38 Araştırmacı Öğretmen Tarafından Oluşturulan Resfebe	105
Şekil 4.39 Vatanseverlik Değeri İle İlgili Öğrencilerin Oluşturduğu Resfebe	105
Şekil 4.40 Vatanseverlik Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	107

Şekil 4.41 Adalet Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular.....	109
Şekil 4.42 Adalet Değerine İlişkin Uygulanan Oyun Ve Etkinlikler.....	110
Şekil 4.43 KÖ10 Kodlu Öğrenci Tarafından Çözülen Bulmaca.....	112
Şekil 4.44 Adalet Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	115
Şekil 4.45 Dostluk Değeri İle İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular.....	116
Şekil 4.46 Dostluk Değerine İlişkin Uygulanan Oyun Ve Etkinlikler.....	117
Şekil 4.47 Karagöz- Hacivat Oyununa Ait Örnek Fotoğraflar	120
Şekil 4.48 Dudak Okuma Oyununa Ait Örnek Fotoğraf	120
Şekil 4.49 Dostluk Değeri İle İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular	122

TABLÖLAR DİZİNİ**Sayfa**

Tablo 2.1 Kök değerler ve bu değerler ile elde edilecek tutum davranışlar listesi	27
Tablo 3.2 Veri toplama araçları, faaliyet, etiklikler ve oyunlar.....	37

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
LÖSEV	: Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council For The Social Studies
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vd.	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Eğitim, kültürlenme veya kültürel değerlerin bireye kazandırılma süreci olarak tanımlanabilir (Sönmez, 2019, s. 5). Eğitimin genel olarak amaçları incelendiğinde bireylerin içerisinde yaşadıkları topluma ve toplumun özelliklerine uyum sağlamalarına yardımcı olmayı hedeflemiş olduğu görülür. Eğitim aracılığı ile bireyin davranışları eğitimin amaçları doğrultusunda çeşitli değişikliklere uğrayarak şekillendirilir. Eğitim, bireye bilgi ve beceri kazandırmanın yanı sıra toplumsal devamlılığı sağlayacak değerler üretmek, toplum tarafından benimsenen değerleri koruyup yok olmasını engellemek, eski ve yeni değerler arasından bağlantı kurmak gibi işlevlere de sahiptir (Akdağ ve Taşkaya, 2018, s. 219). Değerler, içerisinde evrensel, toplumsal ve kültürel özellikler barındıran soyut olgular olma özelliğini taşırlar. Bu soyut olguların gelecek kuşaklara aktarılıp muhafaza edilmesinde ise eğitimin rolü yadsınamaz bir gerçektir.

Toplumlar kültürel değerlerin gelecek nesillere eğitim yoluyla aktarma imkânına sahip olmalarından dolayı gelişmek ve ilerlemek için eğitime önem vermek zorundadırlar. Eğitimle sadece toplumların kültürel özelliklerini taşıyan değerler aktarılmaz. Çağın değişen ve yenilenen değerleri de yeni kuşaklara aktarılır (Izgar, 2013, s. 1). Değerlerin aktarımında ve devamının sağlanmasında eğitim kurumlarına büyük görev düşer. Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde vatanseverlik, adalet, temizlik ve düzenli olma gibi birçok değer içerdiği görülmektedir (Akbaş, 2008, s. 39). Eğitim kurumları olan okullarımızda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan öğretim programları kanalıyla değerler eğitimi verilmektedir. Bu çerçevede hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde değerler eğitimi ayrıntılı bir şekilde yer bulmaktadır (Aydın, 2010, s. 19).

Sosyal bilgiler öğretiminde temel amaç, karşılaştığı sorunlara çözüm yolları geliştirebilen ve sahip olduğu değerlere dayalı karar alabilen ideal vatandaşlar yetiştirmektir. İyi vatandaş olma özelliğine sahip, tarihsel ve toplumsal özelliklerini koruyan ve kültürel değerleri kazanmış bireyler yetiştirmek sosyal bilgiler öğretim programlarının ulaşılması hedeflenen temel amaçlarıdır (Baydar, 2009, s. 15). Bu

bağlamda sosyal bilgiler dersi değerlerin aktarımında ve kazandırılmasında önemli bir rol ve içeriğe sahip olan bir derstir.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıltılar ve sınırlılıkları ile araştırma konusuna yönelik ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Toplumlar küreselleşmenin etkisiyle sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde yer almaktadır. Toplumların uğradığı bu gelişim ve değişim her zaman olumlu yönde olmamakta, toplumların kendilerine özgü yapılarına zarar vermektedir. Toplumun özelliklerini yansıtan ve toplum tarafından oluşturulan değerler sosyal yapıyı ayakta tutmada önemli bir role sahiptir. Toplumların sosyo-kültürel özelliklerinin devam ettirilmesinde ve gelecek nesiller tarafından tanınıp davranış haline getirilmesinde değerler ön plana çıkmaktadır. Beğenilen, benimsenen veya bireyi doğru olana yönelten, toplum tarafından onaylanan bu davranış şekillerinin bireye aktarımı önemli bir toplumsal ihtiyaç olarak görülmektedir.

Değer, toplum tarafından kabul gören nitelikli davranış şekilleridir. Aynı zamanda kişiler tarafından kullanılan ve onları hedefe yönlendiren kural olarak benimsenmiş ölçütlerdir (Fichter, 2016, s. 177). Toplumsal kuralların aktarımında, toplumsal devamlılığın sağlanmasında ve bireyin sosyalleşmesinde gelecek nesillere aktarılan değerlerin rolü büyüktür. Bireyin sosyalleşmesi aslında toplum tarafından oluşturulan değerlerin birey tarafından kabul edilme sürecidir. Değerler, bir bakıma toplumun bireye ve yeni nesillere sunduğu yaptırımlardır. Yaptırımlardan oluşan değer ortamı birey dünyaya geldiğinde hazırdır. Bu değerler aile, okul ve toplum aracılığıyla bireye aktarılır (Özkan, 2010, s. 1127).

Değerlerin aile, toplum ve okullarda yapılan çalışma ve etkinlikler ile bireye kazandırılması önem arz etmektedir. Bireyin beslenme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı aile, sosyalleşmenin etkili bir kurumu olan okul ve bireyin yaşamı boyunca içerisinde yer alacağı, birey üzerindeki etkisi yadsınamaz olan toplum, değer eğitiminin üç ana koludur. Değerler eğitiminin ilk aşamasını oluşturan

aile, bireye sahip olunan değerleri aşılır ve bireyin bu değerleri kazanmasında etki sahibi olur. Bireyin kişiliğinin ve karakterinin temelleri aile kurumunda atılır. Bu nedenle burada sağlam bir zemin oluşturulmasının önemi büyüktür (Yaman, 2016, s. 18). Değerler eğitiminin ikinci aşamasında ise eğitim-öğretim kurumları yani okullar karşımıza çıkmaktadır. Okullar, değer eğitiminin verilmesinde ve değerlerin davranış olarak gözlenmesinde önemli bir basamaktır. Demokratik bir toplum yapısının oluşturulabilmesi ve toplumun devamının sağlanmasında değerler eğitiminin rolü büyüktür. Değerler eğitimi aile ortamında başlasa da planlı bir şekilde okullarda da öğretilmesi son derece önemlidir. Okulların sadece bilgi ve beceri veren kurumlara dönüşmesi değerlerin gelecek nesillere aktarımını ve bilinçli bir toplumsal yapının oluşturulmasını tehlikeye atacaktır (Kurtde Fidan, 2013, s. 262).

Vatansever olma, hayırsever olma, temiz olma, adil olma, hoşgörölü olma gibi birçok değerlerin eğitim kurumlarının genel hedefleri içerisinde yer aldığı görölmektedir. Değerleri öğretmek, bireye nelerin önemli ve doğru olduğu göstermek bireyin toplumsal, duyuşsal, ahlaki gelişimine katkıda bulunmak ve rehberlik etmek okulların temel görevleri içerisinde yer almaktadır (Akbaş, 2008, s. 9). Sağlam ve sorunsuz bir toplumsal yapıya okullarda verilecek planlı ve doğru eğitim sayesinde ulaşmak mümkün olmaktadır. İyi eğitim almış, hoşgörölü, saygılı, vatanını milletini seven, geleneklerine ve toplumsal değerlerine sahip çıkan bireyler eğitim sistemlerinin topluma sunduğu ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim sistemlerinin şüphesiz temel kaynağı ise öğretim programlarıdır. Öğretim programları bir dersin amacını, neyin nasıl öğretilceğinin, öğrencilere ilgili derslerde nelerin kazandırılacağına planlamasıdır. Bu planlama içerisinde yer alan iyi vatandaşlar yetiştirme amacı, programlar oluşturulurken ön plana çıkan genel amaç ve ilkeler arasında yer almaktadır. Bu amaç ve ilkeler doğrultusunda iyi vatandaşlar yetiştirme vazifesinin büyük bir bölümünün Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na verildiği görölmektedir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002).

Sosyal bilgiler dersi, içinde bulunulan dönemin gerekli kıldığı temel bilgi, beceri ve değerleri kazanmış, etkili, hak ve sorumluluklarının farkında olan vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Kaymakcı, 2009). Başka bir ifadeyle sosyal bilgiler;

demokrasinin kıymetini bilen, kuvvetli karakterlere sahip iyi yurttaşlar yetiştirmeyi gaye edinmiştir (Moffatt, 1957, s. 20). Sosyal bilgiler dersi; konusu insan olan ve disiplinler arası çalışma alanına sahip, bireylerin topluma yararlı, hak ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar olarak yetişmesini ve toplumsallaşmasını sağlayan bir derstir (Karasu Avcı, 2016, s. 37). Birçok disiplini bünyesinde barındıran, tarihi ve kültürel içeriklere sahip sosyal bilgiler dersi aynı zamanda bir değerler eğitimi dersidir. Temel amacı milli ve evrensel değerler kazanmış iyi vatandaşlar yetiştirmek olan sosyal bilgiler dersi değerler eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Kan , 2010, s. 142). Sosyal bilgiler dersi, bireyin toplum tarafından oluşturulan değerleri kazanıp davranış olarak sergilemesinde önemli bir yere sahiptir.

SBDÖP'nin özel amaçları arasında “*SBDÖP ile öğrencilerin; millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri amaçlanır.*” (MEB, 2018) ifadesine yer verilerek değerler eğitiminde sosyal bilgiler dersinin önemi vurgulanmaktadır. Program incelendiğinde on sekiz değere yer verildiği görülmektedir (Özkan, 2010, s. 1128).

SBDÖP'de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca “*adalet, vatanseverlik, yardımseverlik, sorumluluk, saygı, sevgi, özdenetim, dürüstlük, sabır ve dostluk*” kök değer olarak belirlenerek öğretme-öğrenme süreci içerisinde ele alınacağı ifade edilmiştir. Program içerisinde yer alan değerler, sürece uygun olarak öğrencilere kazandırılacaktır (MEB, 2018). Öğrencilere değerlerin kazandırılması ve öğretiminde çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılması gerekecektir.

Birçok dersin öğretiminde olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de eğitsel oyunlar kullanılmaktadır. Eğitsel oyunlar, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan tekniklerdir (Demirel, 1993, s. 56). Bir öğretim tekniği olan eğitsel oyun, öğrenilen bilgilerin tekrarına, pekiştirilmesine ve davranış haline getirilmesine olanak sağlamaktadır. Çocukluk çağı olarak adlandırılan ilköğretim döneminde öğrenme ile oyun yakın ilişki içerisinde olup, oyunun öğrencilerin öğrenme sürecinde daha aktif ve istekli yer almalarında etkisi büyüktür. Eğitsel oyunların eğlenceli olması, daha fazla duyu organına hitap etmesi ve öğrenci için sıkıcı olmaktan uzak olması öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılım

sağlamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle okulöncesi, ilkokul ve ortaokulda eğitsel oyunlar eğitim çalışanları tarafından etkili bir eğitim-öğretim aracı olarak kullanılmalıdır.

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlar yoluyla “kök değerlerin” kazandırılması amaçlanmaktadır. Araştırmada değerler eğitiminde önemli bir yere sahip olan sosyal bilgiler dersi, değerler eğitimi ve eğitsel oyun kavramları ile ilgili alan yazın taranarak bir literatür araştırması yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde kök değerlere ilişkin bazı araştırmalara (Çengel 2019; Pırnaz, 2020; Tabak ve Yaylak, 2020) rastlanmaktadır. Ancak sosyal bilgiler dersinde kök değerlerin tamamının kazandırılmasına yönelik eğitsel oyunlardan yararlanıldığına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu doğrultuda elde edilen veriler rehberliğinde “*Sosyal bilgiler dersinde kök değerlerin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?*” sorusuna cevap aramak çalışmanın temel problemi olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2 Problem Cümlesi

Bu araştırmada “*Sosyal bilgiler dersinde kök değerlerin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?*” sorusuna cevap aranmaktadır.

1.3 Alt Problemler

1. Adalet değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
2. Özdenetim değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
3. Sabır değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
4. Yardımseverlik değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
5. Sevgi değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
6. Vatanseverlik değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
7. Dostluk değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
8. Sorumluluk değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?
9. Dürüstlük değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?

10. Saygı değerinin kazandırılmasında eğitsel oyunların rolü nedir?

1.4 Araştırmanın Amacı

Toplum içerisinde, bireyi diğer bireylerden ayıran ve farklılaştıran en önemli özelliklerin başında sahip olunan değerler gelmektedir. Bireyin kişiliğinin oluşmasında, dünyaya bakış açısının belirlenmesinde ve hayatının şekillenmesinde benimsenen değerler önemli bir yer tutmaktadır. Bireyin toplumda var olan değerleri farkına vararak benimsemesi, bu değerleri kazanması ve davranışa dönüştürmesi gerekmektedir. Bireyin hayatı boyunca devam eden bu süreç değerler eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Yaman, 2016, s. 18).

Sosyal bilgiler çeşitli disiplinlerden beslenen temel eğitim bünyesinde yer alan öğrencilere çeşitli değerler kazandıran, topluma yararlı vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinen bir ğretim programıdır (Gömleksiz ve Cüro, 2011, s. 102). Sosyal bilgiler dersi ilköğretim kademesinde okutulan en önemli derslerden biridir. Tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi gibi disiplinlerini içine alan sosyal bilgiler dersi, değerler eğitimi için de en uygun derstir (Keskin, 2010, s. 72). Temel amacı bir vatandaş olarak sorumluluk ve görevlerinin farkında olan bireyler yetiştirmek olan sosyal bilgiler dersi değerler eğitimini de ön planda tutmaktadır.

Birçok bilim dalının ilgi alanına giren değer ve değerler eğitimi kavramları son yıllarda ilgi odağı olan, sürekli vurgulanan, üzerinde birçok araştırmanın yapıldığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde değerlere çok fazla önem verilmekte hemen hemen her alanda; sosyal değer, manevi değer, milli değer, dini değer, demokratik değer vb. ifadelerle sık sık karşılaşılmaktadır. Ayak uydurmakta güçlük çektiğimiz tenolojik gelişmeler ve değişimler nedeniyle toplumumuza tamamen zıt olan alışkanlıklar, yaşantılar ve davranış şekilleri ailelerimizin bir yesi haline gelmiş, temel değerlerimizi içten içe yok eder boyuta ulaşmıştır. Toplumların eskiye ve geçmişte var olan düzene olan özlemleri gün geçtikçe artmakta, yok olan değerleri yeniden diriltme çabası içerisine girdikleri gözlemlenmektedir. Bu nedenle toplum tarafından oluşturulan ve üstün tutulan bireyi iyiye ve doğruya yönelten değerlerin gelecek nesillere aktarımı önem arz etmektedir.

Her ne kadar değer aktarım süreci aile ortamında başlasa da değer aktarımının önemli bir ayağı okullarda gerçekleşmektedir. Güncel öğretim programları incelendiğinde değerler eğitiminin ayrı öğrenme alanı olarak ayrılmadan dersin kazanımlarıyla ilişkilendirilerek tüm öğrenme alanlarına dağıtıldığı görülmektedir. Nitekim güncel SBDÖP yer alan kök değerler (adalet, özdenetim, saygı, sevgi vatanseverlik, dürüstlük, dostluk, yardımseverlik, sabır, sorumluluk) belli bir öğrenme alanı içerisinde belli kazanımlar ile ilişkilendirilmemiştir. Değerlerin ayrı bir öğrenme alanı içerisinde belli başlıklar altında verilmemesi, kazandırılması hedeflenen değerlerin öğrenciler tarafından farkedilmesini ve kazanılmasını engellemektedir. Programda yer alan bu kök değerler çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili kazanımlarla ilişkilendirilerek kazandırılabilir. Bu doğrultuda bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlar yoluyla kök değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

1.5 Sayıtlar

- Araştırma sırasında taranan kaynakların kavramsal çerçeveyi oluşturmak için güvenilir olduğu ve yeterli bilgileri verdiği düşünülmektedir.
- Araştırma sırasında kullanılan veri toplama aracının geçerlilik ve güvenilirliğinin yeterli olduğu düşünülmektedir.

1.6 Sınırlılıklar

Araştırma sınırlılıklarını şunlar oluşturmaktadır:

- Bu araştırma Kastamonu ili Araç ilçesinde bulunan bir ortaokul ile sınırlı tutulmuştur.
- Araştırma ortaokul 7.sınıf öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

1.7 Araştırmanın Önemi

Modern eğitim sistemlerinde bilgi ve beceriye dayalı eğitim anlayışına sahipken geleneksel eğitim anlayışlarında temel amaç iyi insan ve vatandaş olma özelliklerine

sahip bireyler yetiştirmek olarak belirlenmiştir (Hökelekli, 2010, s. 4). Ancak dünyadaki hızlı gelişmeler ve toplumsal olaylar eğitim anlayışında değişimlerin yolunu açmıştır. Bireyi bilgi ve becerilerle donatmak yetersiz hale gelmiş, toplumsal sorumluluklarını yerine getiren milli ve evrensel değerlere sahip iyi vatandaşlar yetiştirmek temel hedeflerden biri haline gelmiştir. Ahlaklı, vatanını milletini seven, toplumsal düzene uyum sağlayan, iyi insan ve vatandaş olma özelliklere sahip olan bireyler yetiştirmek değerler eğitimi ile mümkün olmaktadır. Temel amacı iyi vatandaşlar yetiştirme olan sosyal bilgiler dersi aynı zamanda değerler eğitiminin de merkezinde yer almaktadır.

II. Meşrutiyet'in ilanından günümüze kadar hazırlanmış tüm SBDÖP'de değer kavramına yer verildiği görülür. Ancak değerler ve değerler eğitiminin ayrıntılı ve doğrudan açıklandığı program 2005 yılında yayımlanan SBDÖP'dir (Keskin, 2010, s. 72). Çağımızdaki hızlı gelişim ve değişimlere ayak uydurmak ve çağın gerekliliklerini takip etmek önem arz etmektedir. Gelişim ve değişimi takip etmek ve gerekli güncellemeleri yapmak öğretim programları için de kaçınılmazdır. Bu doğrultuda 2017 yılında taslak olarak yayınlanıp 2018 eğitim öğretim yılı itibariyle uygulanan SBDÖP'de gerekli güncellemeler yapılarak değerler eğitimi merkeze alınmıştır. Yenilenen ve güncellenen SBDÖP'de değerler, öğretim programlarının temel perspektifi olarak belirlenmiş, hayatın doğal akışı içerisinde karşılaşılan sorunlarla başa çıkabilme yolu olarak belirtilmiştir (MEB, 2018, s. 4). 2018 SBDÖP'de; adalet, öz denetim, saygı, sevgi, yardımseverlik, dostluk, vatanseverlik, sabır, dürüstlük ve sorumluluk "kök değer" olarak belirlenmiş bu değerlerin diğer alt değerlerle ya da tek başlarına ele alınarak hayat bulacağı ifade edilmiştir.

Değerler eğitimi, öğretmenler tarafından çeşitli öğretim teknikleri kullanılarak verilebilir. Bu öğretmenin değer algılarına, sınıfın ve okulun fiziksel durumuna, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık gösterebilir. Gösterip yaptırma teknikleri içerisinde yer alan eğitsel oyunlar öğretim tekniğinin değerler eğitiminde önemli fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitsel oyunlar, motor becerileri ortaya çıkaran, bireyin belli kurallar doğrultusunda hareket etmesini sağlayan, grup içerisinde eğlenerek öğrenmesini amaç edinen bir eğitim aracı olarak kullanılır. Bu araştırma ile SBDÖP'de yer alan on kök değere ilişkin eğitsel oyunlarla

etkinlikler geliştirerek bu değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Sosyal bilgiler ve değerler eğitimi alanında birçok çalışma olmasına rağmen eğitsel oyunlar yoluyla kök değerlerin kazandırılmasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki bu boşluğu doldurmak ve alana katkı sağlamak amacıyla bu çalışma önemli olduğu söylenebilir.

1.8 Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir (MEB, 2015, s. 1).

Değer: Bireye ve içerisinde yer aldığı gruba yarar sağlayan beğenilen takdir edilen kişi ve grubu tarafından istenilen her şeydir (Fichter, 2016, s. 166).

Değerler Eğitimi: İnsanın taşıdığı temel nitelikler çerçevesinde yine onun gelişimine katkı sağlayan özelliklerdir (Yılmaz ve Yılmaz, 2017, s. 738).

Eğitsel Oyun: Bireyin birçok gelişim alanına olumlu katkı sağlayan, sürece dâhil eden olumlu tutum ve davranışlar sergilemesinde etkisi olan, öğrenmeyi zevkli ve eğlenceli kılan uygulama alanlarıdır (Yıldırım, 2015, s. 17).

1.9 İlgili Araştırmalar

1.9.1 Ülkemizde Yapılan İlgili Araştırmalar

Altınbulak, Emir ve Avcı (2006) “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitsel Oyunların Erişmeye ve Kalıcılığa Etkisi*” adlı çalışmalarında iki ilköğretim okulunun 5.sınıf öğrencileriyle çalışmalarını yürütmüşlerdir. Sosyal bilgiler dersinde yürütülen çalışmada kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemleriyle, deney grubuna ise eğitsel oyunlar aracılığıyla öğretim uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eğitsel oyunlar etkili bir öğretim tekniği olarak görülmektedir. Eğitsel oyunların, öğrencinin derslere aktif katılım sağlamalarında ve dersten zevk almalarında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2009) “*Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma*” adlı yüksek lisans çalışmasında kahramanlardan faydalanmanın değerler eğitimindeki yerini incelemiştir. Çalışmasını 2007-2008 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim okullarında okutulan 4.,5.,6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını inceleyerek yapmıştır. Elde ettiği verilere göre, ders kitaplarında programda yer alan değerlerle ilişkilendirilebilecek 38 kahramana yer verildiği, en çok başvurulan ve ilişkilendirilen kahramanın Mustafa Kemal Atatürk olduğu belirlenmiştir. Yine çalışmada elde edilen bulgulara göre Mevlana, Hz. Ömer, Mimar Sinan gibi Türk-İslam toplumu için önemli şahsiyetleri hiçbir değerle ilişkilendirilmediği de tespit edilmiştir.

Çengelci (2010) “*İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması*” adlı doktora tez çalışmasında, sosyal bilgiler 5.sınıf dersinde daha çok örtük program aracılığıyla, telkin yoluyla, soru-cevap yöntemiyle değerler eğitiminin verildiği belirlenmiştir. Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin; değerlerin öğrenci tarafından kazanılmasında, örnek olay incelemesi, atasözü ve deyimlerden yararlanma, rol model olma, sivil toplum örgütlerinin güncel faaliyetlerinden yararlanma gibi ders içi ve ders dışı etkinliklere yer verdikleri görülmüştür. Yine çalışmada sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi konularının aktarılmasında temel materyal olarak ders ve çalışma kitaplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin değerler eğitiminde en fazla kullandıkları değerlendirme tekniği ise gözlem yöntemi olarak belirlenmiştir. Ancak öğretmenlerin öğrenciyi gözlemlemede sistemli hareket etmedikleri tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerden bir diğeri ise değerler eğitimine aile ve toplumun gerekli önemi vermediği, basın-yayın organlarındaki olumsuz yayınların değerlerin birey tarafından kazanılmasını sınırlandırdığı tespit edilmiştir.

Demir ve Özdemir (2013) “*Türkçe Eğitiminde Karagöz ve Gölge Oyunları İle Değer Öğretimi*” adlı çalışmalarında araştırmalarında Karagöz oyunlarının değer aktarımında ve karakter eğitiminde önemli bir yere sahip oldukları görüşünü savunmuşlardır. Yaptıkları metin incelemeleri sonucunda oyunların iyi davranışlar sergileyen insan olmaya yönlendirici ifadelerin çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacılar inceledikleri metinlerde adil olma, aile birliğine önem verme, barış,

bilimsellik, çalışkanlık, saygı ve sevgi gibi değerlerin metinlerde sıklıkla kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Keskin ve Öğretici (2013) “*Sosyal Bilgiler Dersinde Duyarlılık Değerinin Etkinlikler Yoluyla Kazandırılması*” adlı araştırmalarında eylem araştırması araştırma desenini kullanmışlardır. Çalışma grubunu toplam yirmi bir ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır ve yapılan etkinlikler sonucunda öğrencilerin farkındalık geliştirdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Yıldırım (2015) “*Eğitsel Oyun ve Dönüt-Düzeltilmenin Öğrenme Düzeyi ve Kalıcılığa Etkisi*” adlı yüksek lisans çalışmasında, 6.sınıf öğrencileriyle on hafta süren bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, Fen bilimleri dersi “Elektrik ve Sistemler” öğrenme alanında yer alan konuları eğitsel oyunlar ve dönüt-düzeltilme kullanarak sürdürmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; eğitsel oyunlar yoluyla öğretim öğrencilerin öğrenme düzeylerine olumlu etki sağlamıştır. Eğitsel oyun ve dönüt-düzeltilme yoluyla öğretim, bilgilerin kalıcılığı konusunda olumlu sonuçlar ortaya çıkartmıştır.

Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz (2017) “*Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Eğitsel Oyunlar Yoluyla Kazandırılan Değerler*” adlı çalışmalarında eğitsel oyunlar aracılığıyla hangi değerlerin öğrencilere kazandırılabileceğini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda öğrencilerin eğitsel oyunlar aracılığı ile sorumluluk, etkili iletişim ve sosyal beceriler gibi değerleri kazanabilecekleri sonucuna ulaşmışlardır.

Barcın (2018) “*İlkokul 4.Sınıf Değerler Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*” adlı yüksek lisans tezinde sorumluluk, saygı ve sabır değerlerinin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisini araştırmıştır. Araştırmada deney grubunda 42, kontrol grubunda 40 olmak üzere toplam 82 öğrenci yer almıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama yöntemiyle değerler eğitimine tabi tutulan deney grubu öğrencilerinin değerlere yönelik tutum puanlarının yükseldiğini tespit etmiştir. Araştırmacı, değerler eğitiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasının değerlerin kazandırılmasında, olumlu tutum ve davranışlar geliştirilmesinde oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Faiz ve Karasu Avcı (2019) “*Tarihi Kahramanların Değerler Eğitiminde Rol Model Olarak Kullanılmasına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Algıları*” adlı çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında gerçekleştirmişlerdir. Çalışma 5., 6., ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan değerleri hangi tarihi kahramanlarla ilişkilendireceklerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Çalışmada elde edilen verilere göre 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin programda yer alan değerlerle en çok Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Mustafa Kemal Atatürk’ü ilişkilendirdikleri tespitini yapmışlardır. Yine çalışmada kahraman olarak araştırmanın yapıldığı ilin belediye başkanının, sosyal medya fenomenlerinin ve yaşayan ünlülerin değerlerle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Erkan (2019) “*İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Eğitsel Oyun ve Dijital Oyun Öğretiminin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi*” adlı yüksek lisans tezinde kullanılan eğitsel ve dijital oyunların öğrenci başarısına etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda eğitsel oyun ve dijital oyun yöntemi kullanılarak yürütülen derslerin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının pozitif yönde olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Uyguluma boyunca kullanılan eğitsel oyun ve dijital oyun yöntemi öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu yönde değiştirmiştir.

Yılmaz (2019) “*İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Yaratıcı Drama Yöntemiyle Kazandırılması*” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, yaratıcı drama yöntemine dayalı etkinliklerle öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırma, deney ve kontrol grubunda toplam altmış öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre yaratıcı drama etkinliklerinin, yardımseverlik değerinin öğretimini kolaylaştırdığı ve öğretim sürecini eğlenceli hale getirdiği belirlenmiştir. Yaratıcı drama etkinlikleri ile katılımcıların sürece aktif olarak katılımlarını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Biter (2019) “*Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlar İle Değerler Eğitimi: Bir Eylem Araştırması*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 7.sınıf sosyal bilgiler dersi “Birey ve Toplum” öğrenme alanı içerisinde saygı, sorumluluk ve özgürlük değerlerini eğitsel oyunlar aracılığı ile kazandırılmasına yönelik etkinlikler düzenlemiştir. Eylem

araştırması deseni kullanılarak yapılan araştırmaya 7.sınıfta öğrenim gören 26 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırma sonucunda, eğitsel oyunlar düzenlenerek oluşturulan öğretme-öğrenme ortamının sürece olumlu katkılar sağladığını gözlemlemiştir. Yürütülen çalışmaların özgürlük, farklılıklara saygı ve sorumluluk değerinin geliştirilmesine ve kalıcılığına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Bal (2019) “*Hayat Bilgisi Dersi Değer Eğitiminde Örnek Olay Yöntemi: Bir Eylem Araştırması*” adlı yüksek lisans tez çalışmasını 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında bir özel okulda yürütmüştür. Araştırmada Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan on kök değerın örnek olay yöntemi kullanılarak öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya göre kazandırılması hedeflenen kök değerlerin hazırlanan eylem planı ile kazandırıldığı ve öğrencilerde olumlu tutum ve davranışları ortaya çıkarttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tabak ve Yaylak (2020) “*Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kök Değerlerin Yeri*” adlı çalışmalarında 4.,5.,6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler des kitaplarını incelemişlerdir. Doküman incelemesi sonucu elde edilen araştırma verilerine göre; incelenen dört ders kitabında bin yüz adet kök değer ifadesi tespit etmişlerdir. Araştırmada öğretim programında yer alan kök değerlerin sınıf düzeyine göre değişim ve gelişimi incelenmiş; adalet, aile birliğine önem verme ve saygı değerinin en az tekrarlanan, değişim göstermeyen değerler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada elde edilen bulgulardan biri de değerlerin 5. ve 6. sınıf ders kitaplarında azaldığı 7. sınıf ders kitaplarında ise arttığı olmuştur.

Kara (2020) “*Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıflarda Öğrenim Gören İlkokul Öğrencilerinin Kök Değerlere Yönelik Algılarının Karşılaştırılması*” adlı yüksek lisans tez çalışmasında birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarını karşılaştırmıştır. Araştırmacı, müstakil sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin adalet, saygı ve dostluk kök değerlerine; birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ise sabır, yardımseverlik ve sorumluluk kök değerlerine daha fazla sahip olduklarını belirlemiştir. Her iki sınıf grubunun da öz denetim kök değerine yönelik algılarının sınırlı olduğu sonucuda araştırmada elde edilen önemli bulgular arasındadır.

Karadeniz (2021) “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Metin ve Hikâye Kullanarak Değerlerin Öğrencilere Kazandırılması*” adlı çalışmasını 7.sınıfta öğrenim gören 30 öğrenciyle yürütmüştür. Araştırmada Türk Tarihinde Yolculuk ünitesi kazanımlarına yönelik hikaye ve tarihi metinler kullanarak değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, tarihi metin ve hikaye kullanımının değerlerin kazandırılmasında olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.9.2 Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Germanie (2001) “*Values Education Influence On Elementary Students' Self – Esteem*” adlı çalışmasında Kanada’da ilköğretim kademesinde yer alan 4. ve 7. sınıf öğrencileri ile çalışmıştır. Araştırmada Kanada’da bölge halkı tarafından belirlenen ve üzerinde anlaşma sağlanan on altı değer ilköğretim okulunda uygulanmıştır. Araştırmada dört yıl öğrencilere değerler öğretilmiş ve kendine güven konusunda öğrencilerin değişimleri gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda deney grubu ve kontrol grubu arasında kendine güven konusunda belirgin bir farklılaşmanın olmadığı ancak öğrencilerin özgüven kazanmalarının akademik başarılarında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Althof ve Berkowitz (2006) “*Moral Education and Character Education: Their Relationship and Roles in Citizenship Education*” adlı çalışmalarında demokratik toplumların vatandaşlarının toplumsallaşmasına önem vermesi gerektiğini vurgulamışlardır. Toplumsallaşmanın ise değer, karakter ve vatandaşlık eğitimleri ile mümkün olacağını ifade etmişlerdir. Sosyalleşmenin çocuk yaşta başladığını, bu nedenle sosyalleşme ve değer eğitiminde okulların büyük öneme sahip olduklarını vurgulamışlardır.

Thornberg (2008) “*The Lack of Professional Knowledge in Values Education*” adlı çalışmasında on üç öğretmen ile nitel görüşmeler yapmıştır. Öğretmenlere göre değerler eğitimi çoğunlukla tepkisel ve plansızdır. Günlük okul yaşamına gömüktür, bilinçsiz olarak gerçekleşmektedir. Thornberg çalışmasında öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda mesleki yetersizliklerine vurgu yapmıştır.

Berkowitz (2011) “*What Works in Values Education*” adlı çalışmasında değerler eğitiminin bir karakter eğitimi olduğunu ifade etmiştir. Karakter eğitimi ile öğrencilerin karakter gelişimini destekleyen faaliyetlerin bireyi ahlaklı ve iyi yapmak amcını taşıdığını ifade etmiştir.

Staftel, Pass ve Schnabel (2016) “*Math Games for Adolescents*” adlı çalışmalarında Carlos adlı bir öğrenci üzerinde çalışmışlardır. Carlos okulu ile ilgili problemler yaşayan ve okuldan ayrılmak isteyen bir lise öğrencisidir. Öğretmeni tarafından geliştirilen oyun aracılığı ile öğrenci gerçek yaşamda problem olarak gördüğü olayların ve maddiyatın önemsiz olduğunu kavramıştır. Araştırmacılar eğitsel oyunlar aracılığıyla problemlili ve hafif düzey engelli bireylerin eğitiminde yol alınabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Sosyal Bilgiler

Eğitim ve öğretim faaliyetleri milletlerin geleceğe yönelik planlamalarında önemli bir yere sahiptir. Bu planlama, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde yer alan çeşitli dersler aracılığı ile yapılabilir. Temel amacı hak ve sorumluluklarının farkına varmış, iyi vatandaşlar yetiştirmek olan sosyal bilgiler dersi bu dersler arasında yer almaktadır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 606).

Sosyal bilgiler, birçok disiplinle bağlantısı olan bireye iyi insan ve iyi vatandaş olma yeterliliklerini kazandırmayı amaç edinen disiplinler arası bir alandır (Meydan, 2018, s. 80). Çeşitli sosyal bilim disiplinlerinin bir araya gelmesi ile oluşturulmuş sosyal bilgiler ilk ve ortaokul dersidir (Turan ve Karasu Avcı, 2018). Sosyal bilgiler, değişen ülke ve dünya koşullarında etkili vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen eğitim alanıdır (Öztürk, 2009). İnsan ve insan yaşamını ele alan bu ders çocuğun toplumsallaşmasını sağlayarak toplumsal hayata hizmet eder (Sözer, 2009). Milli ve evrensel değerlere sahip iyi vatandaşlar yetiştirmeyi temel alan sosyal bilgiler; farklı disiplinlerin katkısıyla kendini yenileyebilen, dinamik ve kompleks bir çalışma alanıdır (Çataklı, 2016). Sosyal bilgiler dersi; üretken, demokratik, vatandaşlık bilincine varmış çeşitli değerler ve becerilere sahip bireyler yetiştirmeyi hedefler (Meydan, 2018, s. 80). İyi ve etkili vatandaş yetiştirme misyonuna sahip sosyal bilgiler ülkemizin ve milletimizin geleceğine dair bir yatırımdır (Dönmez ve Yazıcı, 2015). Toplumsal hayata tüm yönleri ile gelişmiş (bilgi, beceri, değer) dengeli vatandaşların yetiştirilmesi bu ders ile mümkündür (Yazıcı, 2014). Safran (2011) ulusların devamlılıklarını sağlayabilmelerinde iyi ve etkili vatandaşlar yetiştirmenin önemli olduğunu belirtir. Sosyal bilgiler dersi de vatandaş yetiştirmek üzerine şekillenmiştir. Yapılan tanımlar ve açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersi; bilgi, beceri ve deneyimlerini gelecek nesillere aktarabilen etkili vatandaşlar yetiştirir (Tay, 2018, s. 11). Ancak sosyal bilgilere ilişkin en kapsamlı tanımlamanın MEB (2005) tarafından yapıldığı görülmektedir:

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuku gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler, bireyin belirli bir düzen ve planlamayla toplumsallaşmasını ve nitelikli, iyi bir vatandaş olarak topluma kazandırılmasını amaçlar (Tepecik, 2008, s. 1). Bu ders ile milli değerlerini koruyan, hak ve sorumluluklarının farkında olan, erdemli insanlar yetiştirmek istenmektedir. Belirlenen hedeflere ulaşmak için iyi bir planlamaya ve rehberliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temelinde yer alan derslerde neyin, nasıl, niçin ve ne zaman öğretileceğinin planlamasını ise öğretim programları yerine getirmektedir (Çoban ve Akşit, 2018, s. 480).

Planlama ve hedefler neticesinde SBDÖP’de temel hedef iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Ancak yetiştirilecek olan iyi vatandaşların sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde yer alan ülke ve dünya koşulları göz önünde bulundurularak yetiştirilmesi gerekmektedir. Sosyal, siyasal ve kültürel alanda meydana gelen değişimler öğretim programlarında da değişimi zorunlu kılmaktadır (Tay, 2017, s. 466). Dönemin şartları ve değişen koşullar neticesinde diğer derslere ait öğretim programları gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programları da zaman içinde değişimlere uğramıştır. Ancak SBDÖP’ler diğer öğretim programlarından farklı olarak öğrencinin sosyalleşmesini sağlayarak toplumsal kuralları ve sosyal hayatın içeriğini kavramış takdir edilen öğrenciler yetiştirmeyi amaçlar (Moffatt, 1957, s. 18). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi insan hayatını konu alan, demokrasiye bağlı etkin vatandaşlar yetiştirmeyi vurgulayan, bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasını hedefleyen vazgeçilmez bir derstir (Çengelci, 2010, s. 32).

2.1.1 Sosyal Bilgiler Dersinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler kavramı, ilk olarak karşımıza Amerika Birleşik Devletleri’nde çıkmaktadır. ABD’de on sekizinci yüzyılın sonlarında başlayan hızlı şehirleşme ve

sanayileşme yenilik yanlısı eğitimcileri bu döneme uygun eğitim programları üzerinde çalışmaya zorunlu kılmıştır. Burada temel amacın dünyanın dört bir tarafından ülkeye gelen göçmenleri Amerikalılaştırma çabası olduğu anlaşılmaktadır. Okul programları içerisinde yer alan tarih dersi bu amaca hizmet etmekten uzak kalıyordu. Bu nedenle on dokuzuncu yüzyıl başlarından itibaren sosyal bilgiler terimi eğitimciler tarafından sık sık dile getirilmeye başlanmıştır. (Doğanay, 2008, s. 78) Topluma uyum sağlamış iyi vatandaşlar yetiştirme hedefine sahip olan sosyal bilgiler dersinin tarihini çok eski dönemlere kadar dayandırmak mümkündür. Ancak sosyal bilgiler dersinin bir ders adı olarak öğretim programlarında yer alması ise 1916 yılında ABD’nde gerçekleşmiştir (Kan, 2010, s. 666).

ABD’de 1916 yılından 1960’lı yıllara kadar sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimini kapsayarak çok disiplinli bir ders olarak okutulmuştur (Tay, 2018, s. 13). Süregelen zaman diliminde ABD’yi derinden etkileyen olaylar, sosyal bilgiler dersinin içeriğini de etkilemiştir. 1929 yılında tüm dünyada yaşanan büyük ekonomik buhran sosyal bilgiler dersinin içeriğinde ekonomik konulara ilgiyi artırmıştır. II. Dünya Savaşı yıllarında dersin konusunu daha çok kahramanlık teması oluştururken, 1950’li yıllardan sonra ise Soğuk Savaş dönemi komünizme karşı çocukları uyarma gayesi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu yıllarda sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya disiplinlerinin daha ön plana çıktığı görülmektedir (Coşkun Keskin ve Otluoğlu, 2012, s. 9).

1960’lı yıllardan itibaren “yeni sosyal bilgiler” olarak adlandırılan yenilik hareketleri ile birlikte disiplinler arası bir yaklaşım benimsenerek sosyal bilgiler dersi öğretim programları bu doğrultuda yeniden oluşturulmuştur (Tay, 2018, s. 13). Bu hareketin ortaya çıkmasında J.Bruner’in buluş yoluyla öğrenme stratejisinin etkisi görülmektedir. Bu anlayış doğrultusunda sosyal bilgiler üzerindeki tarih ve coğrafya disiplinlerinin etkisi azaltılarak antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji gibi disiplinlerin konularına da yer vermeye başlanmıştır. Ancak 1980’li yıllara gelindiğinde yeniden geleneksel anlayışa dönülmüştür. Sosyal bilgilerdeki disiplinler arası anlayıştan vazgeçilmiştir (Coşkun Keskin ve Otluoğlu, 2012, s. 9). 1993 yılına gelindiğinde Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) sosyal bilgileri aşağıdaki gibi tanımlayarak sosyal bilgiler dersinin çerçevesini çizmiştir.

Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak amacıyla sosyal bilimler ve beşeri bilimlerin bütünleşmiş çalışmalarından oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programları içerisinde sosyal bilgiler; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra uygun beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden oluşan sistematik bir çalışma alanı sunmaktadır. Sosyal bilgilerin temel amacı; birbirine bağımlı kültürel farklılıklara sahip demokratik toplumun vatandaşı olan mantıklı kararlar verebilen gençlerin yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olmaktır (NCSS, 1993).

Bu tanımlamanın ardından Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) 1994 yılında SBDÖP'nin standartlarını belirlemiş hem ABD hem de diğer ülkelerde bu tanım ve standartlar çerçevesinde sosyal bilgiler öğretim programları oluşturulup inşa edilmiştir (Doğanay,2008, s.83)

2.1.2 Sosyal Bilgiler Dersinin Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk programı Osmanlı Devleti'nden devraldığımız 1924 ilkokul programıdır. 1924 ilkokul programında yer alan Musahabt-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersleri cumhuriyet tarihinde sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan ilk dersler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dersin temel amacının milli ve vatani duyguları güçlü iyi vatandaşlar yetiştirmek olması bu dersin sosyal bilgiler dersi öğretiminin amaçlarına hizmet ettiğini göstermektedir (Yalçın ve Akhan, 2019, s. 849). Bu derslerin 1926 ilkokul programında yurt bilgisi dersine dönüştürüldüğü görülmektedir (Akyüz, 2014, s.348; akt. Bektaş Öztaşkın, 2016, s.23). Bununla birlikte bu dersin yanı sıra tarih ve coğrafya dersleri de okutulmuştur. 1930 ve 1936 ilkokul programları incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturan tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine yer verildiği tespit edilmiştir. Yurt bilgisi dersinin hedeflerinin vatanını milletini seven Atatürk ilke ve inkılâplarına sahip çıkan bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir (Ambarlı, 2010, s. 45). 1948 programında tarih ve coğrafya dersleri aynı şekilde okutulmaya devam ederken yurt bilgisi dersinin adı değiştirilerek yurttaşlık bilgisi olmuştur. Yurttaşlık bilgisi dersinde, vatandaşlık bilgisi ve aktarımı üzerinde durularak toplumu birlikte tutan değerlere yer verildiği görülmektedir (İnan, 2014, s.12).

1962 ilkokul program taslağında ilkokullarda okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında birleştirilmiştir. Bu program daha sonra yapılacak olan programın zeminini hazırlamıştır (Coşkun Keskin ve

Keskin, 2009, s. 81-82). Sosyal bilgiler teriminin ilk kez kullanıldığı program 1968 ilkokul programıdır. Bu programda vatandaşlık eğitime ve kültürel değerlerin öğrenciye aktarımına önem verildiği görülmektedir (Yalçın ve Akhan, 2019, s. 850). 1971 yılından itibaren ortaokullarda pilot olarak sosyal bilgiler dersi okutulmuştur. 1973 yılında ise bu ders tüm ülke genelinde okutulmaya başlanmıştır. 1985 yılına gelindiğinde ise ortaokullarda sosyal bilgiler dersi kaldırılarak milli tarih, milli coğrafya ve vatandaşlık bilgileri dersleri getirilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin temel hedef ve gayesine ilk kez yaklaşılacak değişim ise 1998 İlköğretim SBDÖP ile olmuştur (Çatak , 2015, s. 91). Bu dönemde ilköğretim 8 yıl zorunlu hale gelmiştir. Milli tarih ve milli coğrafya dersleri kaldırılarak 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir (Sözer, 1998, s.10). Ayrıca 7. ve 8. sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi ile 8. Sınıflarda T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük iki ders daha programa eklenmiştir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 608).

SBDÖP’de köklü değişimler ise 2005 yılında olmuştur. 2005 yılında hazırlanan öğretim programıyla farklı sosyal bilim disiplinleriyle birleşen, öğrenciyi merkeze konumlandıran yapılandırmacı eğitim anlayışı benimsenmiştir (Kan, 2010, s. 670). Bunun yanı sıra 2005 SBDÖP Bloom Taksonomisindeki bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özellikler ön plana çıkartılarak yapılandırılmıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012, s. 624). Hali hazırda uygulanmakta olan 2018 SBDÖP’de 2005 programı üzerine inşa edilmiştir. 2018 yılında tüm öğretim programlarında değişikliğe gidilmiş, bu değişimin nedeni ise; bilim ve teknoloji alanlarındaki hızlı gelişmeler, öğretme yöntem ve tekniklerindeki değişikliklere ayak uydurmak, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak olarak gösterilmiştir (MEB, 2017, s. 4). Programlar ve özellikleri incelendiğinde ülkemizde meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere paralel olarak geçmişten günümüze kadar zaman zaman sosyal bilgiler dersi ve bu dersle ilişkili derslerde değişikliklere ve yenileşmelere gidildiği söylenebilir.

2.2 Değer

Değer kavramı, davranış ve eylemlerin ahlaki boyutunu belirleyen ve davranışlara rehberlik eden temel kurallardır (Hökelekli, 2010, s. 4). Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten inançlardır (Güngör, 1993, s. 27). Değer; bireyin davranışlarını etkileyen, tercihlerini ve önem verdiği şeyleri belirleyen ölçütlerdir (Erdem, 2003, s. 56). Değerler aynı zamanda hayat boyu karşımıza çıkan, etkinliği ve kalıcılığı olan toplumsal ve kültürel davranış şekilleridir (Dilmaç, 2010, s. 145). Toplumı oluşturan bireylerin davranışlarını düzenleyici örüntülerdir (Dilmaç, 2007, s. 20). Değerler; iyiyi, doğruyu ve güzeli simgeleyen uygulamalardır (Yaşar ve Çengelci, 2012). Kutsallığı olan, insanoğlunu yücelten ve ona erdem kazandıran ilkeler bütünüdür (Uysal, 2003, s. 52). MEB (2003, s. 603) ise değeri *“Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı; şeref, itibar, haysiyet gibi bir kimsenin sahip olduğu üstün vasıflar, kıymet, ehliyet.”* olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda değerler, duygularımıza bağlı olarak geliştirdiğimiz inançlar olarak da düşünülebilir (Schwartz, 2005, s. 1).

Yukarıda yapılan tanımlamalar ve açıklamalardan da anlaşıldığı üzere değer kavramı felsefe, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi birçok sosyal bilim disiplini ile ilgilidir. Değerler, kültürel farklılıklar göstermesi sebebiyle antropoloji; bireyin davranışlarına yön vermesi yönüyle psikoloji, toplum tarafından oluşturulup bireye sunulmasından dolayı sosyoloji bilimleriyle ilgilidir (Kaymakcan, 2010, s. 10). Bu bağlamda değer kavramı kültürden kültüre farklılık gösterebilen, bireyi toplum tarafından kabul gören, takdir edilen davranışlara yönelten olgular olarak tanımlanabilir.

Bireyler bilişsel özelliklerinin yanında duyuşsal özellikleri olan varlıklar olarak yaratılmışlardır. Bu nedenle, toplumsal yaşamda bireylerin hem bilişsel hem de duyuşsal olarak gelişimini sağlamak gerekmektedir. İnsanları toplumsal varlık olarak yaşama hazırlamak için onlara gerekli bilgi, beceri ve değerler verilmelidir. Bu bağlamda insanların yaşama hazırlanmalarında doğrudan etki edebilen ve yaşamlarına yol gösteren önemli bir kavram olarak değer karşımıza çıkmaktadır (Öztabak, 2020, s. 24).

Değerler, bireyler için bir ölçüt olarak algılanmaktadır. Bireyler tutum ve davranışlarını bu ölçüte göre ortaya koymaktadırlar. Bu ölçüt genellikle iyi, kabul

edilebilir ve yararlı olması yönüyle kendini göstermektedir. Bireyler tercihlerini bu süzgeçlerden geçirerek yapmaya özen göstermektedirler (Yetim, 2015, s.15).

Bireyin hayatında kılavuzluk görevi üstlenen, davranışlarını şekillendirerek yön veren değerlerin, somut olarak varlıkları söz konusu değildir. Değerler davranışa dönüştüklerinde, davranış olarak sergilendiklerinde anlam kazanırlar (Aydın, 2010, s. 16). Değerler, toplumu oluşturan bireyler tarafından sahiplenilmediklerinde kaybolabilirler. Ancak benimsendikleri ve korunabildiklerinde gelecek nesillere de aktarılabilirler. Sürdürebilirliği olan ve benimsenen değerler, evrensel olarak kabul gören ve bireyi ideal insan vasıflarına ulaştıran değerlerdir. Olayları, durumları, politikaları ve insanları değerlendirmede değerlerin rehberlik eden bir rolü bulunmaktadır (Schwartz, 2005, s. 1).

Değerler, bireyin toplum içerisindeki yerini anlamasında yardımcı olur. Bireylerin kültürel unsurlara odaklanmalarını ve toplumun ideal olarak gördüğü davranışları geliştirmelerini sağlar. Bireylerin sosyal rollerini seçmelerinde ve istenmeyen davranışlardan kaçınmalarında da etkilidir. Bu yönüyle değerlerin toplumsal dayanışmayı sağlamada önemli bir rolü olduğu anlaşılmaktadır (Fichter, 2016, s. 176). Aynı zamanda toplumların kalkınmaları için topluma ait bireylerin değerleri ne ölçüde kazandığı önem taşır. Küreselleşme olgusunun dünyanın her tarafında görüldüğü ve rekabetin doruğa ulaştığı içinde yaşadığımız bu çağda sürdürülebilir bir kalkınma ancak değerleri benimseyen gelecek nesillerin yetiştirilmesi ile mümkündür (Roy, 2011). Çünkü bireyler değerler yoluyla disipline edilebilir ve ahlaki gelişimleri desteklenebilir. Böylece bireylerin karakterlerinin olumlu yönde gelişmesi sağlanır (Akbaş, 2008).

Değerlerin bir işlevi de toplumu oluşturan bireyler arasında dayanışma oluşturmak amacıyla kabul görmüş davranış kalıpları olmalarıdır (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009, s. 107). Bireyler değerler sayesinde birlik ve beraberlik duygusu edinebilir ve aidiyet duygusu geliştirebilirler (Tonga ve Uslu, 2015, s. 92). Toplumsal hayatta ortak değerleri benimsemiş olan toplumlar tarihsel süreçte daha fazla kalıcılık göstereceklerdir (Kan, 2010, s.138).

MEB'e (2005, s. 89) göre değerlerin özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

1. Değerler bireyler ya da toplumlar tarafından benimsenen birleştirici olgular olarak kabul edilir.
2. Değerlerin toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılır.
3. Değerler sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler, bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farkı, normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

2.3 Değerler Eğitimi

Bireyin kişisel özelliklerinin oluşmasında ve toplumsallaşmasında değerlerin önemi büyüktür. Toplum tarafından pozitif bir bakış açısı kazandırılan ve kabul gören değerlerin nesilden nesile aktarımı önemlidir. Değerlerin gelecek kuşaklara aktarımında ise bireyi hem akademik hem de değerler açısından besleyen eğitim kavramı karşımıza çıkmaktadır (Uludağ, 2019, s. 253). Eğitim, toplumda meydana gelen ihtiyaçlar ve toplumsal istekler doğrultusunda iyi vatandaşlar yetiştirmeyi hedefler (Hökelekli, 2010, s. 7). Bireyler de sahip olduğu değerleri öğrenmiş olarak dünyaya gelmemektedir. Öğrenilme ve öğretilme özelliklerine sahip olan değerlerin, toplumlar arasında farklılıklar göstermesi değerlerin sonradan öğrenilen olgular olduğunun kanıtı niteliğindedir (Aydın, 2010, s. 17).

Yaşadığımız çağda birçok alanda hızlı gelişmeler ve değişimler yaşanmaktadır. Hızla gelişen ve değişen dünya, eğitim ve öğretim faaliyetlerini de etkilemekte, her alanda gelişim sağlayabilen bireyler yetiştirmek zorunlu hale gelmektedir. Bireyin yetiştirilmesinde değerler ön plana çıkarak kaliteli bir değerler eğitimi süreci ihtiyaç duyulmaktadır (Güneş, 2015, s. 5). Bireyin değerlerin farkına varması, değerler doğrultusunda kişiliğini oluşturması ve kazandığı değerleri davranış haline getirme süreci ise değerler eğitimi olarak ifade edilebilir (Yaman, 2016, s. 18). Değerler eğitimi bireylerin kişilik gelişimlerine katkıda bulunulur. Aynı zamanda bireylerin sosyalleşmeleri sağlanır. Böylelikle bireyler kültürel anlamda içinde yer aldıkları topluma bir aidiyet duygusu geliştirirler (Ulusoy ve Arslan, 2014, s.7).

Eğitim ve etiğin çok yönlü bir birleşimi olarak kabul edilen değerler eğitimi, bir toplumdaki mevcut değerlerin devamını sağlamak ve yeni nesillere aktarmak amaçlarını barındırmaktadır (Halstead, 1996, s. 44). Bireyleri hayata hazırlama ve kariyerlerini geliştirme misyonunu üstlenen eğitim kurumlarının amaçları düşünüldüğünde, bu amaçlardan belki de en önemlisi toplumların değer öğelerini sonraki nesillere aktarmaktır. Toplumun gelişimine yönelik davranışlar ise değerler eğitimi ile kazandırılabilir (Hökelekli, 2011, s. 288).

Değerler eğitimi doğrudan öğretim programları dâhilinde verilebileceği gibi okulun düzen ve işleyişi sırasında çeşitli unsurlar aracılığıyla gizil (örtük) olarak da verilebilir (Akman, Kılıç, Çarşambalı ve Alagöz, 2017, s. 703). Ancak okulların toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanması için sadece yazılı kuralları öğretmeleri, toplumda var olan değerler sistemini yok saymaları beklenemez. Yalnızca yazılı hukuk kuralları ile insanların belirli bir düzen içinde yaşamaları mümkün değildir (Aktan, 2003, s. 23). Değerler eğitiminin temel amacı, bireylerin her yönüyle gelişmesini sağlamaktır. Birey ve toplumu olumsuz durumlardan koruyarak onları pozitif değerler ile donatmaktır (Balıkçı, 2016). Bu sebeple okulların görevlerinden birisi de öğrencileri kurallar doğrultusunda disipline etmek, onların ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak ve onların karakterlerini olumlu yönde etkilemektir (Akbaş, 2008, s. 9). Bireye istendik yönde davranışların kazandırılmasında okullarda yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin rolü büyüktür. Okullar, planlanan eğitim ve öğretim faaliyetleri aracılığı ile öğrencileri doğru ve ahlaki olan şeylere yönelterek istendik davranışlar sergilenmesinde etkili olurlar. Okulların yürüttüğü faaliyetler sırasında temel hedeflerinin arasında bireyi ahlaki değerlerle donatmak da yer almaktadır (Dilmaç, 2010, s. 146). Okulda uygulanan törenler, belirli gün ve hafta etkinlikleri, okul tarafından konulan kurallar ve öğretmen davranışları değerlerin gizil (örtük) olarak öğretilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Örgün eğitim kurumları olan okullar, değerler eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Ancak bütün yükü okullara yüklemek de doğru bir yaklaşım değildir. Okul öncesi dönemden başlayarak aile ortamı içerisinde dolaylı olarak birey değerler eğitimine tabi tutulmalıdır (Aydın, 2010, s. 17). Aile, okul ve sosyal çevre bir bütün olarak bireyin değerlerle donatılmasında ve toplumsal nitelik kazanmasında birlikte hareket

etmelidirler. Ülkemizde geçmiş yıllarda hazırlanan öğretim programları incelendiğinde ahlak eğitimi, karakter eğitimi ve vatandaşlık eğitimi gibi birçok uygulama ile değerler eğitimi verilmesi amaçlandığı görülmektedir. Günümüzde öğretim programları ise bireyi bir bütün olarak geliştirmek ve hayata hazırlamanın yanı sıra ahlaklı, vatansever, karakterli, temiz, saygılı, güvenilir, yaratıcı, adil, düzenli olma gibi birçok değeri benimsemiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

2.3.1 Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerlerin nasıl ve ne şekilde öğretilceğine dair çeşitli yaklaşımların olduğu bilinmektedir. Bu yaklaşımlardan en fazla karşımıza çıkanlar ise; ahlaki muhakeme, telkin etme, değer analizi ve değer açıklama yaklaşımlarıdır.

Ahlaki Muhakeme: Kohlberg ve öğrencilerinin geliştirmiş olduğu bu yaklaşımda adalet, demokrasi ve eşitlik ön plandadır. Öğretmenler bu yaklaşıma göre öğrenciye doğru ahlaki kararlar vermelerinde rehberlik ederler. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilere seçilmiş değerleri kazandırmak değil; öğrencinin karşılaştırmalar yaparak toplumdaki çoğunluğun kabul ettiği ve benimsediği değerleri kabullenmeleridir (Akbaş, 2008, s. 15).

Telkin Etme Yaklaşımı: Bu yaklaşımda toplum tarafından ön plana çıkartılan değerlerin telkin yoluyla bireye aktarımı söz konusudur. Bu yaklaşımda amaç, toplum tarafından arzu edilen değerleri kazandırmaktır (Yazıcı, 2006, s. 510).

Değer Analizi Yaklaşımı: Bu yaklaşımda öğretmenler, öğrencilere değerlerle ilgili bilimsel araştırmalar yapabilmeleri için fırsat tanımaktadır. Öğrenci, değerler ile ilgili bir problemle karşılaştığında bu problemi akıl ve mantık yoluyla inceleyerek sonuca ulaşmaktadır (Sarı ve Doğanay, 2004, s. 362).

Değer Açıklama Yaklaşımı: Değer açıklama yaklaşımda tarafsızlık ön plandadır. Değer ve konu hakkında görüşler öğrenciler tarafından açıkça ifade edilebilmektedir. Öğrencilerin, belirledikleri değer hakkında düşüncelerini anlatmalarını ve özgür iradeleriyle açıklamalarda bulunmalarını sağlayan bir tekniktir (Bulut, 2011, s. 35).

2.4 Kök Değer

İnsan hayatı ve bireylerin birbirleri olan ilişkilerine doğrudan etki eden değer kavramının eğitim sistemleri için büyük bir önem taşıdığı bilinmektedir. Ülkemizde zorunlu eğitim kapsamındaki eğitim kademelerinde yer alan ve sosyal bilgiler dersi de dahil olmak üzere tüm derslerin öğretim programlarında bazı değerlere yer verilmiştir. Bu değerler öğretim programlarında “kök değerler” olarak nitelendirilmiştir. “Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” değerleri bu kök değerleri oluşturmaktadır (MEB, 2018). Aşağıda bu kök değerlere ilişkin temel tanımlara yer verilmektedir:

Adalet değeri: Adalet kelimesi sözlükte “*Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme.*” olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2021).

Dostluk değeri: Dostluk kelimesi sözlükte “*Dost olma durumu*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Dostluk; içerisinde sevgi, saygı, dürüstlük gibi değerleri barındıran, bireyler arasında bu değerlerin var olmasıyla anlam kazanan bir kavramdır (Demir, 2019).

Dürüstlük değeri: Dürüstlük kelimesi sözlükte “*Doğruluk.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Özdenetim değeri: Öz denetim kelimesi sözlükte “*Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Sabır değeri: Sabır kelimesi sözlükte “*Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç; olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Saygı değeri: Saygı kelimesi sözlükte “*Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Sevgi değeri: Sevgi kelimesi sözlükte “*İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Sorumluluk değeri: Sorumluluk kelimesi sözlükte “*Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Vatanseverlik değeri: Vatanseverlik kelimesi sözlükte “*Yurtseverlik.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Vatanseverlik; bireylerin duygusal ve yaşamsal olarak kendilerini ait hissettikleri topluma ve millete dair duydukları sevgi, yüceltme çabası ve hedefidir (Karasu Avcı ve İbret, 2016, s. 2503).

Yardımseverlik değeri: Yardımseverlik kelimesi sözlükte “*Hayırseverlik.*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Başka bir ifadeyle, toplum içinde bazı olay ve durumlarda dezavantajlı konumda bulunanların dezavantajlarının en aza indirilmesine uğraşma çabasıdır (Sever ve Gürdoğan Bayır, 2020, s. 266).

Tablo 2.1’de öğretim programlarında yer alan kök değerler ile öğrencilerin kazanması ön görülen tutum ve davranışlar yer almaktadır (Değirmenci, 2018, s. 434; Duran ve Bitir, 2020, s. 2)

Tablo 2.1

Kök Değerler ve Bu Değerler ile Elde Edilecek Tutum Davranışlar Listesi

Kök Değerler	Kök Değerlerle İlgili Tutumlar ve Davranışlar
Adalet	Adil olmak, eşit davranmak ve paylaşmak, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk, tarafsızlık, haktanırlık.
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duymak, sadık olmak, vefalı olmak ve yardımlaşmak.
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olmak, doğru sözlü olmak, etik davranmak, güvenilir olmak, sözünde durmak, düşünceleri açıkça ifade edebilme, önyargısız olma, davranışları sorgulama.
Öz denetim	Davranışlarını kontrol etmek, davranışlarının sorumluluğunu alabilmek, öz güven sahibi olabilmek; duyguları, hisleri, tepkileri denetleyip sınırlayabilmek.
Sabır	Azimli olmak, zorluklara tahammül edebilmek, katlanmak, göğüs germek.

Tablo 2. 1 'in devamı

Saygı	Alçakgönüllü olmak, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranmak, diğer insanların kişiliklerine değer vermek; değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, kutsallığı, yararlılığı dolayısıyla bir şeye karşı dikkatli, ölçülü, özenli davranmaya sebep olan hürmet, ihtiram.
Sevgi	Aile birliğine önem vermek, fedakârlık yapmak, ilişkilerde yaşanan bağlanma duygularını kapsayan samimiyet.
Sorumluluk	Kişilerin kendisine, çevresine, vatanına ve ailesine karşı sorumlu olması, mesuliyet veya görev bilinci, davranışlarının sonuçlarını üstlenebilme.
Vatanseverlik	Çalışkan olmak, dayanışma, kurallara ve kanunlara uymak, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olmak ve toplumu önemsemek.
Yardıms severlik	Cömert olmak, fedakâr olmak, iş birliği yapmak, merhametli olmak, misafirperver olmak ve paylaşabilmek, insana ve canlılara değer vermek.

2.5 Sosyal Bilgiler ve Değer

Birey, üyesi olduğu toplumdaki değerleri öğrenerek toplumun diğer üyelerine karşı davranışlarını şekillendirir ve toplumsal olaylara karşı bir bakış açısı geliştirerek kazandığı değerler sayesinde davranışlarına anlam yükler (Okumuş, 2010, s. 28). Bugün dünyada ve ülkemizde önemli toplumsal problemler olarak ortaya çıkan şiddet, kadın cinayetleri, toplumu oluşturan bireylerin saygısız ve hoşgörüsüz davranışları, kitleleri kin ve nefrete yöneltten söylemler, evrensel ve toplumsal değerlerin bireyler tarafından özümsememesinden ve yeterince kazanılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda hem ülkemizde hem de dünyada eğitim sistemlerinin değerler eğitimi merkezi konuma yerleştirmeleri bir zorunluluk olarak görülmektedir (İbret, Karatekin ve Avcı, 2015, s. 7). Eğitim aracılığı ile değerlerin kazandırılması için, eğitim sisteminin amaçlarının ortaya konduğu öğretim programı geliştirmeli ve geliştirilen program doğrultusunda eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir. Öğretim programlarının temel felsefesi belirlenirken, bireye hangi değerlerin eğitim faaliyetleri sonucu kazandırılacağı belirlenmesi de önem arz etmektedir (Kart ve Şimşek, 2020, s. 11).

Son yıllarda yenilenen ve yayımlanan ders programlarında değerler eğitimi yer verildiği görülür. Ancak değerler eğitiminin en kapsamlı şekilde ele alındığı ders sosyal bilgilerdir (Keskin, 2010, s. 69). Birçok disiplinle bağlantılı olması, konu alanında tarihsel süreçlere yer vermesi, farklı kültürleri ve bu kültürlerle ait yaşam

hikâyelerini aktarması nedeniyle sosyal bilgiler dersi bir değerler eğitimi dersidir (Kan, 2010, s. 140). SBDÖP incelendiğinde, değerler eğitimine ayrıntılı bir şekilde yer veren ve değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağına ilişkin açıklamalarda bulunan ilk program 2004 yılında yayımlanan ve 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan SBDÖP'dir (Keskin, 2010, s. 72).

Sosyal bilgilerin değerler eğitimindeki yeri yadsınamaz (Mindivanlı-Aktaş, 2011, s. 73). Ülkemizde vatandaşlık eğitimi için bir araç olan değerlerin, Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla kazandırıldığı bilinmektedir (Keskin ve Coşkun Keskin, 2013, s. 51). Sosyal bilgiler dersinin tarihsel bir içeriğe sahip olması, içeriğinde farklı kültürleri ve yaşam hikâyelerini barındırması ve disiplinlerarası bir ders olması özelliklerinin değerler eğitimi için bir zenginlik olduğu söylenebilir (Sağlam ve Genç, 2015). Bu ders, çocukları toplumsal hayata hazırlarken değerleri kazandırmayı hedefler (Gömleksiz ve Cüro, 2011). Sosyal bilgiler dersinin diğer derslere göre gerçek hayatla daha çok ilişkili olması da değerleri kazandırmada bir avantajdır (Gelen, Yılmaz ve Kurtulmuş, 2010). Sosyal bilgiler dersi, bireylerde demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirir. Bireylerin var olan değerlerinin farkına varmasını sağlar. Bu nedenle bu dersin bireylerin, diğer insanlar ve çevreleriyle etkileşimlerinin nasıl olduğunun bilincine varmalarına yardımcı olma sorumluluğu olduğu görülmektedir (Doğanay, 2009, s. 230).

2018 yılında uygulamaya konulan SBDÖP'nin 2004 yılında hazırlanan program üzerinde çeşitli sadeleşmelere gidilerek inşa edildiği görülmektedir (Çoban ve Akşit, 2018, s. 480). 2017 yılında taslak bir program olarak yayımlanıp 2018 yılında uygulanan programda değerler eğitimine önemli bir yer verilmiştir. Bu programda *“Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek.”* (MEB, 2018, s. 6) olarak belirlenmiştir. Güncellenen ve uygulamada olan SBDÖP'deki bu değer vurgusu sosyal bilgiler dersinin bir değerler eğitimi dersi olduğunu göstermektedir.

Özetle, sosyal bilgiler dersi değerler eğitiminde önem derecesi yüksek bir derstir. Sosyal bilgiler dersi dahil güncellenen tüm öğretim programlarında değerler eğitimiyle şekillenmiş bir eğitim felsefesi oluşturulmuştur. Öğretim programlarımız; değerler eğitimi faaliyetleri ile iyi insan, iyi vatandaş yetiştirip, değerlerimizi ve kültürel özelliklerimizi gelecek nesillere aktarma hedefini gütmektedir (MEB, 2018, s. 8).

2.6 Eğitsel Oyun

Herhangi bir derste kazandırılması hedeflenen kazanımlar için en iyi yol ve teknik şudur demek mümkün değildir. Bu noktada önemli olan öğrencilerin ilgisini çekecek yöntemi uygulamaktır. Bazı öğretim yöntemleri zaman içerisinde etkinliğini kaybederken bazıları ise etkisini yitirmeden eğitim-öğretim çalışanlarına ve öğrencilere hizmet etmeye devam etmektedir (Moffatt, 1957, s. 74). Günümüzde uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin önem derecesinin artması, öğretme sürecindeki kapsam ve konu alanlarındaki değişimler, teknolojinin eğitim sistemi içerisinde daha fazla yer alması ve öğretimi daha zevkli ve eğlenceli hale getirme isteğinden kaynaklanmaktadır (Karabacak, 1996, s. 7).

Birey hayatı boyunca çeşitli gelişimsel dönemlerden geçer ve her dönemin kendine özgü özellikleri vardır. Bireyler çocukluk döneminde oynadığı oyunlar sayesinde ilerideki yaşamlarını kolaylaştırıcı deneyimler elde ederler. Oyun, çocuklar için hayatı tanıma ve öğrenme aracıdır (Mangır ve Aktaş, 2013, s. 14). Oyunlar, çocukların gelişimsel dönemler içerisinde karakterlerinin oturmasında, motor beceriler kazanmasında ve istedik davranışlara yönelmelerinde etkiye sahiptir (Çoban ve Nacar, 2015, s. 32). Çocuğun bu dönemler içerisinde çeşitli oyunlar ve fiziksel aktivitelere dâhil olması motor beceriler elde etmesinin yanı sıra, bilişsel ve duyuşsal gelişimini sağlamasında da önemli bir yere sahiptir. Oyunun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin içerisine dâhil edilmesiyle birlikte eğitsel oyunlar kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Eğitsel oyun, çocuğa iyi davranış ve alışkanlıklar kazandırıp, fiziksel ruhsal ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan ve çocukta mutluluk duygusu oluşturan etkinliklerdir (Varışoğlu, Şeref, Gedik ve Yılmaz, 2013, s. 1061). Çocukların hem zihinsel hem de fiziksel yeteneklerini geliştirmeyi hedefleyen ve öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini sağlayan tekniktir (Demirel, 2007, s. 117; Tok, 2009, s. 209). Eğitsel oyunlar, rekabet ortamı oluşturmada, belirli kurallar doğrultusunda ilerleyen, yardımcı olan ve uygulayıcısı tarafından önceden planlanan oyunlardır (Yalçın, Demirdağ ve Kazak, 2017, s. 35).

Öğrencilerin rahat edecekleri ortamların oluşturulmasında, birbirleriyle etkili bir iletişime geçmelerinde ve öğrenilen bilgilerin pekiştirilip, davranış olarak sergilenmesinde bir öğretim tekniği olarak başvurulması gereken önemli bir tekniktir (Gürsoy ve Arslan, 2011, s. 78). Eğitsel oyunlar, hedeflenen kazanımlara ulaşılmasında etkili bir araç olarak tüm derslerde kullanılabilme özelliğine sahip olan bir öğretim tekniğidir (Karadeniz ve Er, 2021, s. 17). Eğitsel oyunlar sayesinde derslerde konular ilgi çekici hale getirilebilir. En pasif konumda olan öğrencilerin dahi bu etkinliklere katılması sağlanabilir (Demirel, 2007, s. 117).

Eğitsel oyunların bütün öğrencilerin anlayabileceği düzey ve uygulayabileceği basitlikte olması gerekir. Oyunun kuralları sınıftaki herkesin katılımına izin vermelidir. Her oyunun bir amacı olmalıdır ve bu amaç herkes tarafından anlaşılmalıdır (Demirel, 2007, s. 117). Bu nedenle dersin öğretmeni önceden dikkatli bir planlama yapmalıdır. Öğrenciler, oyun sırası ve sonrasında kendilerini rahat hissedebilmeli ve eleştirilmemelidir (Tok, 2009, s. 209). Yalçın, Demirdağ ve Kazak (2017, s. 37) eğitsel oyunların özelliklerini şu şekilde ifade etmektedirler:

- Çeşitli stratejiler geliştirerek problem çözme imkânı sağlar.
- Öğrencilerin olgunlaşması konusunda destekleyicidir.
- Hem bireysel hem de grupta uygulanabilir özelliktedir.

Sönmez (2019, s. 252) de eğitsel oyunların uygulanışı sırasında dikkat edilmesi gereken hususları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Belirlenen kazanımları kazandırma özelliğine sahip olmalıdır.
- Öğrencilerin gelişimsel özelliklerine ve cinsiyetlerine uygun olmalıdır.
- Sınıf ortamında uygulanabilme olanağı sağlamalı; öğrencilerin güvenliklerini tehlikeye sokacak özellikler taşınamamalıdır.
- Öğrencilerin anlayabileceği şekilde düzenlenmeli ve kısa süreli olmalıdır.
- Öğrencilerin eğlenerek öğrenecekleri ortamlar oluşturmalıdır.

2.6.1 Eğitsel Oyunların Sınıflandırılması

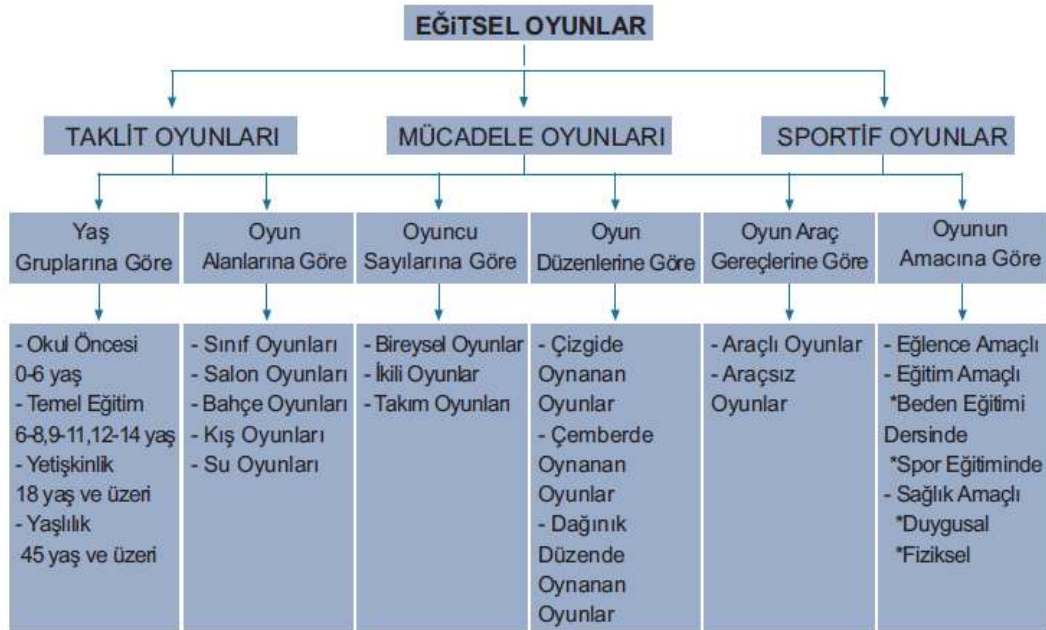
Eğitsel oyunların çok yönlü özelliklere sahip olması çeşitli şekillerde sınıflandırılmasına neden olmuştur. Ancak genel olarak eğitsel oyunlar uygulama biçimlerine ve oynanma oynatılma amaçlarına göre sınıflandırılmıştır.

2.6.1.1 Uygulama biçimlerine göre eğitsel oyunlar

Eğitsel oyunlar uygulama biçimlerine göre taklit oyunları, mücadele oyunları ve sportif oyunlar olmak üzere üç ana kola; yaş gruplarına, oyun alanlarına, oyuncu sayılarına, oyun düzenlerine, oyun araç-gereçlerine ve oyunun amacına göre altı alt kola ayrılmaktadır.

Şekil 2.1

Uygulama Biçimlerine Göre Oyunların Sınıflandırılması (Güllü, 2019 s. 7).

2.6.1.2 Oynanma-oynatılma gayelerine göre eğitsel oyunlar

Eğitsel oyunlar, oynanma veya oynatılma amaçlarına göre eğlence, eğitim ve spor amaçlı olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Güllü, 2019, s. 7-8).

1. *Eğlence amaçlı eğitsel oyunlar*: Rekabet ortamının pek olmadığı akıl yürütme ve koordinasyonun ön plana çıktığı, temel amacın hoşça vakit geçirmek olduğu oyunlardır.

2. *Eğitim amaçlı eğitsel oyunlar*: Eğitim amacı güden oyunlarda oyun, hazırlayıcısı tarafından belirlenen hedefe ulaşmak maksadıyla bir araç olarak kullanılmaktadır.

3. *Spor amaçlı eğitsel oyunlar*: Fiziksel hareketlilik sağlayan, insanların sağlık sorunlarını çözüme kavuşturmada, fizyolojik ve psikolojik rahatlamalarında kolaylık sağlayan oyun türüdür.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmektedir.

3.1 Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, doğal ortamda gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı araştırmalar olarak tanımlanabilir. Nitel araştırmaların doğal ortama duyarlılık, araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşım, algıların ortaya konması, araştırma deseninde esneklik ve tümevarıma dayalı analiz gibi özellikler taşıdığı görülmektedir (Yıldırım, 1999, s. 10). Bu nedenle bu araştırmada, araştırmacı öğretmen tarafından nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan eylem araştırması deseni kullanılmıştır.

Eylem araştırması, öğretmenlerin araştırmacı olarak işe koşulduğu bir araştırma türüdür. Eylem araştırmaları, araştırmacı tarafından öğretim faaliyetlerinin ve öğretim durumunun planlı ve sistematik olarak gözlemlenmesi durumudur (Johnson, 2019, s. 26). Eylem araştırmaları üzerinde çalışılan konuyla ilgili araştırmacılar için uygundur. Araştırmacı, meslekte karşılaştığı sorunları çözmek ve mesleki yeterliliğini geliştirmek amacıyla eylem araştırması yapabilir. Araştırma durumunun sınıf veya okul ortamını kapsaması durumunda araştırmacı öğretmen olabilir. Öğretmenin içerisinde bulunduğu ortam ile ilgili araştırma yapması ve başarıya ulaşma olasılığı, ilgisi ve bağlantısı olmayan araştırmacılara göre çok daha yüksektir (Büyüköztürk vd., 2016, s. 267). Eylem araştırmaları öğretmenlerin mesleki olgunluğa ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Öğretmenler eylem araştırmaları ile sınıfları ve görev yaptıkları okullar hakkında veriler elde edebilmekte ve mesleki tecrübelerini arttırabilmektedirler (Johnson, 2019, s. 25).

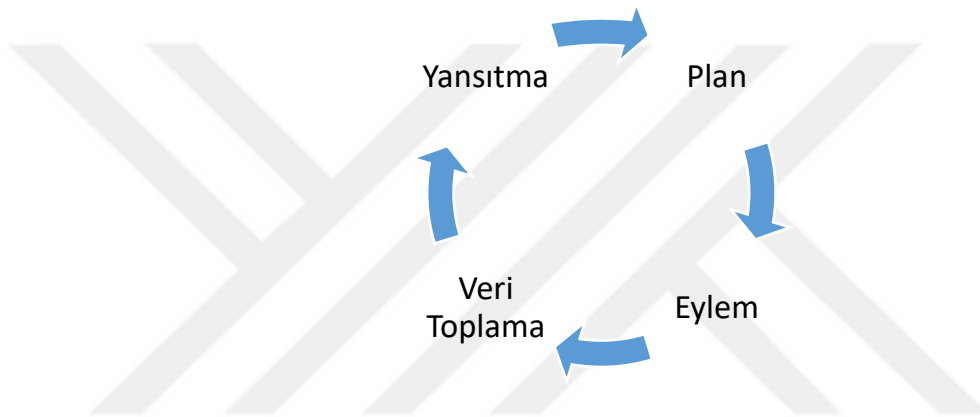
Eylem araştırmalarını diğer araştırmalardan ayıran durumlar şu şekilde sıralanabilir: (i) Eylem araştırmaları gözlem yerindeki sorunları çözmeye odaklıdır. (ii) Araştırmacı, sorunun bulunduğu ortamın içindedir. (iii) Araştırmacının geliştirdiği veri toplama araçları kullanılmaktadır. (iv) Araştırma esnek olarak yürütülür. (v) Araştırmacı, elde

ettiği verileri araştırmanın özelliklerine göre yorumlayıp sonuca ulaşabilir (Büyüköztürk vd., 2016, s. 268)

Eylem araştırmaları aşağıda görüldüğü gibi sarmal bir yapıya sahiptir ve bu aşamalardan geçerek araştırma tamamlanır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 269).

Şekil 3.1

Eylem Araştırmasının Aşamaları (Büyüköztürk vd.,2016)

Bu araştırma, SBDÖP’de yer alan kök değerlerin kazandırılmasına yönelik eğitsel oyunlar hazırlanarak uygulanmıştır. Yürütülen araştırma eylem araştırması basamakları ve anahtar özellikleri doğrultusunda planlı ve programlı bir şekilde yürütülmüştür. Yaşanılan salgın süreci nedeniyle planlamada düzenlemelere gidilerek sürece uygun hale getirilmiştir. Araştırmacı öğretmen, süreç içerisinde gerçekleştirdiği gözlemlerinde objektif gözlemler yapmaya özen göstermiştir.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Kastamonu ili Araç ilçesinde öğrencilerinin tamamı taşınmalı eğitime tabi olan bir devlet ortaokulunun 7. sınıfına devam eden öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrenciler 3’ü erkek, 7’si kız olmak üzere toplam 10 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan tüm

öğrenciler köylerde ikamet etmektedir ve öğrencilerin büyük bir bölümü yedi yıldır aynı sınıfı paylaşan ve birbirlerini çok iyi tanıyan öğrencilerdir. Uygulama sürecine öğrencilerin tamamı salgın nedeniyle devam zorunluluğu olmamasına rağmen katılım sağlamıştır.

Bu araştırmada araştırmacı öğretmen, çalışma grubunun yer aldığı okulda okul müdürü olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda uygulama grubunun (7.sınıf) sosyal bilgiler derslerine girmektedir. Araştırmacı öğretmen, uygulama grubunun yer aldığı okulda beş yıldır görev yapmaktadır. Bu nedenle öğrencilerini, onların ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarını çok iyi bilmektedir. Bu sayede araştırmacı öğretmen, eğitim sürecini planlarken öğrenci durumlarını göz önünde bulundurarak özenli bir plan yapma fırsatı elde etmiştir.

Şekil 3.2

Uygulamanın Yapıldığı Sınıf Ortamı

Bu araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme türlerinden uygun örneklemeden yararlanılmıştır. Uygun örnekleme, araştırmacının amacına en kolay ulaşabileceği örnekleme türüdür (Creswell, 2014). Araştırmacı öğretmen görev yaptığı okulda idareci konumundadır. Bu nedenle dersine girdiği öğrenci grubu azdır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde araştırmacı öğretmenin 7. sınıfların dersine girmesi, bu

öğrenciler ile bu çalışmayı zaruri hale getirmiştir. Dolayısıyla araştırmacı kendisi için en uygun çalışma grubu olarak dersine bizzat girdiği öğrencileri belirlemiştir.

3.3 Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmada veri toplama süreci öncesinde okulun bağlı olduğu İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra çalışma grubunu oluşturan öğrenciler ile eğitim süreci paylaşılmıştır. Çalışma sırasında kullanılacak olan fotoğraf ve video kayıtları için öğrenci velileri bilgilendirilerek veli izin belgeleri alınmıştır.

Araştırmada SBDÖP de yer alan “Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanları içerisinde yer alan kazanımlar kök değerler ile eşleştirilerek bu kök değerlerle ilişkili eğitsel oyunlar tasarlanmıştır. Süreç ve süreç boyunca yapılacak etkinlikler ile ilgili eylem planı hazırlanarak çalışma grubu ve öğrenci velileri ile paylaşılmıştır.

Tablo 3.1

Veri Toplama Araçları, Faaliyet, Etiklikler ve Oyunlar

HAFTA	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	FAALİYET, ETKİNLİK VE OYUNLAR
05-09 Ekim 2020	Öğretmen Kayıt Defteri Ön/son algı metinlerinin sunulması	Katılımcılara süreci açıklama
12-16-Ekim 2020	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Hikâyeni Anlat Oyunu, Kendini Kontrol Et oyunu.
19-22 Ekim 2020	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Kafandan geçenleri anlatıyorum oyunu, Sinyal oyunu.
26-30 Ekim 2020	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Sınıf panosunun oluşturulması, Sevgi Topu oyunu
2-6 Kasım 2020	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Sorumluluk kartları, Kulaktan kulağa sorumluluk
9-14 Kasım 2020	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Kelime Avı, Dürüstlük çarkıyla pratik bardaklar.

Tablo 3.1'in devamı

15-19 Şubat 2021	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Vatansever Tombala Oyunu, Resfebe oluşturma ve okuma
22-26 Şubat 2021	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Adalet konulu bulmaca, Adaletli mi? oyunu
1-5 Mart 2021	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Sabır konulu bulmacanın çözümü, Hedefim oyunu
08-12 Mart 2021	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Sen olsaydın ne yapardın oyunu , LÖSEV bağış kutusunun oluşturulması.
15-19 Mart 2021	Öğretmen Kayıt Defteri- Öğrenci Günlükleri -Saha Notları -Video Kayıtları	Karagöz Hacivat oynatma, Dudak okuma oyunu
22- 26 Mart 2021	Odak grup görüşmeleri	İki grup halinde grup görüşmelerinin yapılması

3.4 Veri Toplama Araçları

Eylem araştırmalarında veri toplama araçları çeşitlilik göstermeli ve uygulama sırasında farklı yollar izlenerek verilere ulaşılmalıdır (Johnson, 2019, s. 106). Bu araştırmada öğrenci ürünleri, öğrenci günlükleri, ön/son algı belirleme metinleri, öğretmen günlükleri, saha notları, video kayıtları ve öğrenci görüşleri veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları bizzat araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Veri toplama araçlarının hazırlanması sırasında 3 sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı ve 1 ölçme değerlendirmecinin görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama araçlarına son şekli verilmiştir.

Şekil 3.3

Veri Toplama Araçları**3.4.1 Ön /Son Algı Belirleme Metinleri**

Araştırmacı öğretmen tarafından öğrencilerin kök değerler ile ilgili ön ve son algılarını belirlemek amacıyla üç okuma metni hazırlanmıştır. “Ahmet Amca” adlı okuma metninde dürüstlük, saygı ve sorumluluk değerleri; “Sınıf Gezisi” adlı okuma metninde sabır, yardımseverlik ve vatanseverlik değerleri; “Küçük Çoban” adlı okuma metninde adalet, özdenetim, sevgi ve dostluk değerleri konu alınarak metin sonunda öğrencilerin cevaplamaları için açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Hem süreç başlangıcında hem de süreç sonunda aynı metinler kullanılmış, öğrenci görüşlerindeki değişim ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı öğretmen, okuma parçalarını hazırlarken öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çevrelerini göz önünde bulundurarak günlük hayatta karşılaşılabilecekleri konuları ve olayları işlemeye özen göstermiştir.

3.4.2 Öğrenci Ürün ve Etkinlikleri

Araştırma sürecinde eğitsel oyunlar araştırmacı öğretmen tarafından tasarlanmıştır. Hazırlanan ders planlarında eğitsel oyun tekniğine destek olması amacıyla örnek olay, rol oynama, konuşma halkası, soru cevap ve anlatım yöntem ve tekniklerden de yararlanılmıştır. Süreç boyunca öğrencilerin aktif katılım sağladıkları eğitsel oyunlar düzenlenmiştir. Eğitsel oyunların yanı sıra pano oluşturma, yardım kampanyası düzenleme, resfebe oluşturma gibi öğrencilerin ürün ortaya koyabilecekleri çalışmalara da yer verilmiştir.

3.4.3 Öğrenci Görüşleri

Bu araştırmada, araştırma süreci sonunda çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin görüşlerini almak amacıyla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Odak grup görüşmeleri, katılımcıların bilgi ve görüşlerini ortaya çıkartmak amacıyla kullanılan, uygulayıcı ile katılımcılar arasında bir etkileşim bağı kuran veri toplama yöntemidir (Kitzinger, 1995, s. 299). Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler iki eşit gruba ayrılarak süreç ile ilgili sorular yöneltilerek görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmeler sırasında değerler eğitimi sürecinde yapılan etkinlik ve oyunlar ile katılımcı öğrencilerin hangi değerlerin kendisi için önemli olduğuna ilişkin veriler elde edilmiştir.

3.4.4 Saha Notları

Saha notları, uygulama sırasında yapılan gözlemlerin yazılı hale getirilerek kayıt altına alınmasıdır. Uygulama ve süreç sırasında ne görülüyorsa kayıt altına almak önemli verilerin elde edilmesini kolaylaştırır. Saha notları; uygulama sırasında ayrıntılı notlar tutmak, uygulama sırasında kısa gözlem notları almak veya uygulama sonrasında gözlemleri kayıt altına almak şeklinde olabilir (Johnson, 2019, s. 82). Bu araştırmada araştırmacı öğretmen, uygulama sürecindeki ders ve etkinliklerde kısa notlar tutarak gözlemlerini kayıt altına almış, ayrıntılı ve karmaşık tasvirlerden kaçınmıştır.

3.4.5 Kayıt Defteri ve Öğrenci Günlükleri

Araştırmacı öğretmen, uygulama süreci öncesini ve uygulama süreci gözlemlerini günlükler şeklinde kayıt altına almıştır. Bu sayede uygulamanın kronolojik olarak bir araya getirilmesinde ve verilerin elde edilmesinde kayıt defterinde yer alan günlüklerden yararlanılmıştır.

Araştırmacı öğretmen araştırmanın problem durumu gereği, oynanan oyunlar sonrasında öğrencilerin düzenlenen oyun ve oyunda hangi değerlerin konu edindiğine yönelik görüş ve düşüncelerini almak amacıyla “Aklımda Kalanlar” adlı açık uçlu soruların yer aldığı öğrenci günlükleri hazırlamıştır. Öğrencilere uygulanan her kök değer sonrasında günlükler sunulmuş, katılımcı öğrencilerin açık uçlu soruları

cevaplamaları sağlanarak sürecin ilerleyişi sırasında veri kayıpları engellenmeye çalışılmıştır.

3.4.6 Video Kayıtları

Öğrencilerin oyun ve etkinlikler sırasındaki davranışları hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla video kayıtları tutulmuştur. Kayıtlar gerçek sınıf ortamına zarar vermemek ve özellikle ergenlik dönemi içerisinde yer alan katılımcı öğrencileri rahatsız etmemek adına kısa tutulmuştur. Video kayıtları verilerin elde edilmesinde ve yorumlanmasında kullanılmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi, metinlerin düzenlendiği, sınıflandırıldığı, karşılaştırılmasının yapıldığı ve metinlerden teorik sonuçlara ulaşıldığı analiz tekniği olarak tanımlanabilir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Eylem araştırmalarında, verilerin toplanması ile verilerin analizi işlemleri eş zamanlı olarak gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 313).

Araştırma sürecinde araştırmacı öğretmenin elde ettiği ön ve son algı belirleme metinleri, öğrenci ürün ve etkinlikleri, öğrenci görüşleri, saha notları, kayıt defteri ve öğrenci günlükleri ve video kayıtları içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İlk olarak elde edilen bulgular birkaç kez okunarak benzerlik gösteren ve farklılık gösteren noktaların tespiti yapılmıştır. Veriler incelendikten sonra kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Her bir öğrenci EÖ1, EÖ2, KÖ3, KÖ4, KÖ5, KÖ6, EÖ7, KÖ8, KÖ9, KÖ10 şeklinde kodlanmıştır. Kodlanan veriler içerdiği anlama göre temalara ayrılmıştır. Daha sonra ortaya çıkan temalar düzenlenerek tanımlanmıştır. Son olarak tanımlanan temalar araştırmacı öğretmen tarafından yorumlanmıştır.

3.6 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Geçerlik ve güvenirlik bilimsel çalışmalarda inandırıcılığı sağlayan iki önemli ölçüttür. Geçerlik, veri analiz sürecinin detaylı bir şekilde ortaya konulması ve

herkesin anlayabileceği şekilde sunulmasıdır. Güvenirlik ise, bir başka araştırmacı ya da yöntemle benzer sonuçlara ulaşılması durumudur (Yıldırım, 2016).

Bu araştırmada geçerlik, araştırmacı öğretmenin objektif tutumu ile araştırmaya ilişkin tüm detayların paylaşılması ve herkes tarafından anlaşılabilir verilerin ortaya konulması ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışma grubunun görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmesi ile de araştırmanın geçerliği desteklenmiştir.

Araştırmada güvenirlik; ön ve son algı belirleme metinleri, öğrenci ürün ve etkinlikleri, öğrenci görüşleri, saha notları, kayıt defteri ve öğrenci günlükleri ve video kayıtları gibi farklı veri çeşitlerinin kullanılması sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı öğretmenin bu veri kaynaklarından elde ettiği veriler, bir başka araştırmacı tarafından daha incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Anlaşılamayan ya da farklı düşünülen konular üzerinde araştırmacılar bir araya gelerek ortak bir kanaat oluşturmuşlardır. Bu durum analizci üçgenlemesi ile açıklanabilir. Bu araştırmada güvenirliliği sağlamak adına araştırmacı üçgenlemesinden yararlanılmıştır. Analizci üçgenlemesi, araştırmada elde edilen verilerin bir ya da daha fazla kişi tarafından analiz edilip benzer sonuçlar elde edilmesi durumudur (Patton, 2014).

Araştırmada kök değerlerin kazandırılmasında elde edilen verilerin çözümlenmesinde *“Kök değerler ve bu değerler ile elde edilecek tutum davranışlar listesi”* nden faydalanılmıştır (Bakınız 2.1). Ayrıca öğrencilerin kök değerlerle ilgili algılarının doğru belirlenmesi için alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda süreç içerisinde gerekli düzeltmeler araştırmacı öğretmen tarafından yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde kazandırılması hedeflenen on kök değere yönelik öğrencilerin ön ve son algıları, ders süreci etkinlikleri, araştırmacı günlükleri, öğrenci günlükleri, değer eşleştirmeleri, video kayıtları ve odak grup görüşmeleri sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan “Küçük Çoban” adlı okuma parçasında adalet, dostluk, sevgi ve özdenetim değerleri; “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçasında sabır, vatanseverlik, yardımseverlik değerleri; “Ahmet Amca” adlı okuma parçasında saygı, dürüstlük ve sorumluluk değerleri konu alınmıştır. Bu okuma parçaları öğrencilerin ön/son algılarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Kök değerlerin işleniş sırası sosyal bilgiler 7.sınıf ünitelendirilmiş yıllık planı doğrultusunda belirlenmiştir. Bu bölümde özdenetim, saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, sabır, dostluk ve adalet değerleri ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmektedir.

Şekil 4.1

Değer Eşleştirilmesi ve Süreç Başlangıç Fotoğrafı

4.1 Öz denetim Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Dersin başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve özdenetim değerini konu alan “Küçük Çoban” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere dağıtılmış, okumaları ve soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.1.1 Öz denetim Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular.

Öğrencilerin okuma parçası sonunda “Öz denetim nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 4.2’de yer almaktadır.

Şekil 4.2

Öz Denetim Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

ÖZ DENETİM		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Duygu ve davranışlarını düzenleyebilme	3	30
Eğilimleri kısıtlama	3	30
Denetlemek/kontrol etmek	1	10
Davranışlarını kontrol edebilme	1	10
Denetleme işi	1	10
Sihir	1	10

Şekil 4.2’ye göre öğrencilerin özdenetim değerine ait cevaplarının iki kategoride yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriler “*duygu ve davranışlarını düzenleyebilme* ($f=3$, %30)” ve “*davranışlarını kontrol edebilme* ($f=3$, %30)” kategorileridir. Ayrıca öğrenciler öz denetim değerini; “*eğilimleri kısıtlama* ($f=1$, %10)”, “*denetlemek/kontrol etmek* ($f=1$, %10)”, “*denetleme işi* ($f=1$, %10)” ve “*sihir* ($f=1$, %10)” şeklinde de algılamaktadırlar. Öğrencilerin “Öz denetim nedir?” sorusuna verdikleri cevaplarda “*denetleme, düzenleme, sınırlama, kontrol etme*” gibi cevaplar vermeleri değerin tanımına yönelik akıl yürüttüklerini göstermektedir. Ancak öğrencilerin çoğunluğunun özdenetim değerini tam olarak tanımlayamadığı da söylenebilir.

“*Tutum ve davranışlarınızda öz denetime dikkat ediyor musunuz? Nasıl?*” sorusuna ise öğrenciler aşağıdaki gibi cevaplar vermişlerdir:

KÖ4 kodlu öğrenci “*Evet ediyorum. Tepkilerime ve davranışlarıma özen gösterir ve dikkat ederim.*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Evet ediyorum. Özellikle empati kurarken daha fazla dikkat ediyorum.*”

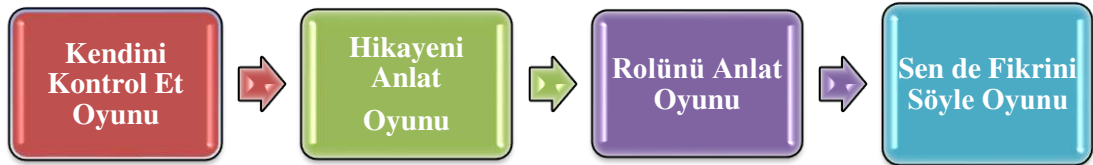
EÖ2, KÖ8 ve KÖ9 kodlu öğrenciler soruya sadece “*evet*” yanıtını verirken KÖ3, KÖ6 ve EÖ7 kodlu öğrenciler soruyu “*boş*” bırakmıştır.

4.1.2 Öz denetim Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada özdenetim değeri SBDÖP de 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.*” kazanımıyla ilişkilendirilmiş, kazanım ve kazandırılması hedeflenen değer üç ders saati süresince verilmiştir. Dersin işlenişi eğitsel oyun tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Özdenetim değerini konu alan oyun ve etkinlikler şekil 4.3’te sunulmuştur.

Şekil 4.3

Öz Denetim Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Araştırmacı öğretmen ders başlangıcında tahtaya “*Kendini kontrol et*” sloganını yazarak bu ifadenin ne anlama geldiğini sen de fikrini söyle oyunu ile öğrencilerden cevaplamalarını istemiştir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Duygularını değerlendirmek*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Ne biliyorsun?*”

KÖ6 kodlu öğrenci “*Davranışlarını kontrol et*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Hareketlerini düzenle*” şeklinde cevap vermiştir.

Dersin işleniş sırasında iletişim, etkili iletişim, iletişimi olumlu ve olumsuz etkileyen tutum ve davranışlar, etkili iletişimde duygudaşlık ve özdenetimin önemi üzerinde durulmuştur. Empati ve özdenetim kavramlarının tanımı yapılarak öz denetimin bir değer olduğu ve bu değer sayesinde davranışlarımızı düzenleyebileceğimiz açıklanmıştır. Amaç ve hedeflerimize ulaşmada sabırlı ve öz denetim sahibi olmamız gerektiği vurgulanmıştır. Çevremizle olan iletişimimizde davranışlarımızı kontrol altında tutmanın olumlu iletişime geçmemizde bize yardımcı olacağı ifade edilmiştir. Toplumda yer edinebilmek için davranışlarımızı kontrol altında tutmanın önemi üzerinde durularak öğrencilere “*Günlük yaşamınızda öz denetimli davranış sergilediğinizi düşünüyor musunuz?*” sorusu yöneltmiştir.

KÖ5 kodlu öğrenci söz alarak “*Evet. Mesela çok istememe rağmen top oynamak yerine ödevlerimi yaparak kendimi sınırlandırıyorum.*” şeklinde cevap vermiştir.

KÖ5 öz denetim değeri ile kendini sınırlamayı ilişkilendirerek isteklerini erteleme öz denetim değerinin bir gereği olarak gördüğünü ifade etmektedir.

KÖ10 kodlu öğrenci ise “*Evet. Sinirlendiğim zaman duygularımı kontrol etmeye çalışıyorum.*” şeklinde cevap vermiştir.

KÖ10’nun öz denetim değerini kendine hâkim olma eylemi ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

Öz denetim değeri ile eşleşen KÖ10 kodlu öğrenci “*Rolünü Anlat*” oyunu ile özdenetim değeri ile ilgili bilgilendirme yapmıştır. KÖ10’nun bu değere ilişkin açıklamaları video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

KÖ10 kodlu öğrenci “*Merhaba arkadaşlar, ben öz denetim. Benim gibi bir değere sahipseniz artık duygu ve düşüncelerinizi kontrol edebiliyorsunuz demektir. Kendi kendinizi kontrol edebiliyor olmanız size hayatınız boyunca fayda sağlayacaktır.*”

KÖ10 kodlu öğrenci kendi eşleştiği değerin özelliklerine bürünerek arkadaşlarına değer ile ilgili bilgilendirmeyi doğru bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Ders süresi içinde ayrılan sürede araştırmacı öğretmen önceden hazırlamış olduğu eğitsel oyunları sınıfta oynatmıştır. Oynanan oyunlardan “*Hikâyesi Anlat*” oyununda öğrencilere daha önce öğretmen tarafından hazırlanan öz denetim değerine sahip bireylerde bulunması ve bulunmaması gereken kavramların (*ego, hedef, kıskançlık, irade, hırs, sabır, oto kontrol, başarı, güven, kuşku, tutarlı, huysuz*) yer aldığı öz denetim kartları dağıtılmıştır. Gönüllü olarak hikâyesini anlatmak isteyen öğrencilerden kendisine denk gelen kartta yazılı kavramları kullanarak kısa bir hikâye anlatması istenmiştir.

Araştırmacı öğretmen günlüklerinden elde edilen bulgular

Araştırmacı öğretmenin kayıt defterinde (araştırmacı günlüğünde) öğrencilerin anlattığı hikâye aşağıdaki gibi yer almaktadır:

EÖ2 kodlu öğrenci ego, hedef ve kıskançlık kavramlarını kullanarak şu hikâyeyi anlatmıştır: *Uzak bir ülkede geleceğe yönelik hedefleri olan ve bu amaçla her şeyi yapabilecek bir genç varmış. Bu genç hedefine ulaşmak için her yolu dener, kendisinden başarılı olanları kıskanır. Başarılı olduğu zamanlarda ise egoistlik yapar bencilce davranışlar sergilemiş.*

EÖ7 kodlu öğrenci oto kontrol, soğukkanlı ve inatçı kavramlarını kullanarak hikâyesini şu şekilde anlatmıştır: *7/A sınıfı öğrencisi olan Ayşegül çok soğukkanlı bir öğrenciyim. Ancak hoşuna gitmeyen bir durumla karşılaşınca inatçılık yapar, istediği olana kadar surat asarmış. Daha sonra bu davranışı nedeniyle suçluluk duyup, keşke oto kontrolümü kaybetmeyip bu şekilde davranışlar sergilemeseydim diye üzülürmüş.*

KÖ5 ve EÖ7 kodlu öğrencilerin öz denetim değerine sahip bireylerde bulunması ve bulunmaması gereken kavramlarla hikâyeler oluşturarak verilen kavramların olumlu ve olumsuz yönlerini ön plana çıkartabildikleri görülmektedir.

“*Kendini Kontrol Et*” oyununda ise öğrenciler önce ellerindeki dövizlerle sınıf dışına çıkarılmıştır. Sonra sınıfa ellerindeki dövizlerle ilgili slogan atarak girmeleri, arkadaşlarına neden bu sloganı attıklarını ve dövizde yazılan sloganların (*kendini keşfet, kontrol sende, kendini fark et, iradene sahip çık, hayat boyu özdenetim*) ne anlama geldiğini açıklamaları istenmiştir.

Şekil 4.4

Öz Denetim Değeri ile Hikâyeyi Anlat Oyun Fotoğrafı

Sınıfa “*iradene sahip çık*” sloganı atarak giren EÖ1 kodlu öğrenci iradene sahip çıkmak kavramını “*Duygu ve düşüncelerine hâkim olmak.*” şeklinde açıklamıştır. KÖ8 kodlu öğrenci “*kendini keşfet*” sloganını ise “*Ne istediğini bilmek.*” olarak ifade etmiştir. Elinde “*kontrol sende*” sloganı ile sınıfa giren KÖ3 kodlu öğrenci ise “*Davranışlarımızı kontrol etmek*” görüşlerini belirtmiştir.

EÖ1, KÖ3 ve KÖ8 kodlu öğrencilerin slogan olarak kullandıkları kavramları açıklama yeterliliğine sahip oldukları ve kavramların ne anlama geldiğini kavradıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 4.5

Öz Denetim Değeri ile Kendini Kontrol Et Oyun Fotoğrafı

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Oynanan eğitsel oyunlar sonunda öğrencilerin yapılan etkinlikler hakkındaki görüşlerini almak amacıyla “*Aklımda Kalanlar*” şeklinde hazırlanan öğrenci günlükleri dağıtılmıştır. Günlüklerde yer alan sorulara öğrenciler aşağıdaki cevapları vermişlerdir:

“Derste yapılan oyun ve etkinliklerin amacına ilişkin düşünceleriniz nedir?”

EÖ1, EÖ2, EÖ7 ve KÖ8 kodlu öğrenciler “*Öz denetim değerini öğrenmek amacıyla.*”

KÖ3 kodlu öğrenci “*Öz denetim değerini kavramak.*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Öz denetim kelimesini öğrenmek.*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Öz denetimi öğrenmek.*”

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan oynanan oyunların özdenetim değerini öğrenmek ve kavramakla ilişkili olduğunu fark ettikleri anlaşılmaktadır.

“Yapılan etkinliklerde kullanılan oyunlarla ilgili düşünceleriniz nedir?”

EÖ1 kodlu öğrenci “*Bence çok güzel etkinlikler oldu.*”

EÖ2 kodlu öğrenci “*Güzel oldu.*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Etkinlikte yapılan oyunlarla özdenetimi kavradık.*”

KÖ8 kodlu öğrenci “*Oyunlar çok iyiydi.*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Oyunlar öğreticiydi, sıkılmadık.*”

Öğrencilerin ders sonunda oynanan oyunları iyi, güzel ve öğretici olduğunu düşündükleri görülmektedir.

“*Bu derste hangi değer üzerinde duruldu? Bu değer size ne kazandırdığını düşünüyorsunuz?*”

EÖ2 kodlu öğrenci “*Öz denetim değeri üzerinde duruldu. Bu değer sabırlı olmayı, tutarlı ve soğukkanlı olmayı öğretti.*”

KÖ3 kodlu “*Öz denetim değerinin duyguları kontrol edip sabırlı ve sakin olmak anlamına geldiğini öğrendim*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Öz denetim değeri duygularımı kontrol etmem gerektiğini öğretti.*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Öz denetim değeri sabırlı ve tutarlı olmayı kazandırdı.*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*İnsanların kontrollü olmasını kazandırdı.*”

Öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde öz denetim değerini “*kendini kontrol etme, sabırlı, tutarlı ve soğukkanlı olma*” kavramları ile ilişkilendirdikleri görülmektedir

4.1.3 Öz denetim Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Araştırmacı öğretmen, uygulama öncesi ve 10 hafta süren uygulama sonrasındaki değişimleri incelemek için uygulama öncesi sunulan “Küçük Çoban” adlı okuma parçasını öğrencilere tekrar sunarak okuma parçası sonunda yer alan soruları cevaplamaları istemiştir. Öğrencilerin “Öz denetim nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar Şekil 4.6’da sunulmaktadır.

Şekil 4.6

Öz Denetim Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

ÖZ DENETİM		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kendini kontrol etmek	5	50
Hedeflere ulaşmak için davranışlarını kontrol edebilme	3	30
Kendini denetleme	2	20

Öğrencilere uygulanan etkinlikler sonrasında öz denetim değerine ilişkin öğrenci görüşlerinin “*kendini kontrol etmek (f=5, %50)*”, “*hedeflere ulaşmada davranışları kontrol edebilme (f=3, %30)*” ve “*kendini kontrol edebilme (f=2, %20)*” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgular, uygulanan etkinlikler öncesi bulgular ile karşılaştırıldığında özdenetim değerinin daha fazla öğrenci tarafından doğru olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır. Uygulama sonrasında öğrenciler özdenetim değerini “*davranışları/duyguları kontrol altında tutmak ve denetlemek*” olarak ifade etmektedirler. Öğrencilere etkinlikler sonrası aşağıdaki sorular tekrar yöneltilmiştir.

“Tutum ve davranışlarınızda öz denetime dikkat ediyor musunuz?”

EÖ1 kodlu öğrenci “*Bazen dikkat ediyorum.*”

EÖ2 kodlu öğrenci *“Evet dikkat ediyorum. Artık davranışlarımda daha dikkatliyim diyebilirim.”*

KÖ3 kodlu öğrenci *“Evet, nefsimi yenilmiyorum.”*

KÖ4 kodlu öğrenci *“Evet, denetimli ve tutarlı hareket ediyorum.”*

KÖ5 kodlu öğrenci *“Evet. Öz denetime dikkat ediyorum. Ağzımdan çıkan kelimelere ve davranışlarıma dikkat ediyorum.”*

KÖ8 kodlu öğrenci *“Ediyorum, çünkü tutum ve davranış özdenetimin bir parçasıdır.”*

Öğrencilerin verdiği cevaplar uygulama öncesi verilen cevaplar ile karşılaştırıldığında uygulama öncesinde öğrencilerin “evet” gibi daha kısa cevaplar verdikleri görülürken uygulama sonrasında öz denetim değerine daha uygun ifadeler kullandıkları ve bunu davranışa dönüştürdüklerini belirttikleri görülmektedir. Buna göre uygulama sonunda öğrencilerin özdenetim değerinin *“davranışları/eylemleri kontrol altına alma ve bu yönde davranışlar sergileme”* anlamına geldiğini kavradıkları düşünülmektedir.

Odak grup görüşmelerinde elde edilen bulgular

Uygulama sonunda öğrencilerin uygulama sürecine ait bilgi ve fikirlerini öğrenmek amacıyla yapılan odak grup görüşmelerinde EÖ1, EÖ2, KÖ3, KÖ4, EÖ7 ve KÖ9 *“Öğrendiğiniz değerler içerisinde günlük hayatında kullanmadığın veya anlamını bilmediğin değer var mı?”* sorusuna öz denetim değeri cevabını vermişlerdir. Uygulama sürecindeki öğrenci ön/son algıları ve odak görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde; uygulama öncesinde öğrencilerin öz denetim değerini tam olarak bilmedikleri veya ifade edemedikleri ancak uygulama sonrasında öz denetim değerini tanımlayabildikleri belirlenmiştir.

4.2 Saygı Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Uygulama sürecinin başlangıcında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde saygı değerini de konu alan “Ahmet Amca” adlı okuma parçası ve okuma

parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin okuma parçasının kahramanı olan Ahmet Amca'nın saygı gösterdiği kişileri ve saygı içeren davranışlarını tespit etmeleri amaçlanmıştır.

4.2.1 Saygı Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Dersin başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve saygı değerini konu alan “Ahmet Amca” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere dağıtılmış, okumaları ve soruları cevaplamaları istenmiştir.

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

Öğrencilerin “Saygı nedir?” sorusuna ilişkin cevapları aşağıda yer almaktadır

Şekil 4.7

Saygı Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

SAYGI		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Büyük ve küçüklerimize iyi davranmak	4	44,4
Sevgi	2	22,2
Dürüstlük	2	22,2
Başkalarını rahatsız etmemek	1	11,1

Öğrencilerin saygı değerine ilişkin cevapları 4 kategoride toplanmıştır. Buna göre öğrencilerin saygı değeri ile en fazla “büyük ve küçüklerimize iyi davranmak ($f=4$, %44,4)” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Bu kategoriyi “sevgi ($f=2$, %22,2)” ve “dürüstlük ($f=2$, %22,2)” kategorileri izlemektedir. Öğrencilerin en az görüş belirttiği kategori ise “başkalarını rahatsız etmemek ($f=1$, %11,1)” kategorisidir. Öğrencilerin saygı değerini; büyük ve küçüklerimize iyi davranmak ve başkalarını rahatsız etmemek ile sevgi ve dürüstlük değerleri tanımladıkları anlaşılmaktadır.

“Ahmet Amca kimlere saygı göstermektedir?” sorusunu öğrenciler aşağıdaki gibi cevaplamışlardır:

KÖ3, KÖ5 ve EÖ7 kodlu öğrenciler “Ailesine karşı saygı göstermektedir.” şeklinde cevap vermişlerdir.

EÖ1, EÖ2, KÖ6 ve KÖ10 kodlu öğrenciler “Arkadaşlarına ve müşterilerine saygı göstermektedir.” şeklinde cevap vermişlerdir.

KÖ8 kodlu öğrenci “Köylülere.”

KÖ4 ve KÖ9 kodlu öğrencilerin ise bu soruyu boş bıraktıkları görülmektedir.

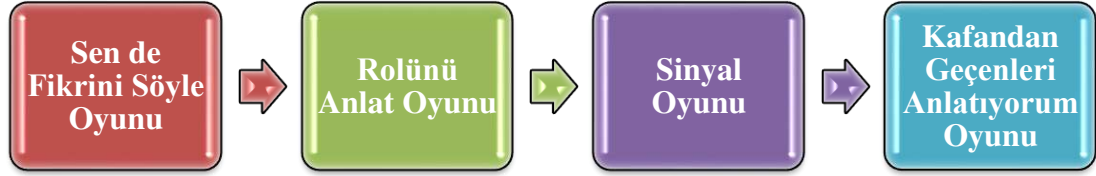
Öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde okuma parçasında geçen ve öğrenciler tarafından tespit edilmesi beklenen saygı değeri unsurlarına öğrencilerin ulaştığı anlaşılmaktadır. Okuma parçası kahramanı Ahmet Amca’nın ailesine, arkadaşlarına, müşterilerine ve köylülere saygılı davrandığı öğrenciler tarafından tespit edilmiştir.

4.2.2 Saygı Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada saygı değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.” kazanımıyla ilişkilendirilerek kazandırılması hedeflenen değere üç ders saati süresince yer verilmiştir. Dersin işlenişi sırasında eğitsel oyun tekniği kullanılmıştır. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Saygı değerini konu alan ders etkinlikleri ve oyunlar Şekil 4.8.’de sunulmuştur.

Şekil 4.8

Saygı Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Dersin işlenişi sırasında olumlu iletişim ve olumsuz iletişimin özellikleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Olumlu iletişimde kişinin konuşma biçimi, seçtiği sözcükler, onları kullanma becerisi, konuşurken yaptığı jest ve mimikler, ses tonu, göz teması kurması, karşısındakinin yüzüne bakması ve farklılıklara saygı gösterilmesinin olumlu iletişime katkı sağladığı belirtilmiştir. Olumlu iletişime geçmenin temel kurallarından birinin de karşımızdaki bireye saygı duymak olduğu ifade edilmiştir. Araştırmacı öğretmen tarafından saygı “*Bizim için değerli olan ve kutsal kabul ettiğimiz şeyler; büyüklerimize karşı hissettiğimiz duygular.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırmacı Öğretmen Günlüğünden Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen tarafından tahtaya saygı yazılarak öğrencilerden saygı değerini bir kelimeyle açıklamaları istenmiştir. Araştırmacı öğretmenin ders ve etkinlikler sırasındaki gözlemlerine yer verdiği öğretmen günlüklerinde (saha notları) uygulanan “sen de fikrini söyle” oyununda söz alan öğrencilerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

EÖ2 kodlu öğrenci “*Sevgi.*”

KÖ4 kodlu öğrenci “*Büyükler.*”

KÖ8 kodlu öğrenci “*İyilik.*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Değer.*”

Öğrenci cevapları incelendiğinde EÖ2 kodlu öğrencinin saygıyı, sevgi değeri ile ilişkilendirdiği görülmektedir. KÖ4 kodlu öğrenci saygı değerini büyüklerle

ilişkilendirmiştir. KÖ8 kodlu öğrenci saygı değerini, iyilik olarak ifade etmektedir. KÖ10 kodlu öğrenci ise saygıyı bir değer olarak belirtmektedir.

Öğrencilerin saygı değerini günlük yaşamlarında ne veya kimlerle ilişkilendirdiklerini belirlemek amacıyla “*Günlük yaşamımızda kimlere veya nelere saygı gösterirsiniz?*” sorusu yöneltilmiştir.

Öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde EÖ1, EÖ2, KÖ4, KÖ5, KÖ6 ve EÖ7 kodlu öğrencilerin “*Büyüklerle*” şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

KÖ3 kodlu öğrenci ise “*Öğretmenim insanların birbirlerini sevmesi gerekmez. Ancak saygı duyması gerekir*” cevabını vermiştir. Buna göre KÖ3’ün verdiği cevaptan saygı değerini sevgi değerinden daha üstün tuttuğu ve daha erdemli bir davranış olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Uygulama sürecinin başında saygı değeri ile eşleşen EÖ7 kodlu öğrenci, “*Rolünü Anlat*” oyunu ile video kayıtlarında saygı değerini şu şekilde açıklamaktadır:

EÖ7 kodlu öğrenci “*Arkadaşlar benim adım saygı. Küçüklere, büyüklere, en çok da kendime karşı beslediğim bir duyguyumdur. Saygı duymak veya saygılı olmak önemli bir değer, güzel bir erdemdir.*”

EÖ7 kodlu öğrenci saygı değeri rolüne bürünerek saygının ne olduğunu arkadaşlarına ifade etmektedir.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Derste ayrılan sürede araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan eğitsel oyunlar olan “*Sinyal Oyunu*” ve “*Kafandan Geçenleri Anlatıyorum*” oyunları oynanmıştır. Sinyal oyununda öğretmen sınıfı iki gruba ayırır. Öğrencileri birbirlerinin enselerini görecektir şekilde iki grubu da sıralar. Öğretmen en arkadaki öğrenciye saygı veya saygısızlık içeren cümleler okutur. Saygı içeren cümle sağ omuza dokunularak, saygısızlık içeren cümle ise sol omuza dokunularak bir önceki öğrenciye iletilir. İletiyi alan son öğrenci ileti saygı içeriyorsa kırmızı topu, saygısızlık içeriyorsa beyaz pingpong topunu

kapacaktır. Oyun ile saygı ve saygısızlık içeren davranışların öğrenciler tarafından kavranması aynı zamanda hızlı karar verebilme yeteneğinin de geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

“*Kafandan Geçenleri Anlatıyorum*” oyununda ise öğretmen gönüllü iki öğrenci seçer. Bu öğrencilerden biri anlatıcı, diğeri de kelimeyi tahmin edendir. Öğretmen, tahmin eden öğrencinin göremeyeceği şekilde kafasının üzerinden anlatıcı öğrenciye “*incelik, hoşgörü, saygı, farklılık, empati*” kelimelerinden birini göstererek yasaklı kelimeleri kullanmadan anlatması istenir. Oyunda saygı değeriyle ilişkili kavramların öğrenciler tarafından öğrenilmesi ve bu kavramların aktarılması amaçlanmaktadır.

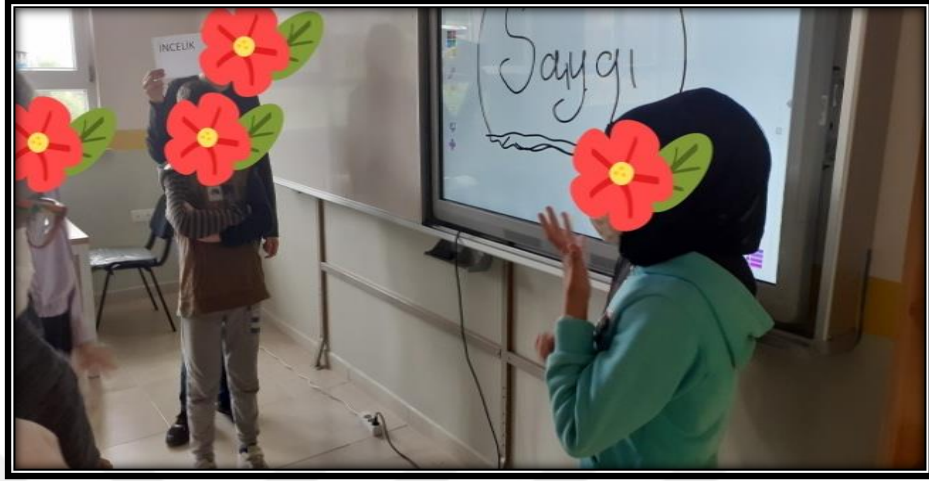
Şekil 4.9

Saygı Değeri ile İlgili Sinyal Oyunu Fotoğrafı

Şekil 4.10

Saygı Değeri ile İlgili Oyun Fotoğrafı

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Oynanan oyunlar sonrasında öğrencilere dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” isimli öğrenci günlüklerinde “*Yapılan etkinliklerin faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?*” “*Bu derste hangi değer üzerinde duruldu?*” ve “*Bu değer size ne kazandırdığını düşünüyorsunuz?*” soruları yöneltilmiştir. Öğrenciler bu sorulara aşağıdaki cevapları vermiştir:

EÖ1 kodlu öğrenci “*Evet, düşünüyorum. Saygı değeri. Oyunların çok güzel olduğunu hem ders yapıp hem oyun oynamak eğlenceli.*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Düşünüyorum. Derste saygı değeri üzerinde duruldu. Saygı değerine daha fazla önem vermek gerektiğini anladım.*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Oynanan oyunların faydalı olduğunu düşünüyorum. Derste saygı değeri üzerinde duruldu. Saygı değerini anladık.*”

Derse ve oyunlara katılan diğer öğrencilerin de benzer ifadelerde bulunduğu ve oyunların eğlenceli tarafı üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir.

4.2.3 Saygı Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Araştırmacı öğretmen, uygulama öncesi ve sonrasındaki değişimleri incelemek için uygulama öncesi sunulan “Ahmet Amca” adlı okuma parçasını öğrencilere tekrar sunarak onlardan okuma parçası sonunda yer alan soruları cevaplamaları istemiştir. “*Saygı nedir?*” sorusuna verilen cevaplar Şekil 4.11’de yer almaktadır.

Şekil 4.11

Saygı Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

SAYGI		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Büyükere ve değerli olan şeylere duyulan sevgi	5	50
Sevgi, bağlılık duygusu, içtenlik ve incelik	3	30
Karşımızdakini kırmamak empati kurmak	2	20

Şekil 4.11 incelendiğinde öğrencilerin uygulama sonrasında “*Saygı nedir?*” sorusuna verdikleri cevapların 3 kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler “*büyükere ve değerli olan şeylere duyulan sevgi (f=5, %50)*”, “*sevgi, bağlılık duygusu, içtenlik ve incelik (f=3, %30)*” ve “*karşımızdakini kırmamak empati kurmak (f=2, %20)*” şeklindedir. Buna göre öğrencilerin saygı değerini tanımlarken kullandıkları kavram sayısının arttığı, bu kavramların uygulama sürecinde oynanan eğitsel oyunlarda geçen kavramlarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Uygulama sonunda öğrencilerin uygulama sürecine ait bilgi ve fikirlerini öğrenmek amacıyla yapılan odak grup görüşmelerinde “*Öğrendiğiniz değerler içerisinde günlük*

hayatında kullanmadığın veya anlamını bilmediğiniz değer var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyu saygı değeri olarak cevaplayan öğrenci olmamıştır. Odak grup görüşmelerinde “Günlük yaşantınızda hangi değer daha ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?” sorusuna:

KÖ5 kodlu öğrenci “Saygı değerinin daha önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü saygı olamazsa ne sevgi olur ne de sabır. Saygılı olursak bütün değerlerin üstünde durabiliriz.”

KÖ5 kodlu öğrenci saygı değerinin kendisi için önemini vurgulayarak saygı değerini sabır ve sevgi değeri ile ilişkilendirmiştir. Öğrenci verdiği cevap ile bütün değerleri kazanmanın yolunun saygı değerine sahip olmaktan geçtiğini ifade etmiştir.

4.3 Sevgi Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde sevgi değerini de konu alan “Küçük Çoban” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutulmuş ve öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.3.1 Sevgi Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“Sevgi nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplara ilişkin ortaya çıkan kategoriler aşağıda şekil 4.12’ de yer almaktadır.

Şekil 4.12

Sevgi Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

SEVGİ		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kalpten (içten) gelen duygu	3	30
Bir şeye duyulan ilgi	2	20
Bağlılık	2	20
Karşımızdakine duyduğumuz saygı	2	20
İnsanlara karşı duygularımız	1	10

Öğrencilerin sevgi değerine ilişkin cevaplarının 5 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler sevgi değerini en fazla “*kalpten (içten) gelen duygu* ($f=3$, %30)” olarak tanımlamaktadırlar. Bu kategoriye “*bir şeye duyulan ilgi* ($f=2$, %20)”, “*bağlılık* ($f=2$, %20)”ve “*karşımızdakine duyduğumuz saygı* ($f=2$, %20)” kategorileri izlemektedir. En az görüş alan kategori ise “*insanlara karşı duygularımız* ($f=1$, %10)” kategorisidir. Öğrencilerin sevgi değerinin tanımlamada duygu, ilgi ve bağlılık ifadelerini sıklıkla kullanmaları sevgi değerine ait ön bilgilerinin olduğunu ancak sevgi değerini ifade etmede ve tanımlamada güçlük çektiklerini göstermektedir.

“*Kimlere veya neye karşı sevgi duyarız?*” sorusunu ise öğrenciler aşağıdaki gibi cevaplar vermişlerdir:

EÖ1 kodlu öğrenci “*İnsanlara ve hayvanlara.*”

EÖ2 kodlu öğrenci “*Anne ve babamıza.*”

KÖ3 kodlu öğrenci “*Ailemize, arkadaşlarımıza, öğretmenimize, küçük büyük herkese sevgi duyarız.*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Ailemize, öğretmenlerimize.*”

KÖ8 ve KÖ4 kodlu öğrenciler “*Ailemize ve arkadaşlarımıza.*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Herkese.*”

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde aileye karşı duyulan sevgiye yoğunlaştıkları, aile dışında sevgi değerini öğretmen ve arkadaş sevgisiyle de ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte bu soruya bir öğrenci “*İnsanlara ve hayvanlara*” bir öğrenci ise “*Herkese*” sevgi duyulabileceğini ifade etmektedirler.

4.3.2 Sevgi Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada sevgi değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*Medyanın, sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.*” kazanımıyla ilişkilendirilerek kazandırılması hedeflenen değer işlenmiştir. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir. Sevgi değerini konu alan ders etkinlikleri ve oyunlar Şekil 4.13’te sunulmuştur.

Şekil 4.13

Sevgi Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Dersin işlenişi sırasında TV, internet, sosyal medya ve akıllı telefon uygulamalarının bireyler arasındaki iletişime ve toplumsal kültürü nasıl etkileyip değiştirdiği üzerinde durulmuştur. Sosyal medyanın bilinçsiz kullanımıyla dilimize ve toplumsal değerlerimize verdiği zararlar açıklanmıştır. Medyanın ve kitle iletişim araçlarının toplumumuza verdiği zararları en aza indirmenin yolunun değerlerimizi, geleneklerimizi-göreneklerimizi, dilimizi ve kültürümüzü sevmekten ve korumaktan geçtiği ifade edilmiştir. Sevgi değeri “*İnsanı bir başkasına ya da bir şeye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygular bütünüdür.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Sevmek ve sevilme kavramlarının her insan için önemli bir değer, psikolojik rahatlama ve güven duygusu olduğu açıklanmıştır. İnsanların sevgilerini çeşitli şekillerde ifade edip davranışa dönüştürebileceği ifade edildikten sonra öğrencilere “*Sevginizi nasıl ifade ediyorsunuz?*” şeklinde soru yöneltilmiştir:

EÖ7 kodlu öğrenci “*Aileme sevgimi onlara sarılarak ifade ediyorum.*”

EÖ7 kodlu öğrenci sevgisini fiziksel temasla ifade etmiş ve sevgiyi göstermenin yollarından bir tanesinin de karşımızdaki kişiye fiziksel olarak dokunmak olduğunu belirtmiştir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Babamın sözünden çıkmıyorum, yaramazlık yapmıyorum, bu şekilde ifade ediyorum.*”

EÖ2 kodlu öğrenci sevgisini ifade ederken ebeveynlerin isteklerini yerine getirmenin bir sevgi gösterme yolu olduğunu belirtmektedir. Buna göre öğrencinin ortaya konulan davranışlarla sevgiyi ifade etme arasında bir ilişki kurduğu düşünülebilir.

KÖ9 kodlu öğrenci “*Kardeşıme iyi davranıyorum. Onunla oyunlar oynayıp eğleniyoruz.*”

KÖ9 kodlu öğrenci ise hoşgörülü olmak ve kendinden küçükleri eğlendirmenin bir sevgi ifadesi olduğunu düşünmektedir.

Uygulama sürecinin başında sevgi değeri ile eşleşen KÖ5 kodlu öğrencinin arkadaşlarına Rolünü Anlat oyunu ile sevgi değeri hakkında bilgilendirmesi video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir. Öğrenci video kayıtlarından elde edilen bulgulara göre aşağıdaki gibi sevgi değerini tanımlamıştır.

KÖ5 kodlu öğrenci “*Merhaba ben bir bağlılık duygusuyum. Ailemize, arkadaşlarımıza, hayvanlara, doğaya hatta bir eşyaya bile sevgi duyabilirsiniz. Benim olduğum yerde mutluluk vardır, huzur vardır. Ben önemli bir değerim, saygıyla yakın arkadaşım.*”

KÖ5 kodlu öğrenci sevgi değerini arkadaşlarına kendi cümleleri ile ifade ederek saygı değeri ile olan ilişkisini belirtmiştir.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Şekil 4.14

Sevgi Topu Oyunu Fotoğrafı

Ders bitiminde ayrılan sürede ise hazırlanan “Sevgi Topu” adlı oyun oynanmış ve Atatürk sevgisini ifade eden pano hazırlanmıştır. “Sevgi Topu” oyununda öğretmen, öğrencilere elindeki kırmızı renkli topu vererek “*Ailemi seviyorum çünkü..... . Vatanımı seviyorum çünkü..... . Arkadaşlarımı seviyorum çünkü..... .*” gibi cümleler kurarak elinde top olan öğrencinin “*....çünkü...*” bölümleriyle ilgili cümleler kurması istenmiştir.

Araştırmacı öğretmen günlüklerinden elde edilen bulgular

Öğrencilerin oyun sırasında ortaya koydukları cevaplar incelendiğinde şu şekilde cevaplar vererek cümleleri tamamladıkları gözlemlenmiştir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Ailemi seviyorum çünkü onlar bizlere bakıyor, ihtiyaçlarımızı karşılıyor.*”

EÖ2 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde sevdiği kişilerin onun için yaptıkları üzerinde durduğu anlaşılmaktadır.

KÖ3 kodlu öğrenci *“Doğayı seviyorum çünkü bize temiz hava veriyor.”*

KÖ3 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde doğa sevgisini ifade ederken neden-sonuç ilişkisi kurduğu görülmekte ve doğayı sevmenin ve korumanın insan yaşamı üzerindeki olumlu etkisine değinmektedir.

KÖ5 kodlu öğrenci *“Atatürk’ü seviyorum çünkü o bize bu vatanı bıraktı.”*

KÖ5 kodlu öğrenci Atatürk’ü onlara yaşanılır ve bağımsız bir vatan bırakan lider olarak görmekte ve Atatürk sevgisiyle vatan sevgisini ilişkilendirmektedir.

EÖ7 kodlu öğrenci *“Arkadaşlarımı seviyorum çünkü onlar her zaman yanımızda olur.”*

EÖ7 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde arkadaşlarını her zaman yanında olan dostlar olarak gördüğü ve sevgi değeri ile dostluk değerini ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır.

KÖ10 kodlu öğrenci *“Hayvanları seviyorum çünkü onlar bizim dostlarımızdır.”*

KÖ10 kodlu öğrenci insanların hayvanlarla olan dostluğuna değinerek dostluğun sadece insanlarla değil, hayvanlarla da kurulabileceğini ifade etmektedir.

Bir sonraki etkinlikte ise araştırmacı öğretmen öğrencilere bir ders süresi zaman tanıyarak sınıfa Atatürk sevgisini gösteren bir köşe oluşturmalarını istemiştir. Öğrenciler, öğretmen tarafından verilen malzemeleri kullanarak Atatürk köşesini oluşturmuşlardır. Araştırmacı öğretmenin araştırmacı günlüklerinde Atatürk köşesi oluşturma etkinliği ile ilgili aldığı not şu şekildedir:

“Köşenin oluşturulması ve materyallerin hazırlanması sırasında kız öğrencilerin daha aktif ve sorumluluklarını yerine getirmede daha istekli oldukları görüldü. Kesme

yapıştırma ve panoya görsellerin yerleştirilmesinde kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha titiz davranmışlardır. Öğrenciler sevgi değerini kalp şeklindeki görsel materyalle ifade ettiler.”

Şekil 4.15

Öğrenciler tarafından oluşturulan Atatürk Köşesi fotoğrafı

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Oyun ve etkinlik sonrasında dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” olarak ifade edilen öğrenci günlüklerinde yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplardan etkinliğe katılan öğrencilerin büyük bölümünün oyunu eğlenceli buldukları, sevgi değeri ile ilgili bilgi edindikleri, yapılan etkinlikleri faydalı bulduklarını anlaşılmaktadır.

“Derste yapılan etkinliklerin amacına yönelik düşünceleriniz nelerdir?”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Sevgi topu oyununu oynayarak kimlere karşı nasıl sevgi duyduğumuzu öğrendik*”

EÖ2 kodlu öğrenci “*Derste yapılan etkinliklerin amacı sevgi değerini öğrenmekti*”

“Yapılan etkinlik ve oyunlar ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?”

EÖ1 kodlu Öğrenci “Çok eğlenceliydi”

KÖ4 kodlu öğrenci “Eğlenceli ve öğretici bir oyundu”

KÖ5 kodlu öğrenci “Güzel bir oyundu”

KÖ6 kodlu öğrenci “Eğlenceli bir oyundu”

EÖ7 kodlu öğrenci “Öğretici ve kavraticı bir oyundu”

Öğrenci cevapları incelendiğinde oynana oyunu eğlenceli, güzel ve öğretici olarak yorumladıkları görülmektedir. Bu durum eğitsel oyunların amacına uygun olarak süreç içerisindeki etkisini göstermektedir.

4.3.3 Sevgi Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Uygulama sonrası öğrencilerdeki değişimleri ortaya çıkartmak amacıyla sürecin başlangıcında sunulan “Küçük Çoban” adlı okuma parçası tekrar sunularak metin sonunda yer alan “Sevgi nedir?” ve “Kimlere veya nelere karşı sevgi duyarız?” soruları öğrencilere tekrar yöneltilmiştir.

“Sevgi nedir?” sorusuna ilişkin öğrencilerin verdikleri cevaplar Şekil 4.16.’da gösterilmektedir.

Şekil 4.16

Sevgi Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

SEVGİ		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
İnsanlara ya da başka şeylere duyulan ilgi	3	30
Bir kimseye verdiğimiz değer	3	30
Güzel bir duygu	2	20
İçsel bir duygu	1	10
Sevme duygusu	1	10

Uygulama süreci sonunda elde edilen veriler incelendiğinde sevgi değerine yönelik ifadelerin arttığı görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 5 kategori ortaya çıkmıştır. Buna göre sevgi değerinin “*insanlara ya da başka şeylere duyulan ilgi (f=3, %30)*”, “*bir kimseye verdiğimiz değer (f=3, %30)*”, “*güzel bir duygu (f=2, %20)*”, “*içsel bir duygu (f=1,%10)*” ve “*sevme duygusu (f=1, %10)*” olarak ifade edildiği tespit edilmiştir.

Son algı bulguları ile ön algı bulguları karşılaştırıldığında ön algı bulgularında hiçbir öğrencinin ifade etmediği “*değer*” kelimesi son algı bulgularında 3 öğrenci tarafından kullanılmıştır. Bu öğrenciler sevgiyi bir kimseye verilen değer olarak tanımlamışlardır. Bu durum değerler eğitimi sürecinin olumlu kazanımları içerisinde görülmektedir. Ayrıca son bulgularda öğrencilerin sevgi değeri ile duygu kavramını arasında bağlantı kurdukları da tespit edilmiştir.

Öğrencilerin “*Kimlere veya nelere karşı sevgi duyarız?*” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde “*aile, arkadaş ve öğretmene karşı sevgi duyarız.*” cevaplarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ön algı bulgularından farklı olarak son algı bulgularında iki öğrenci hayvanlara ve eşyalara karşı da sevgi duyduklarını ifade etmektedirler. Öğrencilerin cevapları incelendiğinde sevgi değerine ilişkin ön algıları ve son algıları arasında pozitif yönde bir farklılaşmanın olduğu anlaşılmaktadır.

KÖ5 kodlu öğrenci *“Sevgi, bir kimseye verdiğimiz değerdir. Büyüklerimize, sevdiğimiz eşyalara sevgi duyarız. Hatta “en sevdiğim” kelime grubunu kullanarak birçok cümle kurabiliriz.”*

Son algı bulgularında KÖ5 kodlu öğrenci verdiği cevap dikkat çekmektedir. Öğrenci uygulama sürecinde oynanan oyunlara benzer bir uygulamaya değinerek *“en sevdiğim”* kelime grubunun kullanılarak birçok cümle kurulabileceğini ifade etmiştir. Bu durum, değerler eğitim sürecinde uygulanan etkinliklerin amaca ulaşmada önemli kazanımlar sağladığını göstermekte, oynanan eğitsel oyunların bilginin hatırlanmasında ve tekrar kullanılmasında etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler

Uygulama sürecinin sonunda on öğrenci ile iki grup şeklinde gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde *“Bir öncelik sıralaması yapsan hangi değer senin için daha önemli olduğunu söylersin?”* sorusuna üç öğrencinin sevgi değerini öncelik sıralamasında ilk sıraya koydukları görülmektedir. Sevgi değerini ilk sıraya yerleştiren öğrencilerin tamamının kız öğrencilerden oluşması, kız öğrencilerin sevgi değerini hayatlarının önemli bir parçası olarak gördükleri ve daha duygusal eğilimlere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

KÖ9 kodlu öğrenci *“Sevgi daha önemli bence. Sevgi olmazsa anlaşma ve saygı da olmaz.”*

KÖ9 kodlu öğrenci sevgi değeri ile saygı değerini ilişkilendirerek hayatında sevginin diğer değerlerden daha öncelikli olduğunu belirtmektedir.

Odak grup görüşmelerinde *“Öğrendiğiniz değerler içerisinde günlük hayatında kullanmadığın veya anlamını bilmediğiniz değer var mı?”* sorusuna karşılık verilen cevaplarda sevgi değerine rastlanmamıştır.

Tüm bulguların incelenmesi sonucu öğrencilerin sevgi değerini bildikleri ve günlük yaşamlarında sıklıkla kullandıkları, aile ve arkadaş sevgisini ön plana çıkardıkları tespit edilmiştir.

4.4 Dürüstlük Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde dürüstlük değerini de konu edinen “Ahmet Amca” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.4.1 Dürüstlük Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“Dürüstlük nedir?” sorusuna ilişkin öğrencilerin cevapları Şekil 4.17’de yer almaktadır.

Şekil 4.17

Dürüstlük Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

DÜRÜSTLÜK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yalan söylememek	4	50
Saygılı olmak	3	25
Her şeyi doğru yapmak	1	25

Öğrencilerin dürüstlük değerine ilişkin cevaplarının 3 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrencilerin en fazla üzerinde durduğu kategori “*yalan söylememek (f=4, %50)*” kategorisidir. Bu kategoriyi “*saygılı olmak (f=3, %25)*” ve “*her şeyi doğru yapmak (f=1, %12,5)*” kategorileri izlemektedir. Öğrencilerin dürüstlüğü tanımlarken yalan söylememeyi ön plana çıkartmaları insanların yalan söylememesi gerektiğine olan inançlarını göstermektedir.

4.4.2 Dürüstlük Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada dürüstlük değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar. (Kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır. Osmanlı Devleti’nin kuruluşu ile ilgili farklı tarihsel yorumlara değinilir.)*” kazanımıyla ilişkilendirilerek kazandırılması hedeflenen değer işlenmiştir. Dersin işlenişi sırasında eğitsel oyunlar öğretim tekniği kullanılmıştır. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.18

Dürüstlük Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Dersin işlenişi sırasında Osmanlı Devleti’nin kuruluşu ve kısa zamanda büyümesinde etkili olan faktörler üzerinde durulmuştur. Osmanlı Devleti’nin beylikten devlete geçişinde ahilerin desteğinden söz edilerek Ahi Teşkilatı’nın öğretileri üzerinde durularak bu öğretiler ile dürüstlük değeri ile ilişkilendirilmiştir.

Araştırmacı öğretmen içinde “*Dürüstlük bize ne kazandırır?*” sorusunun yazılı olduğu katlanmış kâğıtları öğrencilere dağıtarak öğrencilerden hep birlikte açıp tek kelimeyle soruyu cevaplamalarını istemiştir. Daha sonra verilen cevapları tahtaya yazmıştır. Araştırmacı öğretmen günlüklerinde “*Sen de Fikrini Söyle*” oyununda öğrencilerin verdiği cevapları şu şekilde yer vermektedir:

EÖ1 kodlu öğrenci “*Güven.*”

EÖ2 kodlu öğrenci “*Arkadaş.*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Saygı.*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Para.*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*İyilik.*”

Öğrenci cevapları incelendiğinde EÖ1 kodlu öğrenci dürüstlüğü kendisine güven kazandırdığını ve EÖ2 kodlu öğrenci arkadaş kazandırdığını ifade etmişlerdir. KÖ5 kodlu öğrenci dürüstlük değerini saygı değeri ile ilişkilendirmiştir. EÖ7 kodlu öğrenci para cevabını vermiştir. İşlenen derste üzerinde konuşulan Ahilik ve Lonca Teşkilatı öğretileri ile dürüstlük değerini ilişkilendirerek dürüst insanların iyi para kazanacaklarını ifade etmiştir. KÖ10 kodlu öğrenci ise verdiği iyilik cevabıyla dürüst insanların dürüst tutum ve davranışlarının karşılığında iyilik bulacaklarını düşünmektedir.

Araştırmacı öğretmen tarafından dürüstlük “*Doğru ve güvenilir olma durumudur.*” şeklinde tanımlanarak ahlak, güven, erdem ve gerçek kavramları üzerinde durulmuştur. Dürüstlük değerinin bu kavramlarla olan ilişkisi açıklanmıştır.

Uygulama süreci başında dürüstlük değeri ile eşleşen KÖ4 kodlu öğrencinin dürüstlük değeri ile ilgili Rolünü Anlat oyununda arkadaşlarını bilgilendirmesi video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

KÖ4 kodlu öğrenci “*Merhaba arkadaşlar, ben dürüstlük. Diğer adım doğruluktur benim. Özü sözü bir olma denilince akla ben gelirim. Gerçekleri saklamam, yalan söylemem, verdiğim sözü tutarım ben.*”

KÖ4 kodlu öğrenci arkadaşlarına kendini tanıtırken doğruluk ve yalan söylememe üzerinde durarak dürüstlük değerini açıklamıştır.

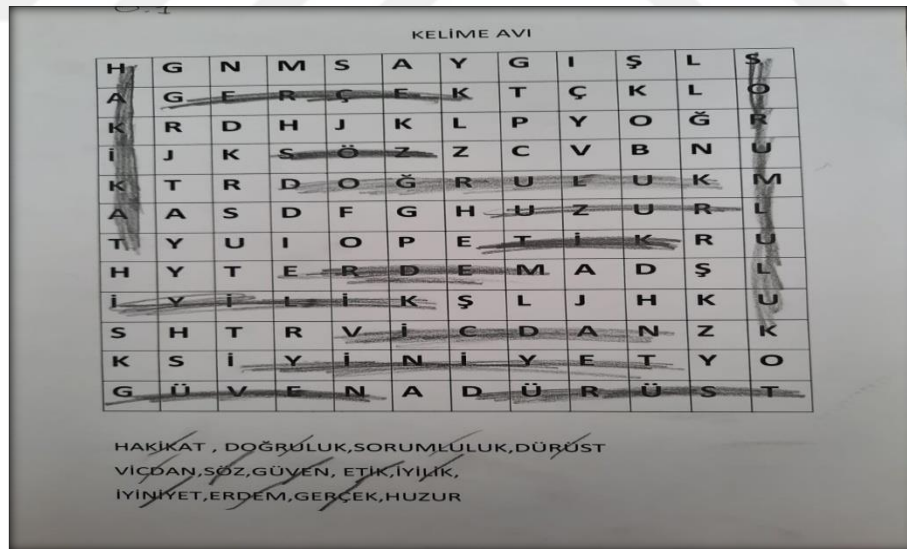
Eğitsel oyun ve etkinlikler

Dersin devam eden sürecinde ise hazırlanan eğitsel oyun olan “Dürüstlük Çarkı” oynanmış ve dürüstlük ile ilgili kavramların yer aldığı “Kelime Avı” adlı bulmaca öğrenciler tarafından çözülmüştür. Kelime Avı adlı bulmaca dürüstlük değeri ile ilgili kavramlardan oluşturulmuş öğrencilerin bulmaca içerisinde gizlenen kavramlara ulaşması amaçlanmıştır.

Dürüstlük Çarkı oyununda öğretmen tarafından hazırlanan çark ve çarkın üzerinde dürüstlük değeri ile ilişkili kelimeler bulunmaktadır. Çark çevrildiğinde gelen kelime üzerinde harflerin yer aldığı bardaklarla öğrenciler tarafından oluşturulmasıyla oynanmaktadır. Bir öğrenci çarkı çevirir. Çıkan kelime iki gruptaki öğrenciler tarafından oluşturmaya çalışılır. İlk oluşturan oyunun galibi olur.

Şekil 4.19

KÖ8 Kodlu Öğrenci Tarafından Çözülen Bulmaca Fotoğrafı

Şekil 4.20

Dürüstlük Değeri ile İlgili Dürüstlük Çarkı Oyunu Fotoğrafı

Eğitsel oyun oynandığı sırada öğrencilerin eğlendikleri ve rekabet ortamının olması nedeniyle oyuna istekli oldukları gözlenmiştir. Dürüstlük değerinin yalnızca “*yalan söylememek*” kavramıyla ilişkili olmadığı “*ahlak, erdem, iyilik ve gerçekçi olma*” kavramlarıyla da ilgili olduğunun fark ettikleri görülmüştür.

Dersin kalan bölümünde “*Kelime Avı*” adlı bulmaca çözmeleri için öğrencilere dağıtılmıştır. Genelde ders kitaplarında ünite sonlarında da yer verilen Kelime Avı bulmacasının öğrenciler tarafından eğlenilerek çözüldüğü görülmüştür.

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Eğitsel oyun ve etkinlik sonrasında dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” olarak ifade edilen öğrenci günlüklerinde yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplardan etkinliğe katılan öğrencilerin tamamının düzenlenen etkinlik ve oyunları eğlenceli buldukları, dürüstlük değeri ile ilgili bilgi edindikleri, yapılan etkinlikleri faydalı buldukları görülmektedir. Günlükte yer alan “*Bu dersten sonra düşüncelerinizde değişiklik oldu mu? Olduysa ne tür değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?*” sorusunu öğrenciler aşağıdaki gibi cevaplamıştır:

EÖ2, KÖ3, KÖ4, EÖ7, KÖ8, KÖ9 ve KÖ10 kodlu öğrenciler “*Evet oldu. Dürüstlük değerini öğrendik.*” şeklinde cevap verirken EÖ1, KÖ5 ve KÖ6 kodlu öğrenciler “*Hayır olmadı.*” şeklinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde kazanılması hedeflenen değer ve değerlerle ilgili kavramların genel olarak öğrenciler tarafından öğrenildiği ve fark edildiği düşünülmektedir.

4.4.3 Dürüstlük Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Uygulama süreci sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla dürüstlük değerini konu alan “Ahmet Amca” adlı okuma parçası öğrencilere tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından cevaplanması istenmiştir.

“*Dürüstlük nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.21’de gösterilmektedir.

Şekil 4.21

Dürüstlük Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

DÜRÜSTLÜK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yalan söylememek ve doğruluk	5	50
Gerçeği saklamamak	3	30
Karşısındaki insana saygılı olmak	1	10
Özü sözü bir olmak	1	10

Öğrencilerin son algıları incelendiğinde dürüstlüğü “*yalan söylememek ve doğruluk (f=5, %50)*”, “*gerçeği saklamamak (f=3, %30)*”, “*karşısındaki insana saygılı olmak (f=1, %10)*” ve “*özü sözü bir olmak (f=1,%10)*” olarak tanımlamaktadırlar.

Öğrencilerin dürüstlük değerini tanımlarken kullandıkları ifadeler incelendiğinde uygulama öncesinden daha fazla tanım ifadesine yer verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesinde dürüstlüğü “*yalan söylememek*” olarak büyük oranda ifade ettikleri görülürken uygulama sonrası “*doğruluk, özü sözü bir olma, olanı olduğu gibi aktarma, gerçeği saklamamak*” gibi ifadelerle açıkladıkları görülmektedir.

EÖ1 kodlu öğrenci “*Dürüstlük; karşısındaki insana saygı duymak onu kırmamak*”

EÖ1 kodlu öğrenci dürüstlük değerini açıklarken dürüstlüğü saygı değeri ile ilişkilendirmiştir. Saygı değerine sahip olan insanların dürüst davranışlar sergileyerek karşısındakini kırmaması gerektiğini belirtmiştir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Doğru ve gerçekçi olma*”

KÖ3 kodlu öğrenci “*Doğru söylemek olanı olduğu gibi yansıtmak*”

KÖ4 kodlu öğrenci “*Doğru sözlü olma, yalan söylememe*”

KÖ5 kodlu öğrenci “*Doğruyu söylemek, yalan söylememek*”

KÖ6 kodlu öğrenci “*Yalan söylememe, doğru sözlü olma*”

EÖ7 kodlu öğrenci “*Özü sözü bir olmak*”

KÖ9 kodlu öğrenci “*Gerçeği saklamamak*”

KÖ8 kodlu öğrenci “*Gerçeği saklamadan konuşmak*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Yalan söylememek*”

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Uygulama sonrasında öğrencilerle iki grup halinde odak grup görüşmeleri gerçekleştirilerek öğrencilerin süreç hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Odak

grup görüşmelerinde “Bir öncelik sıralaması yapsan hangi değer *senin için daha önemli olduğunu söylersin?*” sorusunu K9 dürüstlük değeri olarak cevaplamıştır.

KÖ9 kodlu öğrenci “Okuduğumuz metinde geçen Ahmet Amca gibi bizde kurban bayramlarında büyük şehirlere gidip kurbanlık satıyoruz. Bizde müşterilerimize dürüst davranıyoruz ve bizim müşterilerimiz her zaman bizi bekliyor.”

KÖ9 kodlu öğrenci okuma parçasının kahramanı ile geçimlerini sağlamak için yaptıkları ekonomik faaliyetlerin benzerliğini ortaya koymaktadır. Bu durum öğrencilerin günlük yaşamlarında özümstedikleri değerleri, değerler eğitimi sürecinde pekiştirdiklerini göstermektedir. Araştırmacı öğretmenin köy okulunda görev yapması nedeniyle öğrencilerin günlük yaşamlarına uygun okuma parçaları ve problem durumlarına yer vermesi kazanılan değerlerin pekiştirilmesinde ve davranışa dönüşmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Yapılan odak grup görüşmelerinde öğrencilere “Değerler eğitimi sürecinde oynanan oyunları veya benzerlerini daha önce oynamış mıydınız?” sorusu yöneltilmiştir:

KÖ8 kodlu öğrenci “Oynadığımız dürüstlük çarkı oyununu daha önce kuzenlerimle oynadım ve çok sevdiğim pratik bardaklar oyununa benziyor” şeklinde cevap vermiştir.

KÖ8 kodlu öğrenci daha önce benzerini oynadığı oyunu tekrar oynayarak eğlendiğini belirtmiştir. Bu durum oynanan oyunların dersin sıkıcılığından öğrencileri uzaklaştırdığını ve oyunların eğlendirici etkinlikler olduğunu ortaya koymaktadır.

4.5 Sorumluluk Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde sorumluluk değerini de konu alan “Ahmet Amca” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.5.1 Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“Sorumluluk nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.22’de gösterilmektedir.

Şekil 4.22

Sorumluluk Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

SORUMLULUK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Görevlerini yerine getirmek	5	62,5
Kendi işini kendin yapmak	1	12,5
Emaneti korumak	1	12,5
Yardımlı sevmek	1	12,5

Öğrencilerin cevaplarının 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler en fazla “görevlerini yerine getirmek ($f=5$, %62,5)” kategorisi ile ilgili görüş belirtmektedirler. “Kendi işini kendin yapmak ($f=1$, %12,5)”, “emaneti korumak ($f=1$, %12,5)” ve “yardımlı sevmek ($f=1$, %12,5)” kategorileri de öğrencilerin görüş belirttiği diğer kategorilerdir.

Okuma parçasından sonra verilen ve sorumluluk değeri ile ilgili diğer bir soru da “Kimlere veya nelere karşı sorumluluk duyarız?” sorusudur. Bu soruya ilişkin öğrencilerin aşağıdaki cevapları verdikleri görülmektedir:

KÖ4, EÖ7 ve KÖ8 kodlu öğrenciler “Ailemize karşı sorumluluk duyarız.”

KÖ4, EÖ7 ve KÖ8 ailelerine karşı sorumluluk duyduklarını ifade etmişlerdir. Buna göre bazı öğrenciler için sorumluluk duyulması gerekenler sıralamasında ilk sıranın aile olduğu düşünülmektedir.

EÖ2 kodlu öğrenci *“Kendimize ve arkadaşlarımıza karşı sorumluluk duyarız.”*

EÖ2 kodlu öğrenci arkadaşlarından farklı olarak insanların kendilerine karşı olan sorumlulukları üzerinde durmaktadır. Bu durum öğrencinin davranışlarının sorumluluğunu üstlenen, duygu ve düşüncelerinin farkında olan bir birey olduğunu göstermektedir.

EÖ1, KÖ3, KÖ5 ve KÖ6 kodlu öğrenciler *“Ailemize, öğretmenlerimize ve arkadaşlarımıza karşı sorumluluk duyarız.”*

EÖ1, KÖ3, KÖ5 ve KÖ6 kodlu öğrencilerin ise sorumluluk duydukları kimselere arkadaş ve öğretmenlerini de ekledikleri görülmektedir. Öğrenciler öğretmenlerine ve okula karşı sorumluluklarının olduğunu farkındadırlar. Öğrencilerin arkadaşlarına karşı sorumluluk duymaları arkadaşlığa verdikleri önemin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

4.5.2 Sorumluluk Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada sorumluluk değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan *“İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.”* kazanımıyla ilişkilendirilerek kazandırılması hedeflenen değer verilmiştir. Dersin işlenişinde eğitsel oyunlar öğretim tekniğini kullanılmış. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Sorumluluk değerine yönelik oyun ve etkinlikler aşağıda Şekil 4.23’ te sunulmuştur.

Şekil 4.23

Sorumluluk Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Dersin işleniş sırasında kitle iletişim özgürlüğü, akıllı işaretler, RTÜK’ün görevleri, özel hayatın gizliliği, doğru bilgi alma hakkı, düşüncelerini açıklama ve yayma hakkı gibi temel hak ve özgürlükler üzerinde durulmuştur. Haklarımız olduğu gibi devletimize, ailemize, öğretmenlerimize okulumuza ve çevremize karşı sorumluluklarımızın da olduğu ifade edilmiştir. Haklarımızı yerine getirirken toplumdaki diğer bireylerin haklarını gözetmenin ise en büyük sorumluluğumuz olduğu açıklamalarla belirtilmiştir. Öğretmen tarafından sorumluluk “*Bir kimsenin üstüne aldığı, yapmak zorunda bulunduğu ya da yaptığı bir iş için gerektiğinde hesap verme durumudur*” şeklinde tanımlanmıştır. Bir değer olarak sorumluluğun toplumsal düzene uymada ve toplumsallaşmadaki etkisi üzerinde durulmuştur.

Uygulama süreci başında sorumluluk değeri ile eşleşen KÖ3 kodlu öğrencinin arkadaşlarına sorumluluk değeri hakkında “Rolünü Anlat” oyunu ile yaptığı bilgilendirme video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

KÖ3 kodlu öğrenci “*Merhaba arkadaşlar, benim adım sorumluluk. Benim gibi bir değere sahipseniz mutlaka üzerinize düşen görevleri yerine getirmelisiniz. Kendimize, ailemize, arkadaşlarımıza ve okulumuza karşı görevlerimiz vardır. Bu görevleri yaparak sorumluluklarımızı yerine getiririz.*”

KÖ3 kodlu öğrenci arkadaşlarına kendini tanıtırken nelere karşı sorumluluklarının olduğunu belirterek görev kavramı üzerinde durmuştur.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Ders bitiminde ayrılan 15 dakikalık sürede ise hazırlanan eğitsel oyun olan “*Kulaktan Kulağa Sorumluluk*” oynanmıştır. “*Sorumluluk Çizelgesi*” adlı etkinlik öğrencilere dağıtılarak ailemize, devletimize ve okulumuza karşı sorumluluklarımızın neler olduğunun öğrencilerden yazmaları istenmiştir. “*Kulaktan Kulağa Sorumluluk*” oyununda öğretmen sınıfı iki gruba ayırır. Öğretmen tarafından daha önce yazılı hale getirilen sorumluluk konulu atasözleri grubun son öğrencisine verilir ve kulaktan kulağa ilk öğrenciye kadar söylenir. En son öğrencinin atasözünü doğru olarak yazması 10 puan kazandıracaktır.

Araştırmacı öğretmen günlüklerinden elde edilen bulgular

Öğretmen, araştırmacı günlüklerinde sorumluluk değeri ile ilgili oynanan oyunlar sırasında gözlemlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“KÖ4 kulaktan kulağa oynayacağımızı öğrenince çok mutlu oldu. Bu oyunu ilkokul 1. sınıf öğretmenleriyle sürekli oynadıklarını ve çok eğlendiklerini söyledi.”

KÖ4 kodlu öğrenci oynanan oyunu geçmiş yaşantıları ile ilişkilendirerek geçmişte duyduğu mutluluğu dile getirmiştir.

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Oynanan oyun sonrası öğrencilere dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” isimli öğrenci günlüklerinde öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplardan oyunu eğlenceli buldukları, sorumluluk ile ilgili atasözlerini öğrendiklerini belirttikleri görülmektedir.

Öğrencilerin bir diğer etkinlik olan “*Sorumluluklarım Çizelgesindeki*” boşlukları aşağıdaki şekillerde cevaplar vererek doldurdıkları görülmektedir:

KÖ5 kodlu öğrenci “*Ailesine karşı sorumluluklarını yatağını toplamak, yemek masasını hazırlamak. Okuluna karşı sorumluluklarını arkadaşlarına ve öğretmenlerine saygılı davranmak, ödevlerini yapmak ve ders çalışmak. Devletine karşı sorumluluklarını savaşmak, onu koruyup gözetmek.*” şeklinde açıklamaktadır.

KÖ5 kodlu öğrenci ailesine okuluna ve devletine karşı sorumluluklarının farkındadır. Devlete karşı görevlerini savaştırmak ve onu koruyup gözetmek cevabını vererek vatanseverlik değerine sahip bir birey olduğunu göstermektedir.

EÖ4 kodlu öğrenci ailesine karşı sorumluluklarını “*Aileme yardım etmek ve iyi bir evlat olmak*” okuluna karşı sorumluluklarını “*Ödevlerini yapmak ve dersi dinlemek.*” devletine karşı sorumluluklarını “*Askere gitmek, vergi vermek ve devleti korumak.*” şeklinde açıklamaktadır.

EÖ4’ün vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde devletine karşı sorumluluklarını 6.sınıf sosyal bilgiler dersi kazanımlarında yer alan bir önceki yıl öğrendiği “*Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.*” kazanımı ile bağlantı olarak açıkladığı görülmektedir. Bu durum sosyal bilgiler dersinin hak ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmedeki önemini ortaya koymaktadır.

4.5.3 Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Uygulama süreci sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla sorumluluk değerini de konu alan “Ahmet Amca” adlı okuma parçası öğrencilere tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından cevaplanması istenmiştir.

Okuma parçası sonunda yer alan “*Sorumluluk nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar şekil 4.24’te gösterilmektedir.

Şekil 4.24

Sorumluluk Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

SORUMLULUK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Üstlendiğin/yapmak zorunda olduğun işler	5	50
Görevlerini yerine getirmek	4	20
Emaneti korumak	1	10

Araştırmada bu soruya ilişkin öğrenci görüşlerinin 3 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği kategoriler “üstlendiğim/yapmak zorunda olduğum işler ($f=5$, %50)” ve “görevlerini yerine getirmek ($f=4$, %40)” şeklindedir. Öğrencilerin en az görüş bildirdikleri kategori ise “emaneti korumak ($f=1$, %10)” kategorisidir.

Ön algı bulgularından farklı olarak sorumluluk değerini öğrenciler son algı bulgularında daha uzun cümleler kurarak tanımlamışlardır. KÖ3 kodlu öğrenci bu soruyu aşağıdaki gibi cevaplamaktadır:

KÖ3 kodlu öğrenci “Üstlendiğimiz, yapmak zorunda olduğumuz iş veya yaptığın bir işin gerektiğinde hesabını verme.”

KÖ3 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde sorumluluk değerini bir zorunluluk olarak gördüğü ve yapılan eylemlerin hesabını vermek gerektiği şeklinde algılamaktadır.

Öğrenciler “Kimlere veya nelere karşı sorumluluk duyarız” sorusunda ise ön algı bulgularında olduğu gibi aileye karşı duyulan sorumluluğu öne çıkartmışlardır. Ön algı bulgularında sorumluluk duyduğu kişiler içerisine 4 öğrenci arkadaşlarını da eklerken, son algı bulgularında bu sayı sadece 1’dir. Arkadaşlarına karşı sorumluluklarını belirten cevaplarda azalma olurken “Yaşlılara ve küçüklere sorumluluk duyarım.” cevapları artmıştır. Bu durum salgın döneminin ilerleyen aşamalarında ev

ziyaretlerinin, misafirliklerin ve öğrencilerin okul dışında birlikte geçirdikleri zamanın azalmasının öğrencilerin duygu ve düşüncelerini etkilediği şeklinde yorumlanmaktadır. Öğrenciler salgın döneminde evde ailesi ve büyükleriyle zaman geçirdiği için bu durumun öğrenci cevaplarını da etkilediği düşünülmektedir.

Son algı bulgularında KÖ10 kodlu öğrenci sorumluluğu “*Emanete sahip çıkmak ve korumak*” olarak ifade etmiştir.

KÖ10 insanların kendilerine emanet edilen bir şeyi korumalarının da sorumluluk değerini kapsadığını ifade ederek emanete sahip çıkmanın kendisi için önemini vurguladığı düşünülmektedir.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından odak grup görüşmeleri yapılarak öğrenci görüşleri alınmıştır. “*Günlük yaşamında hangi değer daha ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur.

KÖ10 kodlu öğrenci “*Sorumluluk değeri ön plana çıkıyor. Evde en büyük çocuk benim. Bu nedenle sorumluluklarım fazla. Annemin işi varken kardeşlerime göz kulak oluyorum, odun taşıyorum, tavukları yemliyorum.*”

KÖ10 kodlu öğrenci aile içerisinde sorumluluk ve görevlerinin farkındadır ve bunlara uygun davranışlar ortaya koymaktadır. Görevlerini yerine getirip ailesine yardımcı olması sorumluluk değerini özümselediğini göstermektedir.

4.6 Sabır Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde sabır değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası öğrencilere okutularak öğrencilerden metin ile ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.6.1 Sabır Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde sabır değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“*Sabır nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.25’te gösterilmektedir.

Şekil 4.25

Sabır Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

SABIR		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bir şeyin zamanını beklemek	5	55,5
Bir şeyin olmasını beklemek	3	33,3
Sabrın bir erdem olması	1	11,1

Öğrencilerin cevaplarının 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler en fazla “*bir şeyin zamanını beklemek (f=4, %44,4)*” ve “*bir şeyin olmasını beklemek (f=3, %33,3)*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin en az görüş belirttiği kategori ise “*sabrın bir erdem olması (f=1, %11,1)*” kategorisidir. Öğrencilerin cevaplarının iki kategoride yoğunlaştığı görülmektedir. KÖ5 kodlu öğrencinin cevabına aşağıda yer verilmektedir:

KÖ5 kodlu öğrenci “*Sabır, beklemek demektir. Hayatta çoğu şeyi bekleriz. Yani hayatta sabır önemlidir. Örnek olarak sınav notlarının açıklanması.*”

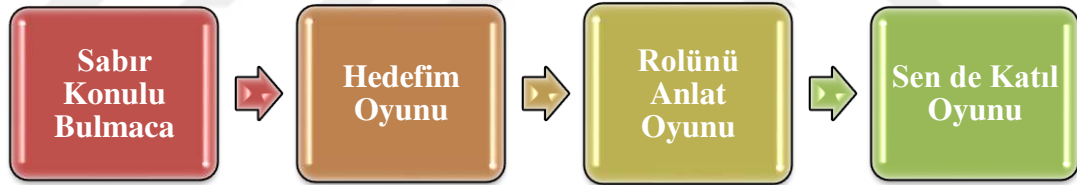
KÖ5 kodlu öğrenci verdiği cevapla günlük yaşantısında sabır değerine sahip bir birey olduğunu, hayatın gerçekleri arasında sabır değerinin önemli bir yeri olduğunu açıklamıştır. KÖ5 sınav notlarının açıklanmasını da sabır değeri ile ilişkilendirerek öğrencilerin sınav sonuçlarını beklerken yaşadıkları duyguyu da ortaya koymuştur.

4.6.2 Sabır Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada sorumluluk değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan *“Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.”* kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Dersin işlenişinde eğitsel oyunlar öğretim tekniğini kullanılmıştır. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.26

Sabır Değerine İlişkin Uygulanan Oyun ve Etkinlikler

Üç ders saati süresi içinde Osmanlı'da ıslahat hareketleri, ıslahatçı padişahlar ve yaptıkları ıslahatlar üzerinde durulmuştur. Islahat hareketlerinin büyük bölümünün başarısız olduğu ifade edilmiştir. Bunun nedenleri olarak çıkarları elden giden çevrelerin tepkileri, dönem padişahlarının ve ıslahatçıların sorunların köküne inmemeleri, ıslahatların kısa sürede gerçekleştirilmek istenmesi ve dönemin padişahlarının tahtta kalma süreleriyle sınırlı kalması gösterilmiştir. Dönemin ıslahatlarının başarıya ulaşması veya halk tarafından benimsenmesi için sabırlı davranılmadığı ifade edilmiştir.

Araştırmacı öğretmen bir hedefe ulaşmada ya da yapılan yeniliğin, değişikliğin sonuçlarının alınmasında zamanın ve sabırlı hareket etmenin öneminin büyük

olduğunu belirterek bizlerin de planladığımız hedeflere ulaşmada sabır göstererek zamanı iyi değerlendirmenin önemini ortaya koyan açıklamalarında bulunmuştur.

Uygulama süreci başında sabır değeri ile eşleşen KÖ8'in arkadaşlarına “Rolünü Anlat” oyunu ile sabır değeri hakkında bilgilendirmesi video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir.

KÖ8 kodlu öğrenci *“Arkadaşlar bana sabır derler. Bana sahipseniz eğer hiç yılmadan, moralinizi bozmadan beklemeyi bilirsiniz. Dinimizde de bu değer yeriy büyüktür. Ben birçok atasözüne de konu olmuşumdur. Ne demişler sabreden derviş, muradına ermiş.”*

KÖ8 kodlu öğrenci sabır değerinin dini boyutunu da ele almış, bilgilendirmeyi güzel bir atasözü ile tamamlamıştır.

Araştırmacı öğretmen sınıfı halka düzenine göre oturarak yaşlı bir adam ile oğlunun arasında geçen sabır konulu hikâyeyi öğrencilere okumuştur. Öğrencilerden yaşlı adamın oğlunun yerine kendilerini koyarak hikâye hakkında konuşmaları ve kendilerinin bu durumda nasıl davranacaklarını anlatmaları istenmiştir. “Sen de Katıl” oyununda öğrencilerden EÖ1 kodlu öğrenci şu şekilde açıklamalarda bulunmuştur:

EÖ1 kodlu öğrenci *“Bence çocuk babasına karşı sabırsız davranmış, ona gereksiz yere sesini yükseltmiştir. Babasının kulaklarının duymadığını bilerek ona sabırla açıklamalar yapmamıştır. Sabırsız davranarak babasına saygısızlık da etmiştir.”*

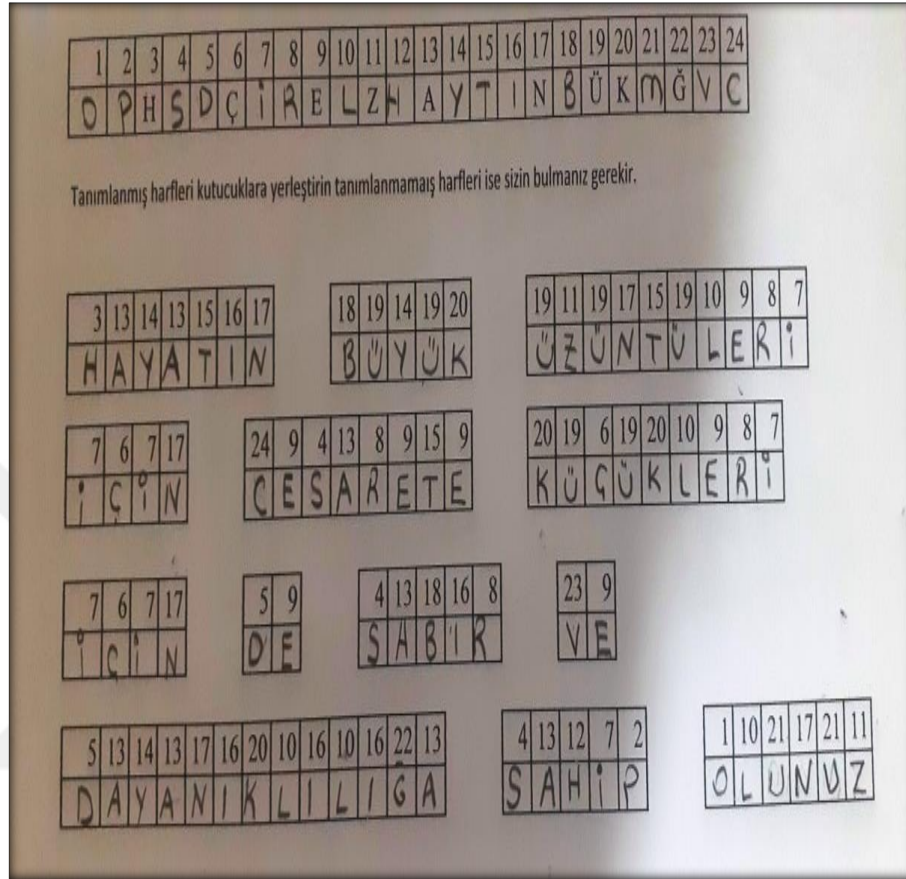
EÖ1 kodlu öğrenci konuşma halkası sırasında yaptığı açıklamada hikâyede geçen olayda sabır değerine aykırı olan durumu fark etmiş ve sabırsızca söylenen sözlerin saygısızlık boyutuna ulaştığını ifade etmektedir.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Derste ayrılan sürede sabır değeri ile ilgili bulmaca öğrenciler tarafından çözülmüştür. Öğrencilerden sabır konulu bir özdeyişe ulaşmaları istenmiştir. Aşağıda görseli verilen bulmacayı öğrencilerin eğlenerek çözüme kavuşturdukları gözlenmiştir.

Şekil 4.27

K8 Kodlu Öğrencinin Bulmaca Çözümü

Diğer dersin ayrılan süresinde ise araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan “Hedefim Oyunu” oynanmıştır. Öğrencilerden ileride ne olmak istediklerine ilişkin görüşleri alınmış ve görüşler doğrultusunda hedef tahtası oluşturulmuştur. Öğrencilere ileride olmak istedikleri mesleğe isabet ettirene kadar atış hakkı verilmiştir.

Araştırmacı öğretmen sabır değerinin hedefe ulaşmak için önemli bir unsur olduğunu açıklayarak bu değer beklemek, tekrar denemek ve telaş göstermemek ile ilişkisi üzerinde durmuştur.

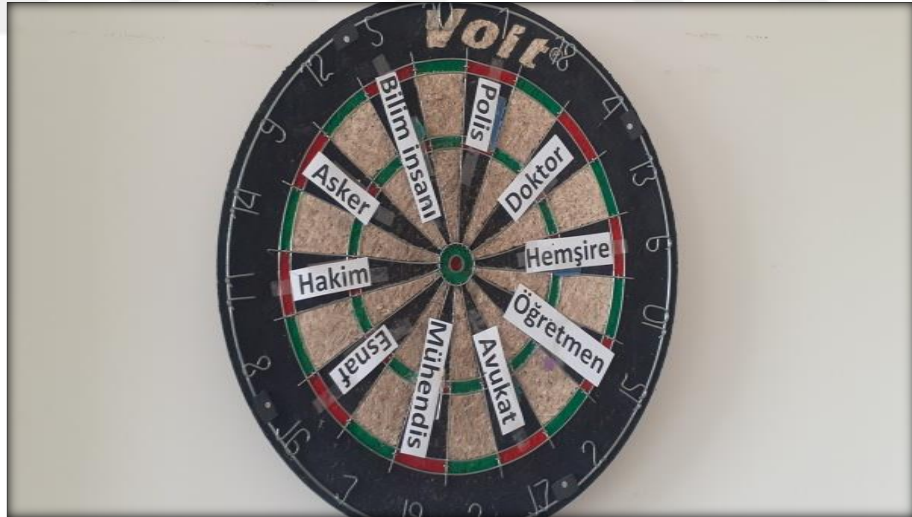
Şekil 4.28

Sabır Değeri ile İlgili Oyun Fotoğrafı

Şekil 4.29

Hedefim Oyunu Fotoğrafları

4.6.3 Sabır Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Uygulama süreci sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla sabır değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası

öğrencilere tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından cevaplanması istenmiştir.

“*Sabır sizce nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.30’da gösterilmektedir.

Şekil 4.30

Sabır Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

SABIR		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bir şeyin olması için zamanını beklemek	6	60
Heyecanlanıp acele etmeden beklemek	3	30
Hedefe ulaşmak için beklemek	1	10

Öğrenciler son algı metinlerinde “*Sabır nedir?*” sorusuna en fazla “*bir şeyin olması için zamanını beklemek (f=6, %60)*” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu kategoriyi sırasıyla “*heyecanlanıp acele etmeden beklemek (f=3, %30)*” ve “*hedefe ulaşmak için beklemek (f=1, %10)*” kategorileri izlemektedir.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde ön algı bulgularından farklı bir tanımlama yapılmadığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin tanımlamaları yaparken “*hedef*” ve “*heyecan*” kavramlarını kullanmaları oynanan eğitsel oyun ve sonrasında yapılan değerlendirmelerin etkisi olarak gösterilebilir.

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Yapılan etkinlik sonrasında dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” adlı öğrenci günlükleri incelenmiştir. Öğrencilere “*Bu dersten sonra düşüncelerinizde değişiklik oldu mu? Olduysa ne tür değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Evet, sabırlı olmalıyız ki amacımıza ulaşalım.*”

EÖ2 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde amaca ulaşmada sabrın önemini vurguladığı görülmektedir.

KÖ4 kodlu öğrenci *“Evet oldu, sabırlı olmayı, beklemeyi, acele etmemeyi öğrendim.”*

KÖ4 kodlu öğrenci sabırlı olmanın beklemekten ve acele etmemekten geçtiğini ifade ederek sabır değerinin gerekliliklerini ifade etmektedir.

Öğrenci günlüklerinde *“Yapılan etkinlik ve oyunlarla ilgili düşünceleriniz nedir?”* sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. KÖ3 kodlu öğrenci bu soruyu aşağıdaki gibi cevaplamaktadır:

KÖ3 kodlu öğrenci *“Hem eğitici hem de eğlendirici olduğunu düşünüyorum.”*

KÖ3 kodlu öğrenci soruya verdiği cevapla oynanan eğitsel oyunların eğlendirici ve eğitici yanını vurgulamaktadır. Etkinlik ve oyunlara katılan diğer öğrencilerinde benzer cevaplar vermesi düzenlenen oyunların dersi eğlenceli kıldığını ortaya koymaktadır.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından öğrencilerin değerler ve eğitim süreci hakkındaki düşüncelerini anlamak amacıyla sınıf iki gruba ayrılarak odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmeler sırasında öğrencilere *“Değerler eğitimi sonrasında davranışlarında değişiklikler oldu mu?”* sorusu yöneltilmiştir. KÖ4 kodlu öğrenci bu soruyu aşağıdaki gibi cevaplamaktadır:

KÖ4 kodlu öğrenci *“Evet oldu. Sabır önemli, dinimizde sabırlı olmayı tavsiye ediyor. O yüzden sabırlı davranmaya çalışıyorum.”*

KÖ4 kodlu öğrenci sabır değerini günlük yaşamında uyguladığını ifade etmektedir. Ayrıca bu değerini dini boyutunu da vurgulamaktadır. KÖ4 kodlu öğrenci görüşme sırasında *“Bir öncelik sıralaması yapsan hangi değer senin için daha önemli olduğunu söylersin?”* şeklindeki soruyu ise aşağıdaki şekilde cevaplamaktadır:

KÖ4 kodlu öğrenci “*Sabır değeri benim için önemli. Çünkü sabırlı davranırsam her şey yolunda gider. Hiçbir şey için acele etmem. Sabırlı davranmak her zaman önemlidir.*”

KÖ4 kodlu öğrenci verdiği cevapla sabırlı davranmanın her şeyi yoluna koyacağını ve bunu bir hayat felsefesi haline getirdiğini ifade etmektedir.

Uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından öğrencilerin değerler ve eğitim süreci hakkındaki düşüncelerini almak amacıyla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmeler sırasında öğrencilere “*Değerler eğitimi sürecinde oynanan oyunları veya benzerlerini daha önce oynamış mıydın?*” sorusu yöneltilmiştir. K3 kodlu öğrenci bu soruyu aşağıdaki gibi cevaplamaktadır:

KÖ3 kodlu öğrenci “*Evet geçen yıl okulumuz dart takımındaydım ve çok güzel başarılar kazandık. Oyunu dart tahtasından hazırlamamız iyi oldu.*”

KÖ3 kodlu öğrenci sevdiği sporla ilgili bir oyun olmasından dolayı “*Hedefim*” adlı oyuna olan beğenisini ifade etmektedir.

4.7 Yardımseverlik Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan yardımseverlik değerini konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası öğrencilere okutularak metin ile ilgili soruların öğrencilerden cevaplamaları istenmiştir.

4.7.1 Yardımseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde yardımseverlik değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“Yardımseverlik nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.31’de gösterilmektedir.

Şekil 4.31

Yardımseverlik Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

YARDIMSEVERLİK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bir başkasına yardım etmek	6	60
Yardım etmekten hoşlanma/iyilik yapma	3	30
İnsanlara ve hayvanlara yardım etmek	1	10

Öğrencilerin görüşlerinin 3 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler en fazla “bir başkasına yardım etmek ($f=6$, %60)” kategorisi ile ilgili görüş belirtmişlerdir. Bu kategoriyi “yardım etmekten hoşlanma/iyilik yapma ($f=3$, %30)” kategorisi izlemektedir. Öğrencilerin en az görüş belirttikleri kategori ise “insanlara ve hayvanlara yardım etmek ($f=1$, %10)” kategorisidir.

Öğrencilerin verdiği cevaplardan genel olarak yardımseverlik değerini; yardım etmek, iyilik yapmak ve yardım etmekten hoşlanma gibi ifadelerle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin bu soruya ilişkin örnek cevabı aşağıda verilmektedir:

EÖ1 kodlu öğrenci “İnsanlara ve hayvanlara yardım etmek.”

EÖ1 kodlu öğrenci yardımseverlik değerine sahip bireylerin hem insanlar hem de hayvanlar için yardımsever olması gerektiğini vurgulamıştır. EÖ1 kodlu öğrencinin verdiği cevapla arkadaşlarından farklılaştığı gözlemlenmektedir.

EÖ7 kodlu öğrenci “Yardımseverlik bir insana yardım edip, onun işini kolaylaştırmasını sağlar.”

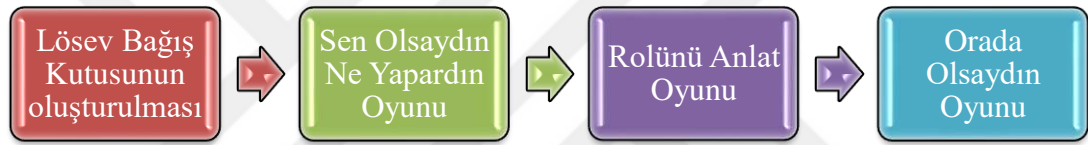
EÖ7 kodlu öğrenci yardımseverliği başka insanların işlerini kolaylaştırmak olarak görmektedir. Öğrenci kırsal kesimde yaşadığı için özellikle kırsal kesimde uygulanan imece uygulamasından faydalanarak böyle bir cevap verdiği düşünülmektedir.

4.7.2 Yardımseverlik Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada yardımseverlik değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir. (Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir.)*” kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Yardımseverlik değeri ve ilgili kazanımın aktarılmasında eğitsel oyunlar tekniğinden yararlanılmıştır. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.32

Yardımseverlik Değerine İlişkin Oyun ve Etkinlikler

Dersin işleniş sürecinde Osmanlı Devleti topraklarında geziler düzenleyen yabancı seyyahların izlenimlerine yer verilmiştir. Bu izlenimlerden hareketle Türk halı ve kilimlerinin, yiyecek ve içeceklerinin, özellikle kahvenin Avrupa halkları tarafından beğenilmesi ve kullanılması üzerinde duruldu. Türk mimarisinin ve ev hayatının, Türklerin temizliğe verdiği önemin Avrupalılar tarafından hayranlıkla izlendiğinden söz edildi. Osmanlı ordusunda yer alan mehter takımı ezgilerinin birçok Avrupalı müzisyene ilham kaynağı olmasından söz edilerek bilgi verildi. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan vakıf kültürü üzerinde durularak vakıf çalışmaları hakkında bilgi verildi. Vakıfların toplumda yardımlaşma ve dayanışmanın sembolü olduğu ifade edilerek Türk-İslam medeniyetlerinde yardımlaşma toplumsal yardımlaşmanın bir devlet politikası haline geldiği söylendi. Yardımseverlik “*Hayırsever olma durumu; iyilikseverlik, yardıma muhtaç insanlara yardım etmekten hoşlanma durumu.*” olarak tanımlandı.

Türk İslam kültüründe önemli bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma unsuru olan sadaka taşlarından söz edildi. Sadaka taşı uygulamasının günümüzde de çeşitli

şekillerde hayat bulduğu ifade edilerek 2018 yılında bir dernek tarafından oluşturulan “Paylaşım Noktaları” uygulaması örnek olay olarak öğrencilere genel ağ üzerinden gösterilerek konuyla ilgili yapılan haber okundu. Araştırmacı öğretmen tarafından “Sen Orada Olsaydın” oyununda “Okuduğumuz haberde yardımseverliğin hangi yönü üzerinde durulmuştur?” sorusunu yöneltmiştir.

KÖ3 kodlu öğrenci “Eskiden yapılan bir şeyin günümüzde sürdürüldüğü.”

KÖ3 kodlu öğrencinin verdiği cevap incelendiğinde değerlerin zaman içinde nesilden nesile aktarılan davranış ve uygulamalar olduğunu ifade ettiği görülmektedir.

KÖ9 kodlu öğrenci “Yardım eden ile yardım yapanın birbirini hiç görmemesi.”

KÖ9 kodlu öğrenci verdiği cevapla yardımın gizlilik içinde yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Uygulama sürecinin başında yardımseverlik değeri ile eşleşen EÖ2 kodlu öğrenci, arkadaşlarına “Rolünü Anlat” adlı oyun aracılığı ile yaptığı bilgilendirme video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir.

EÖ2 kodlu öğrenci “Merhaba yardımseverliktir benim adım. Nerede yardıma muhtaç görsem hemen koşarım. Yardımseverseniz eğer herkes sizi çok sever. Yardımseverlik bizim hem milli hem de dini değerlerimiz içindedir. Yardımsever olalım. Hayır, yapmak için birbirimizle yarışalım.”

K2 kodlu öğrenci arkadaşlarına yardımseverlik değerinin dini ve milli yönlerini vurgulayarak aktarmıştır.

Eğitsel oyun ve etkinlikler

Derste ayrılan sürede “Sen Olsaydın Ne Yapardın?” eğitsel oyunu oynandı. Oyunda daha önce öğretmen tarafından hazırlanan yardımseverlik konulu “Sen Olsaydın Ne Yapardın?” metinlerindeki boşluklara öğrencilerin aynı durumda kendilerinin karşılaşması durumunda ne yapacaklarını yazmaları istendi. Yapılan çalışma sonunda

öğrencilerin yazdıklarını birbirleriyle değiştirmeleri sağlandı. Arkadaşlarının görüşleri ile kendi görüşleri arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri yorumlamaları istendi.

“*Sen Olsaydın Ne Yapardın?*” oyununda toplam beş tane durum konu edilmiştir. Bunlardan dört tanesine öğrencilerin benzer cevaplar verdikleri görülmektedir. Örneğin “*Soğuktan donmak üzere olan bir köpek yavrusu gördüğünde sen olsan ne yapardın?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden alınan cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir.

EÖ7 kodlu öğrenci “*Onu eve alıp besler sahiplenirdim*”

KÖ10 kodlu öğrenci “*Köpeği alırım eve götürürüm ailem izin verirse sahiplenirim vermezse bir barınağa bırakırım*”

KÖ4 kodlu öğrenci “*Onu alıp eve götürürdüm, karnını doyurup ısıtırdım*”

Öğrencilerin tamamı onu ısıtıp ona bir barınak bulacaklarını, kurularıp eve götürecekleri cevabını vermişlerdir. Bu durum öğrencilerin hayvan sever olduklarını ve yardıma muhtaç hayvanlara yardım etmekten mutluluk duyduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin farklılaştıkları sen olsaydın ne yapardın durumu ise “*Gece işten çıktınız eve dönüyorsunuz. Dışarıda çok fazla yağmur yağıyor. Yol kenarında otostop çeken birini gördün. Sen olsaydın ne yapardın?*” şeklindedir.

EÖ1, EÖ2, KÖ4, KÖ5, EÖ7, KÖ8 ve KÖ10 kodlu öğrenciler otostop çeken kişiyi arabalarına alarak gidecekleri yere bırakacaklarını ifade etmişlerdir. Arkadaşlarından farklı olarak diğer üç öğrencinin cevabı ise aşağıda gösterilmektedir:

KÖ3 kodlu öğrenci “*Otostop çeken adamı arabaya almam çünkü tehlikeli biri olabilir.*”

KÖ6 kodlu öğrenci “*Otostop çeken birini arabama almam. Kim olduğunu bilemeyiz. Bize zarar verebilir.*”

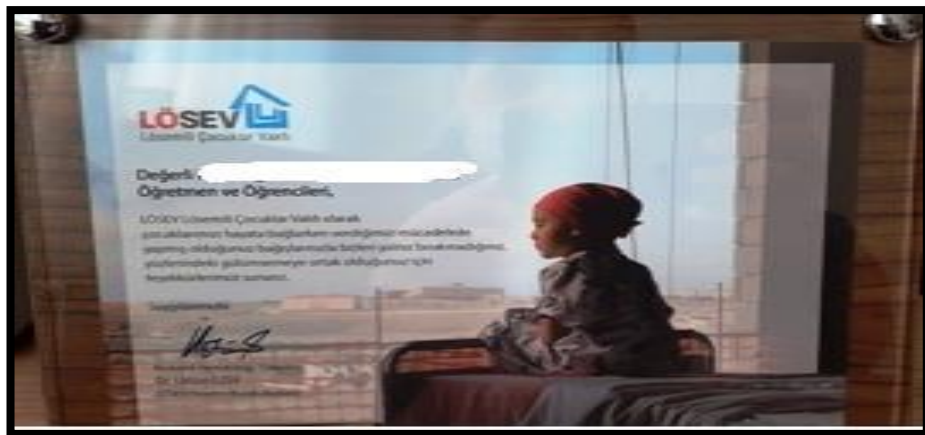
KÖ9 kodlu öğrenci *“Onu almazdım arabama, virüslü olabilir.”*

KÖ3 ve KÖ6 kodlu öğrenciler tehlikeli bir durumla karşılaşabileceklerini düşünerek yardım isteyen birine yardım etmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin tehlikelere karşı bilinçli olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda sahip olunan değerlerin, istenmeyen durumlarla karşılaşmamak adına göz ardı edilebileceğini de ortaya çıkarmaktadır. KÖ9 kodlu öğrenci ise yardım etmeme sebebini güncel bir sorunla ilişkilendirmiştir. Bu durum salgının insanların düşüncelerindeki değişim meydana getirebileceğini ortaya koymaktadır.

Dersin ilerleyen sürecinde yardımseverlik değeri ile ilgili etkinlik çalışması olan LÖSEV bağış kutusu öğrenciler tarafından oluşturularak okul girişine yerleştirilmiştir. Araştırmaya katılan 7.sınıf öğrencilerinin yapmış olduğu tanıtımlarla bir ay boyunca bağışlar toplanmıştır. Toplanan bağışlar yine 7.sınıf öğrencileri tarafından LÖSEV vakfı hesabına banka üzerinden gönderilmiştir. Öğrencilerin yaparak-yaşayarak yardımseverlik değerini kazanmaları ve davranışa dönüştürmeleri amacıyla yapılan etkinlik sonucu vakıf tarafından öğrencilerimize teşekkür plaketi gönderilmiştir. Öğrencilerin yardımın toplanmasında ve gönderilmesinde istekli davrandıkları ve daha fazla yardım toplamak amacıyla çaba sarf ettikleri gözlemlenmiştir.

Şekil 4.33

LÖSEV Tarafından Gönderilen Plaket

4.7.3 Yardımseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

Uygulama süreci etkinliklerinin sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla yardımseverlik değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından cevaplanması istenmiştir.

“Yardımseverlik nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.34’de gösterilmektedir.

Şekil 4.34

Yardımseverlik Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

YARDIMSEVERLİK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
İhtiyacı olanlara yardım etmek	6	60
Yardım etmekten hoşlanmak	3	30
Hayırda bulunmak	1	10

Son algı metinlerinde öğrencilerin “Yardımseverlik nedir?” sorusuna “*ihitiyaç olanlara yardım etmek (f=6, %30)*”, *yardım etmekten hoşlanmak (f=3, %30)*” ve “*hayırda bulunmak (f=1, %10)*” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Öğrenci cevaplarına ait birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Bir kimseye yapamadığı iş için yardım etme*”

KÖ3 kodlu öğrenci “*İyiliksever, hayırsever, zor durumdaki insanlara yardım etmekten hoşlanma*”

KÖ4 kodlu öğrenci “*İhtiyacı olanlara yardım etmek*”

KÖ5 kodlu öğrenci *“Bir kimseye veya hastalara yardım etmek”*

KÖ6 kodlu öğrenci *“Yardım etmekten hoşlanmak”*

Öğrenci cevapları incelendiğinde elde edilen ön bulgulara başkalarının işlerinde yardımcı olmak eylemi ön plana çıkarken; son algı bulgularında zor durumda olanlara, ihtiyaç sahiplerine, hastalara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara, yardım etmek şeklinde ifadelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesinde ve sonrasında da yardımseverlik değerine sahip oldukları ancak süreç sonunda yardımseverliği daha iyi kavradıkları ve ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin son algı bulgularında hastalara, yardıma muhtaçlara, düşkünlere yardım etme ifadelerinin yer alması değerler eğitimi sürecinde oynanan eğitsel oyun ve düzenlenen etkinliklerin öğrencilerin düşüncelerine olumlu yönde etki ettiği yönünde açıklanabilir.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Uygulama sürecinin tamamlanmasından sonra süreci anlamak adına veri toplama aracı olarak kullanılan odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeler sırasında öğrencilere *“Uygulama sonrasında davranışlarınızda değişiklikler oldu mu?”* sorusu yöneltilmiştir:

KÖ6 kodlu öğrenci *“Evet daha yardımsever oldum. Köydeki yaşlılara yardım ediyorum. Önceden pek yardım etmezdim.”*

KÖ6 uygulama süreci sonrasında kendisinde meydana gelen farklılaşmayı yaşlılara yardım etmek olarak ifade etmektedir.

Uygulama sürecinin tamamlanmasından sonra süreci anlamak adına veri toplama aracı olarak kullanılan odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeler sırasında öğrencilere *“Günlük yaşamınızda hangi değerler daha ön plan çıktığını düşünüyorsunuz?”* sorusu yöneltilmiştir.

KÖ5 kodlu öğrenci *“Yardımseverlik değerinin daha ön plana çıktığını düşünüyorum. Çünkü insanlara yardım etmeyi seviyorum.”*

KÖ5 kodlu öğrenci günlük yaşamında yardımseverlik değerini ön plana çıkararak bunu davranış haline getirdiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinde *“Öğrendiğiniz değerler içerisinde günlük hayatında kullanmadığın veya anlamını bilmediğiniz değer var mı”?* sorusunu yardımseverlik değeri olarak cevaplayan öğrenci yoktur. Bu durum öğrencilerin değerler eğitimi sürecinden önce de yardımseverlik değerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

4.8 Vatanseverlik Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde vatanseverlik değerini de konu alan *“Sınıf Gezisi”* adlı okuma parçası öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.8.1 Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Ders yılı başında araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve içerisinde sorumluluk değerini de konu alan *“Sınıf Gezisi”* adlı okuma parçası ve okuma parçası ile ilişkili soruların yer aldığı metin öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

Ön algı metinlerinden elde edilen bulgular

“Vatanseverlik nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.35’te gösterilmektedir.

Şekil 4.35

Vatanseverlik Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

VATANSEVERLİK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Vatanını sevmek ve ona sahip çıkmak	4	40
Vatan uğruna herşeyi yapmak	2	20
Ülkesi için her şeyi feda etmek	2	20
Vatanını, bayrağını sevmek ve ona saygı duymak	1	10

Vatanseverlik değerini ilişkin verilen cevapların 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre en fazla görüş alan kategori “*vatanı sevmek ve ona sahip çıkmak (f=4, %40)*” şeklindedir. Bu kategoriyi, “*ülkesi için her şeyi feda etmek (f=2, %20)*”, “*vatan uğruna her şeyi yapabilmek (f=2, %20)*”ve “*vatanını, bayrağını sevmek ve ona saygı duymak (f=1, %10)*” kategorileri izlemektedir. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde vatanseverliği; vatan sevgisi, vatanı ve bayrağı koruyup gözetme, vatan uğruna her şeyi yapma gibi kavramlar ile ilişkilendirdikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okuma parçasında geçen faaliyetleri vatanseverlik değeri ile ilişkili olduğunu anladıkları görülmektedir.

4.8.2 Vatanseverlik Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada vatanseverlik değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder. (Gaza ve cihat anlayışı, istimâlet politikası, millet sistemi üzerinde durulur.)*” kazanımıyla ilişkilendirilmiştir

Şekil 4.36

Vatanseverlik Değerine İlişkin Uygulanan Oyun ve Etkinlikler

Dersin işlenişi sırasında Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemindeki fetih hareketleri üzerinde duruldu. Osmanlı Devleti'nin İstanbul'un fethi için yaptığı hazırlıklar, fethin neden ve sonuçları hakkında açıklamalarda bulunuldu. Yükselme dönemi padişahlarının yaptığı fetihler ve fethedilen topraklarda uygulanan iskân ve istimalet politikaları üzerinde durularak açıklamalar yapıldı. Osmanlı Devleti padişahlarının büyük bölümünün dindar, cesur ve vatansever şahsiyetler olduğu ifade edildi. *“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.”* anlayışıyla hareket eden millete ve vatana hizmeti ön planda tutan yöneticiler olduğu ifade edildi. İlk kurulan Türk devletlerinden itibaren ordu-millet anlayışına hâkim olan Türk toplumu için vatan, bayrak ve toprağın vazgeçilmez unsurlar olduğu söylendi. Tarihîmizde kazandığımız tüm başarılarda vatansever Türk halkının düşmana karşı destanlaşan bir direniş olduğu anlatıldı. Daha sonra vatanseverlik değeri üzerinde durularak vatanseverlik *“İnsanların ülkesine veya içinde yer aldığı topraklara duyduğu sevgi ve bağlılık, vatanını, milletini, bayrağını ve devletini sevmesidir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Öğrencilere *“Günlük yaşamınızda vatansever olduğunuzu gösteren davranışlar sergiliyor musunuz? Vatansever davranışlarınızla ilgili örnekler verebilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmacı öğretmen günlüklerinden elde edilen bulgular

Öğrenciler tarafından verilen cevaplar öğretmenin gözlemlerini not aldığı araştırmacı günlüğünde aşağıdaki şekilde verilmektedir:

EÖ1 kodlu öğrenci *“Askerlik çağı gelince hemen askere gideceğim.”*

EÖ1 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde askere gitmeyi vatanseverlikle ilişkilendirmiştir. Buna göre bu öğrencinin askere gitmenin bir vatan borcu olduğunun bilincinde olduğu söylenebilir.

KÖ4 kodlu öğrenci *“Sabah yaptığımız törenlerde İstiklal Marşı’nı hiç kıpırdamadan okuyorum.”*

KÖ4 kodlu öğrenci İstiklal Marşı’nı okurken göstermiş olduğu saygıyı vatanseverlik değeri ile ilişkilendirmektedir.

KÖ5 kodlu öğrenci *“Evimizin balkonunda hep bayrağımız asılı durur. Eskidikçe değiştiririz. Bu bence vatanseverlik.”*

KÖ5 kodlu öğrenci bayrak asmayı ve onu koruyarak gerekli bakımlarını yapmayı vatanseverlik değeri ile ilişkilendirmiştir.

Uygulama sürecinin başında vatanseverlik değeri ile eşleşen K1 kodlu öğrencinin “Rolünü Anlat” oyunu ile yaptığı bilgilendirme video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

EÖ1 kodlu öğrenci *“Arkadaşlar merhaba, vatanseverliktir benim adım. Ülkesini, bayrağını, toprağını seven herkes vatanseverdir. Vatansever demek vatani için her şeyi yapabilmek demektir. Arkadaşlar Atatürk’ün de dediği gibi “Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır.”*

EÖ1 kodlu öğrenci üzerine aldığı eşleştirmeye uygun rolünü yerine getirerek arkadaşlarını vatanseverlik değeri ile ilgili bilgilendirmiştir.

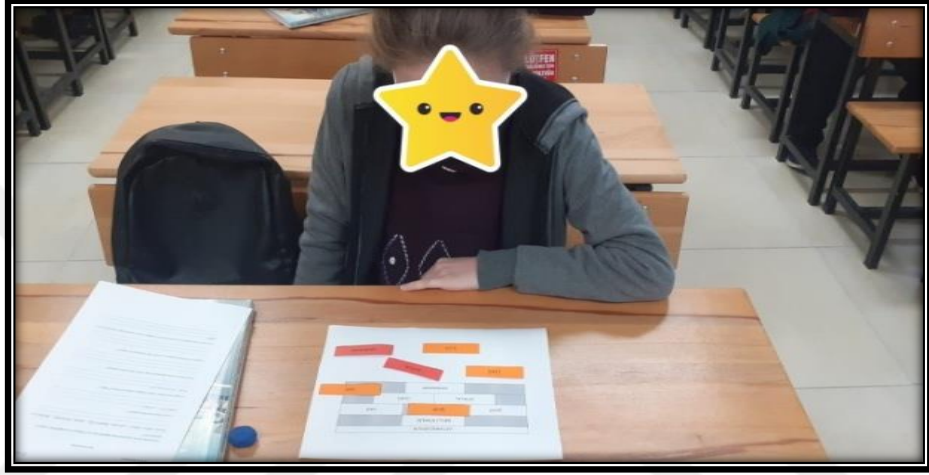
Eğitsel oyun ve etkinlikler

Derste ayrılan sürede *“Vatanseverlik Konulu Tombala”* eğitsel oyunu oynanmıştır. Oyunda vatanseverlik ile ilişkilendiren kavramlar kullanılarak (yurt, ülkü, şehit, millet, tarih, gazi, bayrak vb.) öğrencilerin vatanseverlik değeri ile kavram bilgilerinin artırılması hedeflenmiştir. İlgili oyunda daha önce öğretmen tarafından hazırlanan

vatanseverlik ile ilgili kavramlardan oluşan kelimeler ve tombala kartları öğrencilere dağıtılmıştır. Belirlenen öğrenci tarafından çekilen kelimelerle tombalayla tamamlayan öğrenci oyunu kazanmıştır. Oyunda geçen kavramlar araştırmacı öğretmen tarafından tanımlanarak vatanseverlik değeri ile ilişkisi açıklanmıştır.

Şekil 4.37

Vatansever Tombala Oyunu Fotoğrafı

“*Resfebe*” kelime veya kelime gruplarının, harf, sayı ve resimlerle temsil edilmesiyle oluşturulan oyunlara verilen isimdir. Aşağıda araştırmacı öğretmen tarafından akıllı tahta kullanılarak hazırlanan barış ve adalet değerlerini ifade eden resfebeler öğrencilere gösterilmiştir.

Şekil 4.38

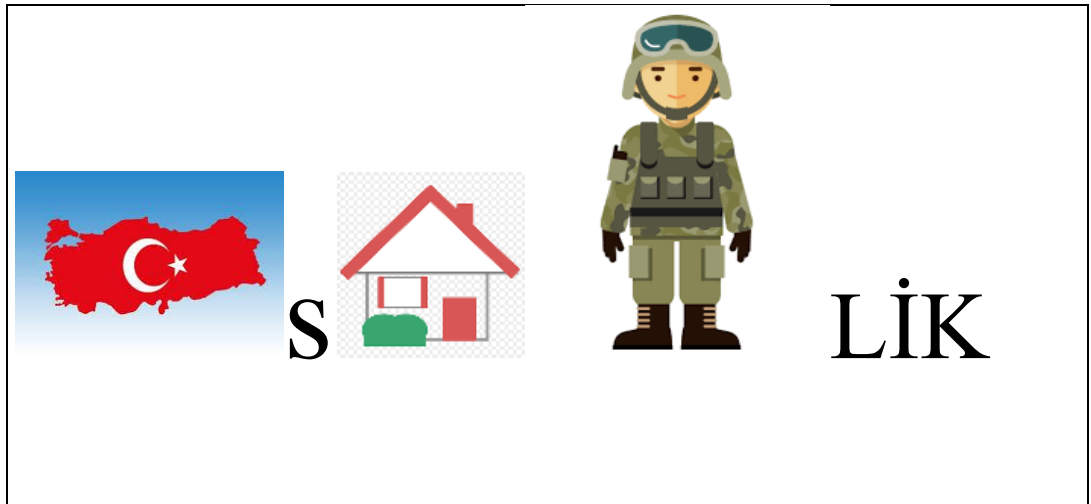
Araştırmacı Öğretmen Tarafından Oluşturulan Resfebe

Öğrenciler, öğretmen tarafından hazırlanan resfebe örneklerini inceleyerek resfebe oluşturma'nın nasıl olduğunu kavramışlardır. Daha sonra vatanseverlik resfebesi oluşturmaları için gerekli görseller akıllı tahtada gösterilerek verilen sürede vatanseverlik resfebesi oluşturulması istenmiştir. Oyun ile öğrencilerin doğru ve çabuk düşünebilmeleri, sorgulayıcı ve çözüm üreten bireyler olmaları amaçlanmıştır. Oyunda resfebeyi arkadaşlarından önce oluşturarak akıllı tahtada aşağıdaki görseli oluşturan K8 kodlu öğrenci olmuştur.

Şekil 4.39

Vatanseverlik Değeri ile İlgili Öğrencilerin Oluşturduğu Resfebe

Öğrenci günlüklerinden elde edilen bulgular

Etkinlik sonunda daha sağlıklı veriler elde etmek amacıyla her etkinlik ve oyun sonrası dağıtılan “*Aklımda Kalanlar*” adlı öğrenci günlüklerinde “*Yapılan etkinliklerde kullanılan oyunlarla ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” sorusunu bazı öğrenciler şu şekilde cevaplanmıştır:

EÖ1 kodlu öğrenci “*Resfebe, çok düşündürücü bir oyundu. İlk defa oynadım.*”

KÖ6 kodlu öğrenci “*Resfebeyi oluştururken zorlandım ama değişik bir oyun bence.*”

KÖ8 kodlu öğrenci “*Eğlenceli ve değişik bir oyun oynadık.*”

Öğrenci cevapları incelendiğinde özellikle resfebe oluşturma oyununu eğlenceli ve değişik bir oyun olarak ifade ettikleri görülmektedir.

4.8.3 Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Uygulama sürecinin tamamlanması sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla vatanseverlik değerini de konu alan “Sınıf Gezisi” adlı okuma parçası tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından tekrar cevaplanması istenmiştir.

Son algı metinlerinden elde edilen bulgular

“*Vatanseverlik nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.40’da gösterilmektedir.

Şekil 4.40

Vatanseverlik Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

VATANSEVERLİK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Vatanını sevmek ve korumak	6	60
Milletini tutkuyla sevmek ve ona değer vermek	2	20
Vatani için canını vermek	2	20

Son algı metinlerinde öğrenciler “*Vatanseverlik nedir?*” sorusuna en fazla “*vatanını sevmek ve korumak (f=6, %60)*” şeklinde cevap vermiştir. Bu kategoriye “*milletini tutkuyla sevmek ve ona değer vermek (f=2, %20)*” ve “*vatani için canını vermek (f=2, %20)*” kategorileri izlemektedir.

Öğrencilerin uygulama süreci öncesinde ve uygulama süreci sonrasında vatanseverlik değerine sahip olduğu görülmektedir. Ön algı bulgularında olduğu gibi öğrencilerin vatanseverlik değerini vatanını sevmek, koruma, uğrunda her şeyi yapma gibi ifadeler kullanarak açıklamışlardır. Son algı bulgularında ön algı bulgularından farklı olarak değer kavramının öğrenciler tarafından vatanseverliği açıklarken kullanılması olmuştur. Öğrenciler duygu ve düşüncelerini aktarırken, tanımlama yaparken değerlerden faydalandıkları tespit edilmiştir. Bu durum değerler eğitimi sürecinin öğrencilere olumlu yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular

Değerler eğitimi sürecinin tamamlanmasıyla veri toplama aracı olarak kullanılan odak grup görüşmeleri yapılarak öğrencilerin değerler eğitimi süreci ile ilgili görüşleri ve düşünceleri alınmıştır. Odak grup görüşmelerinde öğrencilere “*Bir öncelik sıralaması yapsanız hangi değer sizin için daha önemli olduğunu söylersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir.

EÖ1 kodlu öğrenci *“Vatanseverlik, çünkü vatanseverlik sadece vatan uğruna can vermek değil görev ve sorumluluklarımızı iyi yaparak vatanımıza katkı sağlamaktır.”*

EÖ1 kodlu öğrenci vatanseverlik değerinin kendisi için önemini belirtmiştir. Bu değer diğer değerlerden daha öncelikli olduğunu ifade etmiştir. Görev ve sorumluluklarını yerine getirerek de vatansever olunabileceğini açıklamıştır.

Odak grup görüşmelerinde öğrencilere *“Değerler eğitimi sırasında oynadığınız oyunların derse ve değerler eğitimine nasıl katkı sağladığını düşünüyorsunuz?”* sorusu yöneltilmiştir.

KÖ6 kodlu öğrenci *“Vatanseverlik değeri ile ilgili yaptığımız resfebe çok değişik bir oyundu. Düşündürücü ve eğlenceli bir oyundu. İlk defa resfebeyi öğrendik ve yaptık.”*

K6 kodlu öğrenci süreç sırasında oynanan oyuna yönelik beğenisini ortaya koymaktadır.

4.9 Adalet Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan adalet değerini de konu alan “Küçük Çoban” adlı okuma parçası öğrencilere okutularak öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.9.1 Adalet Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin okuma parçası sorularına verdikleri cevaplara göre ön algıları tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Ön Algı Metinlerinden Elde Edilen Bulgular

“Adalet nedir?” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.41’de gösterilmektedir.

Şekil 4.41

Adalet Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

ADALET		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Eşitlik	5	55,5
Cumhuriyet	1	11,1
Doğruluk	1	11,1
Saygı	1	11,1
Haksızlık yapmama	1	11,1

Öğrencilerin verdikleri cevaplar 5 kategori altında toplanmaktadır. Öğrencilerin görüşlerinin en fazla “*eşitlik* ($f=5$, %55,5)” kategorisi altında toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar sonucunda diğer ortaya çıkan kategoriler ise “*cumhuriyet* ($f=1$, %11,1)”, “*doğruluk* ($f=1$, %11,1)”, “*saygı* ($f=1$, %11,1)” ve “*haksızlık yapmama* ($f=1$, %11,1)” şeklindedir. Buna göre öğrencilerin adalet değeri ile daha çok eşitlik kavramını ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Okuma parçası sonrasında yöneltilen sorular arasında yer alan “*Alper ve Emre, arkadaşları Ahmet’e adaletli davranmışlar mıdır?*” sorusuna:

EÖ2 ve EÖ7 kodlu öğrenciler “*Evet adaletli davranmışlardır.*” şeklinde cevap verirken;

EÖ1, KÖ3, KÖ4, KÖ5, KÖ6, KÖ8, KÖ9 ve KÖ10 kodlu öğrenciler “*Hayır, adaletli davranmamışlardır.*” cevabını vermişlerdir.

Bu durum okuma parçasında arkadaşlar arasında geçen bir olayın öğrencilerin çoğunluğu tarafından kavrandığını ve arkadaşların birbirine karşı adaletsiz tutumlarının öğrenciler tarafından fark edildiğini göstermektedir.

4.9.2 Adalet Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada adalet değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan *“Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar. (Coğrafi keşifler, Rönesans, Aydınlanma Çağı, Reform, Fransız İhtilali, Sanayi İnkılâbı, sömürgecilik ve bunların neden olduğu karmaşa ile insan hakları ihlallerine değinilir.)”* kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Dersin işleniş eğitsel oyun öğretim tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.42

Adalet Değerine İlişkin Uygulanan Oyun ve Etkinlikler

Dersin işleniş sırasında Avrupa'da meydana gelen değişimler ve Osmanlı Devleti'ne etkileri üzerinde durulmuştur. Coğrafi keşifler, Rönesans hareketleri, Reform, Aydınlanma Çağı, Sanayi İnkılâbı ve Fransız İhtilali hakkında açıklamalar yapıldı. Fransız İhtilali ile adalet, özgürlük, mülk edinme, yaşama hakkı gibi kavramların ön plana çıktığı ifade edildi. Monarşilerin yıkılması ve kanun üstünlüğünü kabul eden anayasal düzenlemelerin yapılması adaletli bir yönetim anlayışını ortaya çıkardığı belirtildi. Eşitlik ve adalet kavramlarının Fransız İhtilali'nden sonra tüm Avrupa'da kabul görmeye başlayan kavramlar olduğu açıklandı.

Adalet kavramı *“Hak ve hukuka uygunluk; hak ve hukuku gözetme ve yerine getirme; eşitliktir, doğruluktur.”* şeklinde tanımlandı. Adaletin herkese eşit olarak verilmesi gerektiği, kanunlar önünde herkesin eşit haklara sahip olduğu ifade edildi.

Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Bulgular

Öğrencilere “*Günlük hayatınızda adaletli davranıyor musunuz? Davranıyorsanız nasıl bir örnek verebilirsiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmacı öğretmenin araştırmacı günlüklerinde verilen cevaplar şu şekilde belirtilmiştir:

KÖ4 kodlu öğrenci “*Evet, adaletli davranıyorum. Mesela anne ve babamı eşit şekilde severim.*”

KÖ4 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde öğrenci aile bireyleri arasında ayırım yapmayarak adaletli bir tutum sergilediğini ve sevgisini eşit oranda paylaştığını ifade etmektedir. Adalet değerini sevgi değeri ile ilişkilendirmektedir.

KÖ10 kodlu öğrenci “*Evet davranıyorum. Arkadaşlarım arasında hiç ayırım yapmam.*”

KÖ10 kodlu öğrenci arkadaşlarına karşı adaletli olduğunu belirtmektedir. Öğrenci, arkadaşları arasında ayırım yapmadığını belirterek eşitliğin önemini vurgulamaktadır.

Uygulama süreci başında adalet değeri ile eşleşen K6 kodlu öğrenci arkadaşlarına “*Rolünü*” Anlat oyunu ile bilgilendirmesi video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

KÖ6 kodlu öğrenci “*Arkadaşlar adalet denilince ilk akla gelen eşitliktir. Adaletin olduğu yerde hukuk kuralları geçerlidir. İnsanlar kanun önünde eşit haklara sahiptir. Adalet çok önemlidir çünkü adaletin olmadığı yerde hiçbir şey olmaz.*”

K6 kodlu öğrenci arkadaşlarına adalet değerini eşitlik ve kanun önünde herkesin eşit haklara sahip olması şeklinde tanımlamaktadır.

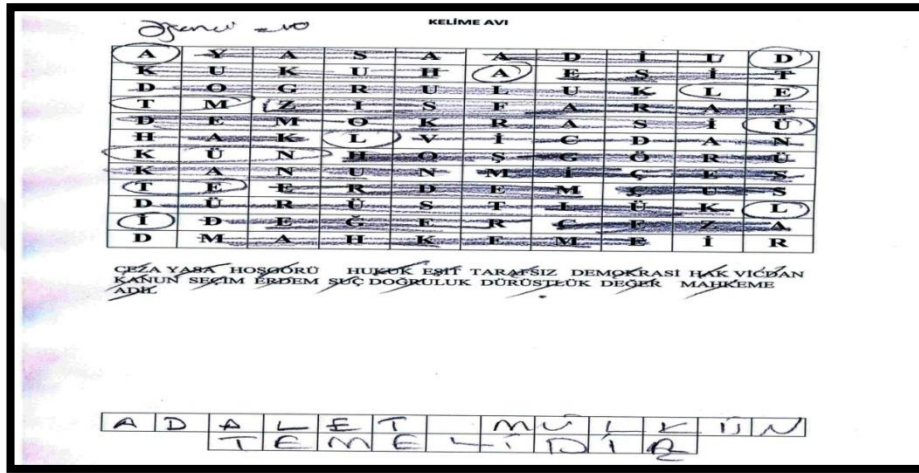
Eğitsel Oyun Etkinlikleri

Derste ayrılan sürede “*Adalet Konulu Bulmaca*” öğrenciler tarafından çözüldü. Bulmaca, araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan içerisinde adalet değeri ile ilişkili kavramların yer aldığı bir bulmacadır. Bulmacada “*yasa, hukuk, demokrasi,*

hak, vicdan erdem vb.” ifadelerine yer verilerek adalet değeri ile ilgili kavramların öğrenciler tarafından özümсенmesi amaçlanmıştır. Bulmacayı tamamlayan öğrenciler anahtar kelimeleri kullanarak “*Adalet mülkün temelidir.*” özdeyişine ulaşmaktadırlar.

Şekil 4.43

KÖ10 Kodlu Öğrenci Tarafından Çözülen Bulmaca

İkinci derste ayrılan sürede ise “*Adaletli mi?*” eğitsel oyunu oynanmıştır. “*Adaletli mi?*” eğitsel oyununda öğretmen sınıftaki öğrencileri daire şeklinde etrafına toplar. Öğrenciler arasından seçilen bir gönüllü öğrenci, her öğrencinin eline karışık sayılarda şeker veya çikolata bırakır. Dağıtım bittikten sonra dağıtımın adaletli olup olmadığı, az, çok ve hiç şeker almayanlara ne hissettikleri, dağıtan öğrenciye ise neye göre dağıtım yaptığı sorulur.

Öğrenciler bu oyun aracılığıyla adaletin eşitlik ile bağlantısını ve adaletli olmanın ön koşulunun hakkaniyetli hareket etmek olduğunu kavramaları beklenmektedir.

Eğitsel oyunda şeker dağıtacak öğrenci olarak EÖ2 kodlu öğrenci belirlenmiştir. Öğrenciden öğretmen tarafından kendisine verilen şekerleri istediği gibi arkadaşlarına dağıtması istenmiştir. Dağıtım sonunda EÖ2’ye şekerleri neye göre dağıttığı sorulmuştur.

Araştırmacı öğretmenin günlüklerinde oyunla ilgili gözlemlerine şu ifadelerle yer verilmektedir:

EÖ2 kodlu öğrenciye şeker dağıtımını neye göre yaptığı sorulmuştur.

EÖ2 kodlu öğrenci *“Erkek arkadaşlarıma fazla, kız arkadaşlarıma ise daha az şeker verdim.”* şeklindedir.

EÖ2 kodlu öğrencinin cevabı incelendiğinde cinsiyet ayrımı yaparak erkek arkadaşlarına daha fazla şeker verdiği görülmektedir. Bu durum sosyal çevrenin öğrenciler üzerindeki etkisine örnek teşkil etmektedir. Kırsal alanda kadın olmanın zorlukları daha fazla hissedilmekte bu da öğrenci davranışlarına etki ettiği düşünülmektedir.

Şeker alan öğrencilere ise EÖ2 kodlu öğrencinin şeker dağıtımında adaletli olup olmadığı sorulmuştur:

EÖ1 kodlu öğrenci *“Diğer arkadaşlarımdan daha fazla şekerim var ve adaletli bir dağıtım olmadı.”*

KÖ5 kodlu öğrenci *“Dağıtım sırasında kendi arkadaşlarına çok şeker verdi. Bize ise birer tane şeker verdi.”*

KÖ9 kodlu öğrenci *“Dağıtımın adaletli olmadı. Çünkü erkekler daha çok şeker aldı.”*

Öğrencilerin cevapları incelendiğinde EÖ2'nin adaletli bir dağıtım yapmadığının farkına vardıkları görülmektedir. Dağıtım sırasında cinsiyet ayrımı yapıldığına da değinilerek günümüz toplumlarının önemli bir sorunu da ifade edilmektedir.

Öğrencilerden alınan cevaplardan sonra araştırmacı öğretmen dağıtımın adaletli ve eşit olmadığını adaletin her alanda sağlanması gerektiği ifade etmiştir. Özellikle cinsiyet ayrımının yapılmasının adaletli bir yaklaşım olmadığı belirtilerek cinsiyeti, dini, dili, milliyeti ne olursa olsun insanlara eşit ve adaletli davranılmasının gerekliliği

vurgulanmıştır. Adaletin temel yapı taşının hak ve hukuka uygun davranışlar sergilemek olduğu ifade edilmiştir.

Öğrencilerin adalet değeri ve adalet kavramıyla ilişkili kavramların neler olduğunun çözülen bulmaca ve oynanan oyun sayesinde farkına vardıkları tespit edilmiştir. Eğitsel oyunlar sonunda uygulanan etkinler ile ilgili veri kaybını engellemek amacıyla öğrenciler “*Aklımda Kalanlar*” adlı öğrenci günlüklerini doldurmuşlardır.

Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Bulgular

Öğrenci günlüklerinde öğrenciler eğitsel oyunları eğlenceli bulduklarını, adalet değeri ile ilişkili kavramların neler olduğu öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci günlüklerinde öğrencilere “*Yapılan etkinliklerin faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?*” sorusu sorulmuştur. Öğrenciler tarafından verilen bazı cevaplar aşağıda sunulmuştur.

EÖ7 kodlu öğrenci “*Evet. Oyunlar eğlenceli oldu. Derste sıkılmadık.*”

EÖ1 kodlu öğrenci “*Evet adalet değerini öğrendik, bulmaca çözmek hoşuma gitti*”

4.9.3 Adalet Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Uygulama süreci etkinliklerinin sonrasında öğrencilerdeki değişimin ve farklılaşmanın ortaya konulması amacıyla adalet değerini de konu alan “*Küçük Çoban*” adlı okuma parçası tekrar dağıtılmıştır. Okuma parçası sonunda yer alan soruların öğrenciler tarafından tekrar cevaplanması istenmiştir.

Son Algı Metinlerinden Elde Edilen Bulgular

“*Adalet nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.44.’de gösterilmektedir.

Şekil 4.44

Adalet Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

ADALET		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hak ve hukuka uygun davranmak	6	60
Herkese eşit davranmak/ayrım yapmamak	2	20
Tarafsızlık, doğruluk ve yalan söylememek	2	20

Öğrencilerin cevapları doğrultusunda 3 kategorinin ortaya çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin en fazla görüş belirttiği kategori “*hak ve hukuka uygun davranmak* ($f=6$, %60)” kategorisidir. Bu kategoriyi “*herkese eşit davranmak ve ayırım yapmamak* ($f=2$, %20.)” ve “*tarafsızlık, doğruluk ve yalan söylememek* ($f=2$, %20)” kategorileri izlemektedir. Uygulama süreci öncesinde öğrenci cevapları içerisinde “*hak ve hukuka uygun davranmak*” şeklinde tanımlama yer almazken son algı bulgularında öğrencilerin bu tanım üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Yine son algı bulgularında öğrencilerin “*ayırım yapmamak*” ve “*herkese eşit davranmak*” şeklinde ifadelerde bulunmaları sürecin olumlu yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Odak Grup Görüşmeleri ile Elde Edilen Bulgular

Uygulama sürecinin bitmesinin ardından iki grup halinde öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılarak öğrencilerin eğitim süreci hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmeler sırasında öğrencilere “*Günlük yaşamınızda hangi değer daha ön plana çıktığını düşünüyorsunuz?*” sorusu yönetilmiştir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*Adalet değeri, adaletsizce bir davranış olursa hemen itiraz ediyorum. Özellikle oyunlarda adaletsiz davranan arkadaşlarımı uyarıyorum.*”

EÖ2 kodlu öğrenci günlük yaşamında adaleti ön plana çıkardığını ve bu değer doğrultusunda davranışlar sergilediğini belirtmektedir.

4.10 Dostluk Değerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen tarafından hazırlanan ve dostluk değerini de konu alan “Küçük Çoban” adlı okuma parçası öğrencilere okutularak soruları cevaplamaları istenmiştir.

4.10.1 Dostluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Ön Algıları

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin okuma parçası sorularına verdikleri cevaplara göre ön algıları tespit edilmeye çalışılmaktadır.

“Dostluk nedir?” öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar Şekil 4.45.’de gösterilmektedir.

Şekil 4.45

Dostluk Değeri ile İlgili Ön Algılara İlişkin Bulgular

DOSTLUK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
En yakın arkadaşlık	2	22,2
Hiç bitmeyen arkadaşlık	2	22,2
İyi arkadaşlık	2	22,2
Güvenilir sırdaş	1	11,1
Arkadaşlık	1	11,1
Düşünce ve zevklerin uyuşması	1	11,1

Öğrencilerin cevaplarının 6 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğrenciler dostluk değerini çoğunlukla “*en yakın arkadaşlık (f=2, %22,2)*”, “*hiç bitmeyen arkadaşlık (f=2, %22,2)*” ve “*iyi arkadaşlık (f=2, %22,2)*” şeklinde ifade etmektedirler. Bununla birlikte öğrenciler dostluğu “*güvenilir sırdaş (f=1, %11,1)*”, “*düşünce ve zevklerin uyuşması (f=1, %11,1)*” ve “*arkadaşlık (f=1, %11,1)*” olduğunu da belirtmektedirler.

Okuma parçası sonunda yer alan “*Dostların hangi özelliklere sahip olması gerekir?*” şeklindeki soruya bazı öğrenciler aşağıdaki gibi cevaplamışlardır:

EÖ1 kodlu öğrenci “*Sadakatli, dürüst.*”

EÖ1 kodlu öğrenci, dostların sadakatli olması gerektiğini vurgulayarak dostluğu arkadaşlıktan ayıran önemli bir özelliği vurgulamaktadır.

EÖ2 kodlu öğrenci “*İyi davranan, cimrilik yapmayan, dürüst.*”

EÖ2 kodlu öğrenci verdiği cevapla dostların birbirine karşı cimrilik yapmayan, dürüst insanlar olması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğrencinin cevabında cimriliği ön plana çıkarması dostlar arasında paylaşıma verdiği önemi göstermektedir.

KÖ8 kodlu öğrenci “*Dostun adaletli olması gerekir.*”

KÖ8 kodlu öğrenci dostluk değeri ile adalet değerini ilişkilendirerek dostların birbirlerine karşı adaletli davranması gerektiğini belirtmektedir.

4.10.2 Dostluk Değerine İlişkin Ders Süreci Etkinlikleri

Araştırmada dostluk değeri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7.sınıf kazanımları içerisinde yer alan “*Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.*” kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Eğitsel oyunlar kullanılarak ilgili kazanım ile ilişkilendirilen değer öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.46

Dostluk Değerine İlişkin Uygulanan Oyun ve Etkinlikler

Dersin işlenişi sırasında göç, göç türleri, göçün neden ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Araştırmacı öğretmen tarafından göçün önemli ve bizleri derinden etkileyen sonuçlarından birinin de doğup büyüdüğümüz yerlerden ayrılırken

arkamızda bıraktığımız arkadaşlık ve dostluklar olduğu vurgulanmıştır. Daha sonra öğrencilere “*Aranızda doğup büyüdüğü yerden ayrılıp aramıza katılan var mı?*” sorusu yöneltilmiştir:

KÖ3 kodlu öğrenci “*Ben bu sınıfa geçen yıl katıldım. Babamın işi nedeniyle oradan ayrıldım ve çok üzüldüm. Orada arkadaşlarımı, dostlarımı bırakıp gelmek zorunda kaldım.*”

KÖ3 kodlu öğrenci doğup büyüdüğü yerden zorunlu olarak ayrılmalarının ona verdiği üzüntüyü belirtmektedir.

Uygulama süreci başında dostluk değeri ile eşleşen KÖ9 kodlu “*Rolünü Anlat*” oyununda arkadaşlarına yaptığı bilgilendirme video kayıtlarında şu şekilde geçmektedir:

KÖ9 kodlu öğrenci “*Arkadaşlar, ben sevinçte ve üzüntüde hep yan yana olan arkadaşlar olarak bilinirim. Ben samimiyeti temsil ederim, sırdaşımdır, kıskançlık yoktur bende, arkadaştan da öteyimdir.*”

KÖ9 kodlu öğrenci dostluk değerini arkadaşlarına sırdaşlık, sevinç ve üzüntüde beraber olan iyi arkadaşlar olarak tanımlamaktadır.

Eğitsel Oyun Etkinlikleri

Araştırmacı öğretmen tarafından dostluk değerini konu alan “*Karagöz ve Hacivat*” ile “*Dudak Okuma*” oyunları tasarlanmıştır. Buna göre Karagöz ve Hacivat oyununda Türkçe 7. sınıf ders kitabında yer alan ve dostluğu konu alan Karagöz ve Hacivat metni öğrenciler ikiye bölünmüş gruplara ayrılarak oynatılmıştır. Oyunla tarihi kahramanlar aracılığı ile öğrencilerin dostluk değerinin önemini kavramaları amaçlanmıştır. Metnin bir bölümü aşağıda sunulmuştur.

Dostluk

Hacivat: Ooo... Hay, Hak! Eğlencedir gönüle, ahde vefadır dost, Kadir kıymet bilene, hem de şifadır dost. Karagöz: El pençedir gönüller, varsa paralı dost, hesabını bilene, işte reçete işte dost. Hacivat: Başın düşünce dara, yanında olandır dost, Hâlini sıkıntını, arayıp sorandır dost. Karagöz: İyi günde canciğer, kötü günde yalandır dost, menfaati bitince de sağlam tekme vurandır dost. Hacivat: Yahu bu ne hiddet bu ne kin dostluğa Karagöz'üm. Karagöz: Dostlar sağ olsun Hacivat! Hacivat: Hâlâ barışmadık mı yahu? Bak mübarek bayram geldi Karagöz: Gevrek bayram da gelse barışmam Hacivat. Hacivat: Yahu niye küstüğünü bile hatırlamıyorsun, bırak şu inadı. Karagöz: Bırakmam Hacivat, inadım inat... Hacivat: Tamam. Barışmıyorsun bari aşağıya gel de seyirciler bizi yan yana görsün. Karagöz: Niye fotoğraf mı çektireceğiz yahu? Hacivat: O zaman ben de sana aldığım bayram hediyesini vermem efendim. Karagöz: Ne! Bana hediye mi aldın? Vay vay vay vay! Geldim o zaman hediye'nin hatırınaaa... Hooop! Hacivat: Hah şöyle yahu, küstüğümüzden beri gözüme uyku girmiyor efendim. Karagöz: Hacı cavcav hediye'm nerede? Hacivat: Efendim önce bir bayramlaşmak yok mu? Karagöz: Önce hediye'mi ver, ona göre bayramlaşırız. Hacivat: Acele etme efendim sırası var. Karagöz: Bana bak Hacivat, daha barışmadık. Bedavadan konuşma. Hani yahu ortada da bir şey yok, cebine mi koydun yoksa? Hacivat: Yok efendim cebe koyulan bir şey değil. Karagöz: Oh ne güzel! Demek ki büyük bir şey aldın. Hacivat: Yahu hediye'nin büyüğü, küçüğü olur mu efendim, ne kadar ayıp! Karagöz: Olmaz olur mu, bal gibi de olur. Uzatma Hacivat, nereye koyduysan çıkar artık. Hacivat: Saklamadım ki efendim, açıkta duruyor. Karagöz: Allah Allah... Hani nerede be? Hacivat: Tam karşımda efendim, paketiyle duruyor. Karagöz: Bu paket benim karşımda duruyor ve ben görmüyorum öyle mi Hacivat? Hacivat: Aynen öyle Karagöz'üm. Karagöz: Şimdi seni mor bir paket yaparım, görürsün muşmula suratlı seniii... (Vurur) Hacivat: Dur efendim, hiddetlenme hemen; sürpriz öyle hemen gösterilir mi? Karagöz: Gösterilmez mi? Hacivat: Gösterilmez... Şimdi sana ipucu vereceğim, sen de hediye'yi tahmin edeceksin, anlaşıldı mı? Karagöz: İpin ucunu kaçırmadan ver bakalım Hacivat. (...) Hacivat: Gökteki yıldızlara benzer, hava kararınca ilk onlar görülür. Karagöz: Hııı buldum galiba. İnce uzun mu? Hacivat: Evet Karagöz'üm. Karagöz: Sokak lambası aldın demek bana. Hacivat: Hayır Karagöz'üm... Adına şarkılar yazılmıştır hani! Karagöz: Güzel sesi de var mı? Hacivat: Var efendim, olmaz mı? Karagöz: Hah bu sefer bildim. Para, para, para! Hacivat: Değil efendim. Son dönemde az bulunur olmuştur. Karagöz: Tamam işte para! Hacivat: Yok yahu birader, seni tanımak isteyince ona bakarlar. Karagöz: Dur biraz düşüneyim... Para olmadığına eminsin, değil mi Hacivat? Hacivat: O zaman şu boşluğu doldur... Karagöz: (Vurur) Sen beni moloz zannettin galiba, boşluğu dolduracaktım... Hacivat: Yahu Karagöz'üm ne vuruyorsun? Söyleyeceğim cümledeki boşluğu doldur diyorum. Karagöz: Haaa tamam o zaman, geri alayım tokatı... (Vurur) Söyle bakalım boş cümleyi. Hacivat: Bana, nokta noktayı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Karagöz: Bana, maaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Hacivat: Değil canım... Karagöz: Bana, arabayı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Hacivat: Ne ilgisi var efendim? Karagöz: Hah buldum, bana T.C. kimlik numaranı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Hacivat: Değil yahu canlı bir şey, sırrını taşır, içini dökersin... Karagöz: Sırtını kaşıyanın üstüne mi çökersin? (...) (MEB, 2019, s. 23)

Şekil 4.47

Karagöz- Hacivat Oyununa Ait Örnek Fotoğraflar

İkinci ders saatinin sonunda ise “Dostlukla Dudak Okuma” oyunu öğrenciler tarafından oynanmıştır. Öğrencilere dostluk değeri ile ilgili “dürüst, sevecen, vefakâr, şefkatli, yardımsever, güven, anlayış, merhamet, samimi, nazik, candan, sadık” kelimeleri verilerek karşılarında kulaklarına yüksek müzik verilen arkadaşlarına kelimeleri anlatmaları istenmiştir.

Şekil 4.48

Dudak Okuma Oyununa Ait Örnek Fotoğraf

Araştırmacı Öğretmenin Saha Notlarından Elde Edilen Bulgular

Araştırmacı öğretmen saha notlarındaki gözlemlerine aşağıda verilmektedir:

“Öğrenciler daha önceden bildikleri ve izledikleri Karagöz ve Hacivat oyununu kendileri tarafından yönetilerek oynanmasından çok mutlu oldular. Oyuna eğlenerek katılım sağladıkları, özellikle Karagöz’ü oynatmak için çok istekli oldukları görüldü.”

Araştırmacı öğretmen bu gözlemi ile oynanan oyunların öğrenciler üzerinde olumlu etki yaptığını ve dersin sıkıcılığından uzaklaşarak öğrencileri eğlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrenci Günlüklerinden Elde Edilen Bulgular

Eğitsel oyunlar sonrasında veri kaybının önüne geçmek adına “*Aklımda Kalanlar*” adı altında düzenlenen öğrenci günlükleri öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Günlükte derse katılım sağlayan öğrencilere “*Sizce derste yapılan oyun ve etkinliklerin amacına ilişkin düşünceleriniz nedir?*” sorusu yöneltilmiştir.

EÖ7 kodlu öğrenci “*Dostluğun ne kadar değerli olduğunu anladım.*”

EÖ7 oyun ve etkinlikler aracılığıyla dostluğun önemini ve değerini öğrendiğini ifade ederek yapılan etkinlik ve oyunların değerini kazanılması ve fark edilmesindeki önemini ortaya koymaktadır.

Günlüklerde öğrencilere yöneltilen diğer soru “*Yapılan etkinlik ve oyunlarla ilgili düşünceleriniz nedir?*” şeklindedir. Bu soruya derse katılan öğrencilerin tamamı “*eğlendirici ve eğitici*” cevabını vermişlerdir. Bu durum araştırmacı öğretmen tarafından önceden planlanan etkinlik ve eğitsel oyunların öğrenciler için rahat ve eğlenceli bir ortam oluşturmaları ile açıklanabilir.

4.10.3 Dostluk Değerine İlişkin Öğrencilerin Son Algıları

Uygulama süreci sonunda öğrencilerdeki değişim ve farklılaşmayı ortaya çıkartmak için “*Küçük Çoban*” adlı okuma parçası öğrencilere tekrar okutularak soruları cevaplamaları istenmiştir.

Son Algı Metinlerinden Elde Edilen Bulgular

“*Dostluk nedir?*” sorusuna öğrenciler tarafından verilen cevaplar Şekil 4.49’da gösterilmektedir.

Şekil 4.49

Dostluk Değeri ile İlgili Son Algılara İlişkin Bulgular

DOSTLUK		
Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sonsuza kadar süren arkadaşlık	5	50
İyi ve kötü günde yanında olan	3	30
Arkadaştan daha iyisi	2	20

Öğrencilerin son algı metnindeki “*Dostluk nedir?*” sorusuna “*sonsuz kadar süren arkadaşlık (f=5, %50)*”, “*iyi ve kötü günde yanında olan (f=3, %30)*”, “*arkadaştan daha iyisi (f=2, %20)*” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Öğrenci cevapları incelendiğinde ön algı bulgularında öğrencilerin yakın arkadaşlığı vurguladıkları görülürken son algı bulgularında her zaman yanında olan ve uzun zaman süren arkadaşlık olarak ifade ettikleri görülmüştür. Ön algı bulgularına göre dostluk değeri öğrenciler tarafından daha uzun cümlelerle tanımlanmıştır.

Öğrencilerdeki değişimi ortaya çıkartma amacıyla eğitim süreci başında sorulan “*Dostların hangi özelliğe sahip olması gerekir?*” sorusu tekrar yöneltilerek öğrencilerden cevaplamaları istenmiştir.

EÖ1 kodlu öğrenci “*Sevgi, saygı, güven*”

KÖ3 kodlu öğrenci “*Sevinç ve üzüntüyü anlayan*”

KÖ4 kodlu öğrenci “*Güvenilir ve saygılı*”

KÖ5 Kodlu öğrenci “*Birbirine güvenmeli, saygılı olmalı*”

K6 kodlu öğrenci “*Sır saklayan, güvenilir, iyiliksever olmalı*”

Öğrenci cevapları incelendiğinde eğitim sürecinin başına dostların özellikleri öğrenciler tarafından altı farklı kavramla ifade edilirken eğitim sürecinin sonunda bu sayı dokuzaya yükselmiştir. Ön algı bulgularında dostların özellikleri ifade edilirken sevgi, dayanışma ve anlayış kavramlarını kullanmayan öğrenciler son algı bulgularında bu kavramlara da yer vermişlerdir. Öğrencilerin ön algı bulgularında dostların özelliklerini ifade ederken güvenilir olmaya, son algı bulgularında ise saygılı olmaya yoğunlaştıkları görülmüştür. Bu durum değerler eğitimi sürecinde hedeflenen amaca ulaşıldığını öğrencilerin değerleri birbirleriyle ilişkilendirerek ifade ettiklerini ortaya koymaktadır.

Odak Grup Görüşmeleri ile Elde Edilen Bulgular

Uygulama sürecinin sonunda öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılarak öğrencilerin süreç hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu görüşmelerde öğrencilere “*Bir öncelik sıralaması yapsanız hangi değer sizin için daha önemli olduğunu söylersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir.

EÖ1 kodlu öğrenci “*Dostluk değeri benim için daha önemlidir. Çünkü dostlar her zaman yanımızda olurlar. Hayatın güzelliklerini ve zorluklarını onlarla paylaşıyoruz.*”

EÖ1 kodlu öğrenci verdiği cevapla dostluğun hayatındaki önemini vurgulayarak dostluk değerini öncelikleri arasında olduğunu ifade etmektedir.

Odak grup görüşmelerinde öğrencilere yöneltilen sorulardan bir diğeri olan “*Uygulama sonrası davranışlarınızda değişiklik oldu mu?*” sorusu sorulmuştur.

K5 kodlu öğrenci “*Evet oldu. Önceden sadece arkadaş olarak gördüğüm arkadaşşıma şimdi dost diyorum. Onunla daha fazla vakit geçiriyorum. Çok güzel resimler yapıyoruz mesela.*”

KÖ5 kodlu öğrenci arkadaşlık anlayışında farklılaşma olduğunu ve arkadaşlıklarını daha da ilerleterek dostluk yolunda adımlar attığını belirtmektedir. Bu durum değerler eğitimi sürecinin öğrencilerin üzerindeki olumlu etkisi olarak yorumlanabilir.

Odak grup görüşmelerinde öğrencilere “*Değerler eğitimi sırasında oynadığınız eğitsel oyunların derse ve değerler eğitimine nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur.

KÖ3 kodlu öğrenci “*Özellikle oynattığımız Hacivat ve Karagöz oyunu çok güzeldi. Hep merak ettiğim bir şeydi perde ve kuklalar. Ayrıca Hacivat’ın dostlukla ilgili cümleleri aklımda kaldı.*”

KÖ3 kodlu öğrenci eğitsel oyun ve yapılan etkinliğe ilişkin beğenisini ifade etmektedir. Daha önce yapmadığı bir etkinliği yapmanın verdiği mutluluğu dile getirmektedir. Oyunda dostlukla ilgili kurulan cümleleri hatırlaması öğrencinin dostluk değerine verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Araştırma sürecinin sonunda tüm eğitsel oyun ve etkinliklerin ardından öğrenciler ile yapılan odak grup görüşmelerinde “*Değer kavramı sizin için ne ifade etmektedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden alınan cevaplar aşağıda sunulmaktadır:

EÖ1 kodlu öğrenci “*Değer benim için hayatı güzelleştiren kurallara uymayı ifade eder.*”

EÖ1 kodlu öğrenci değeri hayatını güzelleştiren kurallar olarak ifade etmektedir. Buna göre bu öğrencinin değerlerin toplum tarafından oluşturulan bir kurallar bütünü olduğunun farkına vardığı söylenebilir.

EÖ2 kodlu öğrenci “*İyi ve doğru yolu gösteren ifadelerdir.*”

EÖ2 kodlu öğrencinin değer tanımı incelendiğinde değerlerin insanları iyiye doğruya yönelten özelliğini vurguladığı görülmektedir.

KÖ3 kodlu öğrenci “*Bir şeyin kıymetini bilmek, ona saygı duymak.*”

KÖ3 kodlu öğrenci değerlerin bir kıymet olduğunu ve değerlere saygı duymak gerektiğini ifade ederek değerlerimizin saygı duyulması gereken bir içeriğe sahip olduğunu belirtmektedir.

KÖ4 kodlu öğrenci “*Değer benim için önemli, iyi ve doğruyu gösterir.*”

KÖ4 kodlu öğrenci değerlerin kendisi için önemli olduğunu kendisine iyi ve doğru yolu gösterdiğini ifade etmiştir.

KÖ5 kodlu öğrenci “*Değer; kendime, yurduma, tanıdığım veya tanımadığım insanlara hissettiğim duygudur.*”

KÖ5 kodlu öğrenci değeri duygu olarak ifade ederek, yurduna hissettiği duyguyu vatanseverlik değeri ile insanlara hissettiği duyguyu da saygı ve sevgi değeri ile ilişkilendirmektedir.

EÖ7 kodlu öğrenci “*Bir şeylere değer vermek hayatı daha güzel yaşamayı sağlar.*”

EÖ7 kodlu öğrenci yukarıdaki ifadesi ile değerlerin ve değerli kabul edilen şeylerin hayatı daha anlamlı ve güzel kıldığını ifade ederek değerın önemini vurguladığı düşünülmektedir.

KÖ8 kodlu öğrenci “*Değerlerimiz benim için bir sorumluluk ifade etmektedir.*”

KÖ8 kodlu öğrencinin değerleri bir sorumluluk bir görev olarak gördüğü düşünülmektedir.

KÖ10 kodlu öğrenci “*Saygı ve sevgi.*”

KÖ10 kodlu öğrenci değeri saygı ve sevgi olarak ifade ederek bu iki değere verdiği önemi vurguladığı düşünülmektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar literatürdeki çalışmaların sonuçları ile tartışılarak önerilerde bulunulacaktır.

5.1 Sonuç

Bu araştırmada SBDÖP’nda yer alan kök değerler araştırmacı öğretmen tarafından düzenlenen eğitsel oyunlar aracılığı ile 7.sınıf öğrencilerine kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda her bir kök değere ilişkin elde edilen sonuçlara başlıklar altında yer verilmektedir.

5.1.1 Öz Denetim Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada öz denetim değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “duygu ve davranışları düzenlemek” olarak tanımlarken uygulama sürecinin sonunda ise “kendini ve davranışlarını kontrol etmek” şeklinde ifade etmektedirler. Bu durum uygulama sürecinin sonunda öğrencilerin cevaplarının farklılaştığını göstermektedir. Başlangıçta öğrencilerin öz denetim değeri ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise öz denetim değerinin ne anlama geldiği ve bu değere sahip bireylerin ne tür davranışlar sergilemesi gerektiğinin öğrenciler tarafından kavrandığı gözlenmektedir. Bal (2019) çalışmasında benzer sonuca ulaşarak araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin başlangıçta öz denetim değeri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve süreç içerisinde bu değeri öğrendiklerini tespit etmiştir. Kara (2020) çalışmasında katılımcı öğrenci grubunun öz denetim değerine ilişkin ifadelerinin sınırlı olduğunu tespit etmiş ve bunu dikkat çekici bir bulgu olarak ifade etmiştir. Çelik (2021) çalışmasında katılımcı öğrenci grubunun öz denetim değerini ifade etmede ve açıklamada problem yaşadıklarını tespit etmiştir. Bu durum araştırmalarda elde edilen bulgularla bu araştırmanın bulguları arasında benzerlik olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin öz denetim değerini ifade etmede ve tanımlamada zorlanmalarının sebebi; öz denetim değerinin günlük yaşamda fazla kullanılmayan ve soyut bir değer olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

5.1.2 Saygı Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada saygı değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “çevrelerindeki insanlara iyi davranmak” ve “onları sevmek” olarak ifade etmektedirler. Gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise öğrencilerin saygı değerini “büyüklere ve değerli olan şeylere duyulan sevgi”, “sevgi, bağlılık duygusu, içtenlik” ve “karşımızdakini kırmamak ve empati kurmak” olarak tanımladıkları görülmektedir. Öğrencilerin süreç öncesi ve sonrasında benzer ifadelerle saygı değerini açıkladıkları görülmektedir. Ancak süreç sonunda yapılan tanımlamaların süreç öncesi tanımlamalarına göre saygı değerini daha iyi ifade eden tanımlamalar olduğu ve günlük yaşamlarıyla bağlantılı ifadeler kullandıkları söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin saygı değerini tanımlarken oynanan oyunlarda kullanılan kavramlara yer verdikleri tespit edilmiştir. Araştırmada saygı değeri ile ilgili eğitsel oyunların öğrencilerin saygı değerini tanımlamada ve öğrenmelerinde etkili olduğu görülmektedir. Karabacak (1996) çalışmasında eğisel oyunlarla desteklenen öğrencilerin bilgi ve kavrama düzeylerinin, eğitsel oyunlarla desteklenemeyen öğrenci gruba göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Bu durum bu araştırmadan elde edilen sonucu da desteklemektedir.

Araştırmacı öğretmen süreç içerisindeki gözlemlerinde sevgi değerinin ardından öğrencilerin en fazla üzerinde durdukları kök değerlerden birinin de saygı değeri olduğunu tespit etmiştir. Katılımcı öğrencilere süreç içerisinde “Günlük yaşamımızda kimlere veya nelere saygı gösterirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin tamamına yakını bu soruya “büyüklere” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durum toplumsal bir anlayış ile açıklanabilir. Toplumumuzda küçüklerin büyüklere saygı göstermesinin bir ödev olarak küçükler tarafından kabul görmesi bu araştırmada böyle sonucun elde edilmesine neden olmuştur. Büyükler de küçüklerin kendilerine saygı göstermesini beklemekte ve bunun davranış olarak sergilenmesinden hoşnut olmaktadır. Nitekim Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)’ın çalışmasında velilerin çocuklarında görmek istedikleri en önemli değerlerden birinin saygı değeri olduğu görülmektedir. Bu durum bu araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

5.1.3 Sevgi Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada sevgi değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “kalpten gelen duygu, bir şeye duyulan ilgi ve bağlılık” olarak ifade etmektedirler. Gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise öğrencilerin sevgi değerini “insanlara ve başka şeylere duyulan duygu, bir kimseye verdiğimiz değer, güzel bir duygu.” tanımladıkları görülmektedir. Öğrencilerin sevgi değerini yoğun olarak bir duygu olarak ifade etmektedirler. Öğrencilerin son algılarında “değer” ifadesini kullanmaları uygulama sürecinin öğrenciler üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyar niteliktedir. Uygulama öncesinde ve sonrasında elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin sevgi değerine sahip oldukları ve bu değeri tanımlayabildikleri görülmektedir.

Araştırmada uygulama sürecinde “Kimlere sevgi duyarız?” sorusuna öğrenciler birinci sırada ailemize, ikinci sırada arkadaşlarımıza, üçüncü olarak da öğretmenimize şeklinde cevap vermişlerdir. Tunç (2019)’un ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin sevgi ve saygı değeri ile ilgili algılarını belirlediği çalışmasında bu durum farklılık göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilen sonuca göre öğrencilerin sevgi kavramında ilk sıraya öğretmenlerini, ikinci sıraya ise ailelerini yerleştirdikleri görülmektedir. Bu durum ilkökul öğrencilerinin öğretmenlerine daha bağlı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada kız öğrencilerin sevgi değerini daha fazla önemseydiği ve daha kıymetli bir değer olarak kabul ettikleri de tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen etkinlik ve oyunlarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duygusal hareket ettikleri ve bunu davranışlarına yansıttıkları gözlenmiştir. Benzer bir sonuç Kılıç (2019)’ın çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Araştırmacı bu çalışmada kız öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri ile erkek öğrencilerin sevgi değerine yönelik ahlaki davranış düzeyleri arasında kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucu bu araştırmadan elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Araştırma sürecinde yer alan öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinde öğrenciler değer sıralamasında sevgi değerini ilk sıraya koymuşlardır. Benzer bir

durum Tay, Durmaz ve Şanal (2013)'in çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada öğrenciler değer ifadesini en çok sevgi olarak tanımlamışlardır. Buna göre bu çalışmanın sonucu ile bu araştırmadan elde edilen sonuç paralellik göstermektedir.

5.1.4 Dürüstlük Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada dürüstlük değerini öğrencilerin uygulama öncesinde daha çok “yalan söylememek” ve “saygılı olmak” olarak tanımladıkları görülmektedir. Uygulama sürecinde oynanan eğitsel oyunlar ve yapılan bir dizi etkinlik sonrasında elde edilen sonuçlarda ise öğrenciler çoğunlukla “yalan söylememek ve doğruluk” ve “gerçeği saklamamak” olarak tanımlamışlardır. Buna göre öğrencilerin yalan söylememeyi dürüstlüğün ilk kuralı olarak gördükleri söylenebilir. Çakmak (2016) ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmasında öğrencilerin dürüstlük değerini en çok “doğruluk ve yalan söylememek” olarak açıkladıklarını tespit etmiştir. Harmanş (2017) çalışmasında değerler eğitime tabi tutulan deney grubu öğrencilerinin yalan söyleme eyleminde azalma olduğunu gözlemlemiştir. Çelik (2021) çalışmasında öğrencilerin dürüstlük değerine ilişkin en fazla ürettikleri metaforu “doğruluk” olarak tespit etmiştir. Duran ve Bitir (2020) ilkökul öğretmenleri, öğrenciler ve velilerle yaptıkları çalışmada dürüstlüğü öğrenciler “yalan söylememek, verilen sözü tutmak, doğruyu söylemek” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum söz konusu çalışmalarda elde edilen sonuçlarla, bu araştırmada dürüstlük değerine ilişkin elde edilen sonuçların benzerliğini ortaya koymaktadır.

5.1.5 Sorumluluk Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada sorumluluk değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “görevini yerine getirmek” şeklinde ifade ederken gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise “yapmak zorunda olunan işler”, “görevlerini yerine getirmek” ve “emaneti korumak” olarak belirtmektedirler. Benzer bir sonuca Duran ve Bitir (2020) tarafından ulaşılmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin sorumluluk değerine ilişkin “görev ve vazifeleri yapmak, yapılması gereken işleri yapmak, ödev yapmak, çok çalışmak, emanete sahip çıkmak” şeklinde algılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu

çalışmadan elde edilen bu sonuç, bu araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir.

Uygulama sürecinde öğrencilerin sorumluluk değerini günlük yaşamlarında kullandıkları ve sosyal çevrelerinde karşılaştıkları sorumluluk unsurlarını yerine getirdikleri gözlenmiştir. Biter (2019)'in çalışmasında uygulama süreci sonrasında öğrencilerin sorumluluk değerini günlük yaşamlarında sıklıkla sergiledikleri ve sorumluluklarını yerine getirdikleri tespit edilmiştir. Bu durum bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmada öğrenciler özellikle günlük yaşamlarında ailelerine karşı sorumluluk hissettiklerini belirtmektedirler. Sezer ve Çoban (2019) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin daha çok aileye karşı sorumluluklar (ev işlerinde yardım etmek, kardeşlere bakmak, anne ve babaya yardım etmek gibi) üstlendiğini tespit etmiştir. Aileden sonra ise ikinci sırada okul ve derslere karşı sorumlu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu yönüyle bu çalışma bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Kara (2020)'nın çalışmasında da öğrenciler sorumluluk değerini en fazla ödev ve okulla ilişkilendirmişlerdir. Bu çalışma da bu yönüyle bu araştırmadan farklılaşmaktadır.

Araştırmada öğrencilere araştırmacı öğretmen tarafından verilen sorumluluğun (Atatürk köşesinin oluşturulması) kız öğrenciler tarafından daha ciddi ve istekli olarak yerine getirildiği gözlemlenmiştir. Bu durum erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin daha sorumluluk sahibi oldukları şeklinde yorumlanabilir. Kayır (2011) çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sorumlu davranışlar sergilediklerini tespit etmiştir. Çalışma bu yönüyle araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir.

5.1.6 Sabır Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada sabır değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “bir şeyin olması için beklemek” olarak algılarken gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda “hedefe ulaşmak için sabırla hareket etmek” olarak tanımlamışlardır. Buna göre eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda öğrencilerin sabır değeri ile ilgili algılarının geliştiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin uygulama sürecinde sabır değerini günlük yaşamları ile ilişkilendirdikleri ve bu değeri açıklarken daha çok dini unsurlardan faydalandıkları gözlenmiştir. Okçu ve Platin (2018) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sabır değerini günlük yaşamlarıyla ilişkilendirdiklerini ve sabır değerinin ifade edilmesinde dini figür ve motifleri sıklıkla kullandıklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışma bu yönüyle bu araştırmadan elde edilen bu sonucu destekler niteliktedir.

5.1.7 Yardımseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada yardımseverlik değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “bir başkasına yardım etme” olarak ifade ederken gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise “ihtiyaç sahiplerine yardım etme” olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin yardımseverlik değeri ile ilgili algılarındaki bu farklılaşmanın sebebi uygulama sırasında gerçekleştirilen gerçek yaşamla ilgili LÖSEV bağış kutusunun oluşturulması ve “Sen Olsaydın Ne Yapardın?” oyununun öğrencilerin üzerindeki etkisi olarak düşünülebilir. Yılmaz (2019) çalışmasında öğretim faaliyetlerinde gerçek yaşamdan hareketle hazırlanan etkinliklere yer verilmesinin değerler eğitiminde oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yetim (2015) çalışmasında örnek olay öğretim tekniği ile gerçekleştirilen öğretimin yardımseverlik değerini kazanılmasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkardığını belirtmektedir. Ayrıca Karaca (2020) da çalışmasında gerçek yaşam problemlerinin öğrencilerin yardımseverlik değeri tutumlarını arttırmada olumlu etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Buna göre bu araştırma ile söz konusu çalışmalardan elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Gerçek yaşam göz önünde bulundurularak oluşturulan etkinlik, oyun ve tekniklerin yardımseverlik değerinin kazanılmasında etkili olduğu söylenebilir.

5.1.8 Vatanseverlik Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada vatanseverlik değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “vatanını sevmek ve ona sahip çıkmak” ve “vatanı için her şeyi yapmak” olarak ifade ederken gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise “vatanını sevmek ve korumak”, “milletini sevmek ve ona değer vermek” ve “vatanı için canını vermek ” olarak tanımlamışlardır. Alanyazında benzer bir sonuca Berber (2019)’in

çalışmasında ulaştığı görülmektedir. Araştırmacı, çalışmasında öğrencilerin vatanseverlik değeri ile ilgili “canından vazgeçmek” ve “toplum bilinci” metaforunu oluşturdukları sonucunu elde etmiştir. Elde edilen bu sonuç bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmada öğrencilerin vatanseverlik değerine sahip oldukları ve vatanseverlik değerini davranışa dönüştürdükleri yapılan gözlemler ve öğrencilerin açıklamalarından anlaşılmaktadır. Vatanseverlik değeri ile ilgili öğrencilerin sosyal çevrelerinde gördükleri ve tanık oldukları davranışlara yöneldikleri ve vatanseverliği bunlarla açıkladıkları görülmektedir. Öğrencilerin vatanseverlik değerine ilişkin açıklamalarında ve süreç içerisindeki örneklemelerinde bayrak ve İstiklal Marşı’nı öne çıkarttıkları tespit edilmiştir. Coşkun (2011) çalışmasında öğrencilerin vatanseverlik, doğal çevre ve kültürel mirasa duyarlılık konularında samimi, güçlü ve tutarlı ifadeler kullandıklarını belirlemiştir. Özellikle İstiklal Marşı’na saygı konusunda olumlu davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Nazıroğlu ve Göksu (2018) çalışmasında öğrencilerin vatanseverlik ile ilgili çizimlerinde ağırlıklı olarak bayrak figürüne yer verdiklerini ve vatanseverlik değerini tanımlarken fedakarlık vurgusu yaptıklarına dikkat çekmiştir. Öğrencilerin vatanseverlik değeri ile ilgili vatanını sevmek ve korumak kavramlarını ön plana çıkarttıkları, bayrak ve marş gibi milli değerlere önem vermenin vatansever davranışlar olduğunu belirttikleri gözlemlenmektedir. Literatürdeki bu çalışmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

5.1.9 Adalet Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada adalet değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “eşitlik” kavramıyla ilişkilendirmişlerdir. Gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise eşitliğin yanı sıra “hak”, “hukuk” ve “insanlar arasında ayırım yapmamak” olarak ifade etmişlerdir. İnel, Urhan ve Ünal (2018) çalışmasında adalet değerine ilişkin ortaokul öğrencilerinin metaforlarının “eşitlik, terazi, insan hakları ve kural” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle bu çalışmanın sonucunun bu araştırmayı desteklediği söylenebilir. Son algı bulgularında elde edilen “insanlar arasında ayırım yapmamak” ifadesi süreç içerisinde hazırlanan eğitsel oyunların

öğrencilerin ifadelerinde değişikliğe neden olduğunu gösterir niteliktedir. Biter (2019) çalışmasında eğitsel oyunlarla desteklenen öğretimin değerin kazandırılmasında, bilginin kalıcılığında ve derse karşı olumlu tutum geliştirmede olumlu katkılar sağladığını ifade etmektedir. Bu araştırmada da eğitsel oyun etkinliklerinin adalet değerini kazandırmada etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin adalet değeri ile ilgili oynanan eğitsel oyunlar sırasında cinsiyet ayrımına gittikleri gözlenmiştir. Bu durum öğrencilerin kırsal alanda yaşamaları ve çevrelerinde karşılaştıkları cinsiyet ayrımıyla karşılaşmalarının bir sonucu olarak görülmektedir. Durumun ortadan kaldırılmasında veya en az seviyeye indirilmesinde öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Kazanılması ve kazandırılması zor olan adalet değerinin kazanılmasında öğrencileri için rol model olma özelliği taşıyan öğretmenlerin sınıf ortamında adaletli bir tutum sergileyerek öğrencilere rehberlik etmelerinin önem arz ettiği söylenebilir.

5.1.10 Dostluk Değerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada dostluk değerini öğrenciler uygulama öncesinde daha çok “en yakın arkadaşlık”, “hiç bitmeyecek arkadaşlık” ve “iyi arkadaşlık” kavramlarıyla ilişkilendirmişlerdir. Gerçekleştirilen bir dizi eğitsel oyun etkinlikleri sonucunda ise “sonsuz kadar süren arkadaşlık” ve “iyi ve kötü gününde yanında olan ve arkadaşın daha iyisi” olarak ifade etmişlerdir. Çelik (2008) çalışmasında “dostluk” konusunu her yönüyle ele alarak “dostların iyi anlaşılan, iyi günde kötü günde birbirinin yanında olan ve aralarında menfaat ilişkisi olmayan insanlar tarafından kurulan iyi ilişkiler” olduğunu belirtmiştir. Duran ve Bitir (2021) çalışmalarında ilkökul öğrencilerinin dostluk değerine ilişkin algılarının “iyi arkadaş olmak, birbirinin sırrını paylaşmak, her şeye küsmemek, paylaşmayı bilmek” şeklinde olduğunu tespit etmiştir. Bu durum bu araştırma sonucu ile bu çalışmadan elde edilen sonucun benzerliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçların öğrencilerin dostluğa önem verdiklerini ve bunu açıklamada daha samimi ifadeler kullandıklarını ortaya koymaktadır. Araştırma sonunda yapılan odak grup görüşmelerinde öğrencilerin dostluk değerine diğer

değerlere oranla daha fazla önem verdikleri tespit edilmiştir. Benzer bir sonuca Kayır (2011) çalışmasında ulaşmış; ergenlik dönemi içerisinde yer alan 9. sınıf öğrencilerinin 12. sınıf öğrencilerine göre dostluk değerine daha fazla önem verdiğini ve bu öğrenci grubu için dostluğun daha değerli olduğunu tespit etmiştir.

5.2 Kök Değerlerin Kazandırılmasında Eğitsel Oyunların Etkisine İlişkin Sonuçlar

Değer, toplum tarafından oluşturulan ve bireye dünyaya geldiğinden itibaren sunulan nitelikli davranış şekilleridir. Değerlerin bireye kazandırılması ve aktarımı çeşitli yöntemler kullanılarak sağlanabilir. Bu çalışmada değerlerin aktarımında ve kazandırılmasında eğitsel oyunlar kullanılmıştır. Genel olarak uygulama sürecinde sosyal bilgiler dersinde kök değerlerin kazandırılmasında eğitsel oyunların olumlu etkisi olduğu anlaşılmıştır. Literatürde çeşitli çalışmalarda eğitsel oyunlarla öğretime ilişkin çeşitli sonuçların elde edildiği görülmektedir. Biter (2019) sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlarının değerlerin kazanılmasındaki etkisini incelediği çalışmasında, eğitsel oyunlarla yoğunlaştırılmış öğretimin öğrencilerin değerleri kazanmasında, olumlu tutum ve davranış geliştirmelerinde, derse karşı olumlu tutumlar oluşturmalarında katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Gündüz, Aktepe, Uzunoğlu ve Gündüz (2017) araştırmalarında, öğrencilerin oynadıkları eğitsel oyunlar sayesinde saygı, nezaket, mutluluk, yardımseverlik, hoşgörü, sorumluluk, sabır, ait olma, duyarlılık, cesaret, adalet ve iyilik gibi değerleri kazandıklarını tespit etmişlerdir. Altınbulak, Emir ve Avcı (2006) çalışmasında sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunların kullanılmasının bilginin kalıcılığında olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Koka (2018) sosyal bilgiler derslerinde bilgisayar destekli eğitsel oyunların ders başarısına etkisini incelediği çalışmasında eğitsel oyunların öğrencilerin akademik başarılarında ve bilgilerin kalıcı hale getirilmesinde etkili olduğunu belirlemiştir.

Karabacak (1996) sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunların öğrencilerin erişim düzeyine etkisini incelediği araştırmasında eğitsel oyunların kullanıldığı gruptaki öğrencilerin toplam erişimleri, bilgi düzeyi erişimleri ve kavrama düzeyi erişimlerinde anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemiştir. Özbal (2009) çalışmasında eğitsel oyun

yoluyla öğretimin geleneksel öğretimden daha etkili olduğunu ortaya koyan sonuçlar elde etmiştir. Karamustafaoğlu ve Kaya (2013) çalışmasında düzenlenen oyun ve etkinliklerin ders konularının kavranmasında ve yeni bilgilerin edinilmesinde etkili olduğu sonucuna varmıştır. Kaya ve Elgün (2014) çalışmasında eğitsel oyunlar kullanılarak yürütülen öğretim çalışmalarının akademik başarının artmasındaki etkisini vurgulamaktadır. Eğitsel oyunlar, öğrencilerin akademik başarılarına ve bilgilerinin kalıcılığına etkisi olduğu gibi motor becerilerin kazanılmasında da önemli yere sahiptir. Koç (2017) çalışmasında eğitsel oyunların öğrencilerin motor beceriler kazanmasındaki etkisini incelemiş, uygulanan eğitsel oyunların temel motor becerileri geliştirmedeki olumlu etkisini tespit etmiştir. Genel olarak eğitsel oyunların bilgi, beceri ve değer kazandırmada olumlu etkileri görülmektedir. Sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Eğitsel oyunlar dersi sıkıcılıktan uzaklaştıran, öğrencinin derse olan ilgisini artıran özelliklere sahiptir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrenciler eğitsel oyunlarla düzenlenen etkinlikleri eğlenceli bulmuşlar derste sıkılmadıklarını ifade etmişlerdir. Can (2017) çalışmasında benzer sonuca ulaşarak öğrenciler tarafından eğitsel oyunların, eğlenceli yanları ve dersi sıkıcılıktan uzaklaştırdıkları yönünde görüş bildirdiklerini ifade etmiştir. Yine Nur (2019) çalışmasında, düzenlenen eğitsel oyunların öğrenciler tarafından keyifli, yaratıcı ve başarılı olarak tanımlandığını ifade etmiştir.

5.3 Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

5.3.1 Uygulayıcılara/Öğretmenlere Öneriler

- Bu araştırmada elde edilen olumlu sonuçlardan hareketle öğretmenler değerleri öğrenme-öğretme sürecinde eğitsel oyunlardan faydalanarak kazandırabilirler.

- Öğretmenler eğitsel oyunları tasarlarken seçilen oyunlar güncel ve ilgi çekici olmasına dikkat etmelidirler.
- Öğretmenler eğitsel oyunları tasarlarken derse katılım konusunda sorun yaşayan öğrencileri cesaretlendirici özelliklere sahip oyunları tercih edebilirler.
- Eğitim fakültelerinde ve MEB tarafından verilen adaylık eğitimi sürecinde öğretmenlere eğitsel oyunlar hazırlama ve uygulama konusunda eğitimler verilebilir.

5.3.2 Araştırmacılara Öneriler

- Eğitsel oyunlar kullanılarak değerlerin öğretimi, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde de yapılabilir.
- Bu araştırmada değerlerin öğretimi kök değerler üzerine 7. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Diğer ilkokul ve ortaokul sınıf düzeylerinde de benzer bir araştırma yapılabilir.
- Bu araştırma kök değerler üzerine gerçekleştirilmiştir. SBDÖP’nda yer alan değerler üzerine de benzer bir araştırma yapılabilir.
- Okullarda değerler eğitimine yönelik yapılan çalışmalarda hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığına ilişkin araştırma yapılabilir.
- Eylem araştırmalarında yapılan etkinliklerin kamera kayıtlarının alınması önemlidir. Ancak öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınarak kamera kayıtlarının öğrenciyi rahatsız edecek şekilde uzun süreli yapılmaması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. & Tarman, B. (2013). Değerler; kim ne kadar değer veriyor. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.

Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(19), 9-10.

Akdağ , H. & Taşkaya, M. (2018). Vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin sosyal bilgiler öğretimindeki yeri. İçinde R.Turan, & K. Ulusoy (Eds.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (5.baskı, ss.219-241). Pegem Akademi.

Akman, Ö., Kılıç Çarşanbalı, Ç. & Alagöz, B. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitiminde örtük programa yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 701-720.

Akpınar, M. & Kaymakcı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 605-626.

Aktan , C. C. (2003). *Değişim ve yeni global değerler*. Çizgi Yayınevi.

Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Tez No.278337) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Althof, W. & Berkowitz, M. W. (2006). Moral education and character education: Their relationship and roles in citizenship education. *Journal of Moral Education*, 35(4), 495-518.

Altınbulak, D., Emir, S. & Avcı, C. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde eğitsel oyunların erişiyet etkisi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2),35-51.

Ambarlı, A. (2010). *Türkiye'de cumhuriyet'ten günümüze sosyal bilgiler programları* (Tez No.278683) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Aslan, M. (2009). *Değerler Eğitiminde Kahramanlardan Yararlanma* (Tez No.240049) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Avcı , A. A., İbret, B. Ü. & Karasu Avcı , E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online Dergisi*, 16(4), 1558-1574.

Avcı, A. A. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Tez No.457416) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(12), 16-19.

Bal , Ö. (2019). *Hayat bilgisi dersi değer eğitiminde örnek olay yöntemi : Bir eylem araştırması* (Tez No. 563429) [Yüksek lisans tezi, Osman Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Balıkçı , G. N. (2016). Erken çocukluk döneminde değerler ve ahlak eğitiminin yeri ve önemi. İçinde A. Güvenç Saygın & M. Saygın (Eds.) Eğitimde gelecek arayışları: Düünden bugüne Türkiye’de beceri ahlak ve değerler eğitimi uluslararası sempozyumu (ss 102-113). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

Barcın, F. (2018). *İlkokul 4.sınıf değerler eğitiminde yaratıcı drama yönteminin etkisi* (Tez No.534615) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi* (Tez No.230584) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi* (Tez No.330462) [Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Bektaş Öztaşkın, Ö. (2016). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. İçinde R.Turan, & T. Yıldırım (Eds.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (3.baskı, ss.3-7). Anı Yayıncılık.

Berkovitz, M. W. (2011). What works in values education. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 50(3), 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.07.003>

Biter, M. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlar ile değerler eğitimi: Bir eylem araştırması* (Tez No.648043) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri* (Tez No.300396) [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.

Can, S. (2017). *Fen bilimleri dersi maddenin değişimi ünitesinde eğitsel oyunların kullanılmasının 5.sınıf öğrencilerinin akademik başarı ve derse karşı tutumuna etkisi* (Tez No.469644) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Roudledge Falmer.

Coşkun Keskin, S. & Keskin, Y. (2013). İlkokul (ilköğretim) sosyal bilgiler programlarında milli bilinç ve barış değerinin tarihsel serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173(173), 51-86.

Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi (Denizli ili örneği)* (Tez No.296418) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Creswell, J. W. (2014). *Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Adaçayı Yayınları.

Çakmak, M. M. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin adalet, dürüstlük, saygı, sorumluluk ve barış değerleri hakkındaki algıları* (Tez No.451364) [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Çatak, M. (2016). Sosyal bilgiler programlarının tarihi gelişimi. İçinde S. Şimşek (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 1-24). Anı Yayıncılık.

Çatak, M. (2015). Türkiye'de sosyal bilgiler eğitim programlarının incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 19(62), 69-94.

Çelik, G. (2008). *Dostluk ve Eğitimi* (Tez No.221281) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Çelik, Ş. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin kök değerler hakkındaki metaforik algıları* (Tez No.675658) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Çengel, S. (2019). *Kök değerlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları: Nitel bir araştırma* (Tez No.614187) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. (Tez No.258126) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Çoban, B. & Nacar, E. (2015). *Ortaokullarda eğitsel oyunlar*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Çoban, O. & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 479-505.

Coşkun Keskin, S. & Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilkokul (ilköğretim 1. kademe) sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak "barış"ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.

Değirmenci, Y. (2018). Coğrafya dersi öğretim programında Değer. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 429-450.

Demir, Ş. (2019). *Feridun Oralın Resimli Öykü Kitapları Üzerine Bir Doküman İncelemesi* (Tez No.584271) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Demir, T. & Özdemir, B. (2013). Türkçe öğretiminde karagöz/gölge oyunları ile değer öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 57-89.

Demirel, Ö. (2007). *Öğretim Yöntem ve Teknikleri*. Pegem Akademi.

Demirel, Ö. (1993). *Genel Öğretim Yöntemleri*. Usem Yayınları.

Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması* (Tez No. 211415) [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Dilmaç, B. (2010). Değerler eğitimi uluslararası konferansı. *İş Ahlakı Dergisi*, 3(1), 145-147.

Doğanay, A. & Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 39(39), 356-383.

Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.

Öztürk, C. (2009). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Yayıncılık.

Dönmez, C. & Yazıcı, K. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.

Duran, E. & Bitir, T. (2020). İlkokul öğretmenleri, öğrencileri ve velilerinin değer algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2) 1-19. DOI:[10.16986/HUJE.2020058224](https://doi.org/10.16986/HUJE.2020058224)

Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.

Erkan, A. (2019). *İlkokul 4.sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan eğitsel oyun ve dijital oyun öğretiminin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi* (Tez No. 567523) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Faiz, M. & Karasu Avcı, E. (2019). Tarihi kahramanların değerler eğitiminde rol model olarak kullanılmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 694-724. DOI: [10.23891/efdyu.2019.138](https://doi.org/10.23891/efdyu.2019.138)

Fichter, J. H. (2016). *Sosyoloji nedir*. Anı Yayıncılık.

Gelen, İ., Yılmaz, A. & Kurtulmuş, M. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sosyo ekonomik düzeyleri ile değerleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14) 237-246.

Germanie, R. W. (2001). *Value education influence on elementary students' self-esteem* (Tez No.673) [Yüksek lisans tezi, University of San Diego]. <https://digital.sandiego.edu/dissertations/673>

Göksu, M. Z. (2018). *İmam Hatip Ortaokulları İle Diğer Devlet Ortaokullarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması* (Tez No: 504376) [Doktora Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Gömleksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.

Güllü, E. (2019). *Eğitsel Oyunlar*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Günbayı, İ. (2019, Kasım 30). *nirvanasosyal.com*. Erişim tarihi: Ağustos 18, 2021, <http://www.nirvanasosyal.com/h-392-nitel-arastirmada-veri-analizi-tema-analizi-betimsel-analiz-icerik-analizi-ve-analitik-genelleme>

Gündüz, M., Aktepe, V., Uzunoğlu, H. & Gündüz, D. D. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocuklara eğitsel oyunlar yoluyla kazandırılan değerler. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 62-70.

Güneş, F. (12-16 Nisan 2015). *Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller*. [Konferans sunum özeti] Eğitimde gelecek arayışları: Düünden bugüne Türkiye'de beceri ahlak ve değerler eğitimi, Bartın.

<https://kutuphane.ttk.gov.tr/search?query=D%C3%BCnden%20Bug%C3%BCne%20T%C3%BCrkiye%27de%20Beceri,%20Ahlak%20ve%20De%C7%A7erler%20E>

[C7%A7itimi%20Uluslararası%C4%B1%20Sempozyumu%20\(2015%20:%20Bart%C4%B1n,%20T%C3%BCrkiye\)&field=author&isOriginal=false](https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezdetay.aspx?tezno=497541)

Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. Ötüken Neşriyat.

Gürsoy, A. & Arslan, M. (2011, Mayıs 5-7). Eğitsel oyunlar ve etkinliklerle yabancılara Türkçe öğretim yöntemi [Konferans sunum özeti] *1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics*, Saraybosna.

Halstead, M. J. (1996). Values and Values Education in Schools. İçinde M. J. Halstead, & M. J. Taylor (Eds.), *Values in Education and Education in Values* (ss.1-3). The Falmer Press.

Harmanş, T. (2017). *4.sınıf sosyal bilgiler dersinde dürüstlük değeri kazandırmada edebi ürünlerin kullanımı* (Tez No.497541) [Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. Timaş Yayınları.

Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 4-9.

İbret, B. Ü., Karatekin, K. & Avcı , E. (2015). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin değerler eğitimi açısından önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(207), 5-23.

İnan, S. (2014). Sosyal Bilgiler Eğitime Giriş. İçinde S. İnan (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitimi* (ss. 1-21). Anı Yayıncılık.

İnel, Y., Urhan, E. & Ünal, A. İ. (2018). Ortaokul öğrencilerinin adalet kavramına ilişkin metaforik algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 379-402.

Izgar, G. (2013). *İlköğretim okulu 8.sınıf öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının demokratik tutum ve davranışlara etkisi* (Tez No.347483) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Johnson, A. P. (2019). *Eylem araştırması el kitabı*. Anı Yayıncılık.

Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145.

Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2),663-672.

Kara, E. (2020). *Birleştirilmiş ve müstakil sınıflarda öğrenim gören ilkokul öğrencilerinin kök değerlere yönelik algılarının karşılaştırılması* (Tez No.624227)

[Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Karabacak, N. (1996). *Sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunların öğrencilerin erişti düzeyine etkisi* (Tez No.52769) [Yüksek lisans tezi, Hazettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Karaca, D. (2020). *Matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisi* (Tez No.638145) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Karadeniz, M. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi metin ve hikâye kullanarak değerlerin öğrencilere kazandırılması* (Tez No.670888) [Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Karadeniz, O. & Er, H. (Eds.). (2021). *Eğitsel Oyunlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi.

Karamustafaoğlu, O. & Kaya, M. (2013). Eğitsel oyunlarla "yansımalar ve aynalar" konusunun öğretimi:yansımali koşu örneği. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 3(2), 41-49.

Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayıncılık.

Karasu Avcı, E. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminde coğrafya disiplininin rolü. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 1(1), 36-58.

Karasu Avcı, E. & Faiz, M. (2018). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.

Karasu Avcı, E. & İbret, B. Ü. (2016). Vatanseverlik değerine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2501-2518.

Kart, M. & Şimşek, H. (2020). Türk eğitim sisteminde değer arayışı:yenilenen (2017) ilköğretim programları hangi değerleri kazandırıyor? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 9-44. <https://doi.org/10.34234/ded.623787>

Kaya, S. & Elgün, A. (2014). Eğitsel oyunlarla desteklenmiş fen öğretiminin ilköğretim öğrencilerinin akademik başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 329-342.

Kayır, G. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin değer algılarının incelenmesi* (Tez No. 296471) [Yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Kaymakcan, R. (2010). Değer kavramı ve gençlerin dini değerleri . *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 1-68.
- Kaymakcı, S. (2009). Yeni sosyal bilgiler programı neler getirdi? *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(5), 1536-1537.
- Keskin, Y. (2010). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin yeri ve önemi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18) , 68-72.
- Keskin, Y. & Öğretici , B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde duyarlılık değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181.
- Keskin, Y. (2016). Değer sınıflaması üzerine aksiyonel bir deneme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(13) 1485-1510.
- Keskin, Y. (2010). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin yeri ve önemi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 68-72.
- Kılıç, A. (2019). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sevgi değerine yönelik algıları* (Tez No. 580821) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: introducing focus groups. *British Medical Journal*, 311(7000), 299–302.
- Koç, M. C. (2017). *İlkokul çağındaki çocukların temel motor beceri gelişiminde eğitsel oyunların etkisi* (Tez No. 484857) [Doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Koka, V. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bilgisayar destekli eğitsel oyunların öğrencilerin ders başarısına olan etkisi*. (Tez No. 505026) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Köksal , O. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri çağdaş uygulamalarla yöntem ve teknikler*. Eğitim Yayınevi.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *International Journal of Social Science*, 6(13), 362-363.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirmede ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Journal of International Social Research*, 1(6), 425-433.
- Mangır, M. & Aktaş, Y. (2013). Çocuğun gelişiminde oyunun önemi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 1(26) ,14-18.
- MEB. (2005). *4.ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı* . MEB Yayınları.

MEB. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik alışmalarımız üzerine*. MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB. (2019). *Ortaokullar ve imam hatip ortaokulları 7.sınıf Türkçe ders kitabı*. MEB Yayınları.

MEB. (2017). *Oyun ve fiziki etkinlikler dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB. (2015). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (taslak).

Meydan, A. (2018). Sosyal Bilgilerde Coğrafyanın Yeri ve Önemi. İçinde R. Turan , & U. Kadir , *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (5. baskı ss. 80-93). Pegem Akademi Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2003). Değer. İçinde *Örnekleriyle türkçe sözlük* (s.603).

Mindivanlı, E., Küçük , B. & Aktaş , E. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101.

Moffatt, M. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Maarif Basımevi.

Muamber, Y. & Yılmaz, Ö. F. (2017). Sınıf ve okulöncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 732-748. DOI:[10.14686/buefad.308908](https://doi.org/10.14686/buefad.308908)

Nazıroğlu, B. & Göksu, M. Z. (2018). İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin gözüyle vatanseverlik değeri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(13), 211-230.

NCSS. (1993). *The Social Studies Professional*. Washington DC: National Council for the Social Studies.

Nur, G. Y. (2019). *Madde ve ısı ünitesinin öğretiminde eğitsel oyunları kullanmanın öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi ve sürece yönelik öğrenci görüşleri* (Tez No. 587561) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Okçu, D. & Pilatin, U. (2018). Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2(1), 103-113.

Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18),1-72.

Özbal, B. (2009). *İlköğretim okullarındaki yabancı dil öğretiminde eğitsel oyunların yeri ve önemi* (Tez No. 249669) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1126-1127.

Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler. Toplumsal yaşama disiplinler arası bakış. İçinde C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (4.baskı ss. 1-31). Pegem Akademi.

Öztürk, A. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin akademik dürüstlük değerinin kolhberg ahlaki gelişim kuaramına göre değerlendirilmesi* (Tez No. 638309) [Yüksek lisans tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(15), 173-174.

Patton, MQ. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi

Pınaz, E. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimine ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kök değerlere yönelik görüşleri (Kahramanmaraş ili örneği)* (Tez No.657902) [Yüksek lisans tezi, Sütçü İmam Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Roy, C. (2011, 09 05). *Value-Education' in Higher Education Institute: A precondition for sustainable development*. Erişim tarihi: Kasım, 18, 2021, <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/41264>

Safran, M. (Ed.) (2011). *Sosyal bilgiler öğretimi* . Pegem Akademi.

Sağlam , E. & Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1708-1728.

Sarı, M. & Doğanay, A. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 39(39), 356-383.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in tho content and strusture of values. *Academic Rss. Inc*, 1(25), 1-65.

Sever, İ. & Gürdoğan Bayır, Ö. (2020). Empati, yardımseverlik, saygı ve adil olma arasındaki ilişkinin incelenmesi: yol analizi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(1), 257-277.

Sezer, A. & Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-39.

<https://doi.org/10.29065/usakead.232420>

Shaftel, J. Pass, L. & Schnabel, S. (2016). Math games for adolescents. *Teaching Exceptional Children*, 37(3), 25-30.

Sönmez, V. (2019). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Sözer, E. (2009). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. İçinde G. Can (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 3-7). Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Tabak, S. & Yaylak, E. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarında kök değerlerin yeri. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(8), 1-51.

Tay, B. (2017). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 461-687.

Tay, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. İçinde R. Turan, & K. Ulusoy (Eds.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (5.baskı, ss. 2-17). Pegem Akademi.

Tay, B., Durmaz, F. Z. & Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93.

Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No.274375) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Thonberg, R. (2008). The Lack Of Professional Knowledge in Values Education. *Teaching and Teacher Education*, 1791-1798.

Tok, T. N. (2009). Etkili Öğretim İçin Yöntem ve Teknikler. İçinde A. Doğanay, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (13. baskı, ss. 176-252) . Pegem Akademi.

Tonga, D. & Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde değer kazanım ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-110.

Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas Dergisi*, 7(1), 245-254.

Turan, S. & Karasu Avcı, E. (2018). 2018 sosyal bilgiler öğretim programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.

Türk Dil Kurumu, (t.y.). Adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim tarihi: Ekim 18, 2021, <https://sozluk.gov.tr/>.

Uludağ, E. (2019). Lami'i çelebi'nin salamanu asbal mesnevisinde aktarılan değerler. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 250-278.

Ulusoy, K. & Arslan, A. (2014). Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”. İçinde K. Ulusoy, & A. Arslan (Eds.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (ss.1-16). Pegem Yayınları.

Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsanî erdemler–islami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 51-69.

Ünal, F. (2011). Öğretmenlerin öğrencilerine kazandırmak istedikleri değerlere yönelik bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 2(4), 3-24.

Varışoğlu, B., Şeref, İ., Gedik, M. & Yılmaz, İ. (2013). Türkçe dersinde uygulanan eğitsel oyunlara yönelik tutum ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(11), 1060-1081.

Yalçın, A. & Akhan, N. E. (2019). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(3), 842-873.

Yalçın, K. Y., Demirdağ, M. & Kazak, Ö. O. (2017). *Eğitsel Oyunlar*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Yaman, H., Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

Yaman, E. (2016). *Değerler Eğitimi*. Akçağ Yayınları.

Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-23.

Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(19), 499-522.

Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkinliğinin incelenmesi* (Tez No.426433) [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Yiğittir, S. & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama klavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim Ve Bilim Dergisi*, 23(112), 7-17.

Yıldırım, B. (2015). *Eğitsel oyun ve dönüt -düzeltmenin öğrenme düzeyi ve kalıcılığa etkisi* (Tez No. 407553) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Yıldırım, A. & Şimşek , H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz , B. (2019). *ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin yaratıcı drama yöntemiyle kazandırılması* (Tez No. 587723) [Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Yılmaz, M. & Yılmaz, Ö. F. (2017). Sınıf ve okulöncesi öğretmenlerinin değerler eğitime ilişkin görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(7) 732-748.

6. EKLER

EK 1: Oyun Planı

Oyun Planı

Sınıf Düzeyi:	7
Öğrenci Sayısı:	10
Öğrenme Alanı:	Birey ve Toplum
İlgili Kazanım:	İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.
Kazandırılacak Değer:	Sorumluluk
Oyunun adı:	Kulaktan Kulağa Sorumluluk
Oyun Süresi:	15- 20 dakika
Oyunun Amacı:	Oyun ile öğrencilerin sorumluluk ile ilgili atasözlerinden hareketle sorumluk değerini kavramaları.
Oyunda Kullanılacak Araç-Gereç:	Sorumluluk Kartları, Defter

Oyunun Kuralları ve Uygulanışı: Oyun öğrenciler iki gruba ayrılarak oynanır. Sınıf oturma düzenine göre en arkada oturan öğrencinin elinde sorumluluk kartları yer alır. En önde oturan öğrenci ise kulağını söylenen atasözünü not almak için bir defter bulunduracaktır. Her öğrenci önünde oturan arkadaşının kulağına duyduğu atasözünü bir defa söyleyebilecektir. Oyun sonunda en son sıradaki öğrencide yer alan sorumluluk kartlarında yer alan atasözleri ile en önde oturan ve duyduğu atasözünü not alan öğrencinin yazdıkları karşılaştırılır. Doğru şekilde duyulup yazıya aktarılan atasözü gruba 10 puan kazandırır.

ATASÖZLERİ

- Koyunu güden, kurdu görür.
- Kör çobanın sürüsünün sonu yarıdır. (Uçurum)
- Davul birinin boynunda, tokmak bir başkasının elinde.
- Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur
- Büyük başın derdi de büyük olur

EK 2: Ön /Son Algı Belirleme Metni Örneği

SINIF GEZİSİ

Zeynep, izlediği haber bülteninden hafta sonunun güneşli ve sıcak olacağını öğrenmişti. Bunun, soğuk ilkbahar günlerinde kaçırılmaması gereken bir fırsat olduğunu düşünüyordu. Ertesi gün okulda arkadaşları ile hafta sonu neler yapabileceklerini konuştular. Arkadaşlarının çeşitli önerileri vardı ancak düşüncelerini öğretmenleri Ayşe Hanım ile paylaştıklarında öğretmenlerinin çok daha iyi bir fikre sahip olduğunu öğrendiler. Ayşe öğretmen, Zeynep ve arkadaşlarına sınıflarına yeni katılan öğrenciler olan ikiz kardeşler Egemen ve Azra'ya kasabalarını tanıttak bir gezi yapabileceklerini söyledi. Hem Ayşe öğretmen de onlara eşlik edecekti. Zeynep ve arkadaşları bu fikri sevinçle karşıladılar hem gezip eğlenecekler hem de hafta sonunu öğretmenleriyle geçireceklerdi.

Zeynep hafta sonu için yapılan plandan anne ve babasına söz etti ve onlardan bu etkinlik için izin almayı da ihmal etmedi. Zeynep hafta sonunu iple çekiyor, şimdiden yapacakları gezinin heyecanını yaşıyordu. Arkadaşları da Zeynep ile aynı durumdaydı ancak normal hayatlarına devam edip hafta sonunun gelmesini beklemek zorundaydılar. Zeynep ve arkadaşları nihayet hafta sonunun gelmesiyle önceden sözleştikleri gibi okulun bahçesinde toplandılar. Ayşe öğretmen tüm öğrencilerine ayrı ayrı görevler verdi ve gezi sırasında nelere dikkat etmeleri konusunda uyarılarda bulundu. Zeynep ve arkadaşları küçük bir kasabada yaşamaktaydılar bu nedenle fazla yorulmadan gezileri yapabileceklerdi. Tüm öğrenciler verilen görevleri yerine getirip kurallara uydukları sürece de hiçbir sorun çıkmadan gezilerini yapabileceklerinin farkında olan başarılı öğrencilerdi.

Ayşe Öğretmen ve öğrencileri sınıflarına yeni gelen, dolayısıyla kasabayı tanımayan ikizleri ilk olarak şehitliğe götürdüler. Öyle ya, bu şehitlik sadece bu kasaba için değil bütün ülke için çok önemli bir yerdi. Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir yere sahip olan kasabada birçok Mehmetçik şehit düşmüş vatan uğruna canlarını seve seve feda etmişlerdi. Şehitlikte Ayşe Öğretmen öncülüğünde saygı duruşunda bulunup İstiklal Marşı' nı okudular. Şehitlikten ayrılan Zeynep ve arkadaşları yolda kasabanın güler yüzlü ihtiyarından olan Talat Amca ile karşılaştılar. Talat Amca pazar alışverişi yapmış, zorlanarak ilerliyordu. Sınıfın iri yarı öğrencilerinden olan Ömer Ali, hemen Talat Amca'nın elindeki poşetleri aldı ve yolun karşısına kadar taşıdı. Poşetleri Talat Amca'ya teslim edip elini öpen Ömer Ali yolun karşısında onu bekleyen Ayşe Öğretmen ve arkadaşlarının yanına giderek tarihi saat kulesinin yolunu tuttular.

Aşağıdaki soruları parçayı okuduktan sonra cevaplayınız.

EK 2'nin devamı**Sorular**

1: Sabır nedir?

.....

2: Zeynep ve arkadaşları sınıf gezisi için sabırlı davranmışlar mıdır?

.....

3: Vatanseverlik nedir?

.....

4: Öğrencilerin hangi davranışı vatanseverlik değerine sahip olduklarını göstermektedir?

.....

5: Yardımseverlik nedir?

.....

6: Öğrencilerin yardımsever davranışlar sergilediğini düşünüyor musunuz neden?

.....

7: Bu sınıf gezisinde sizde yer almak ister miydiniz, neden?

.....

8: Okuma parçasında geçen hangi karakterin yerinde olmak isterdiniz neden?

.....

.....

EK 3: Görüşme Formu**Görüşme Soruları**

- 1: Değer kavramı senin için ne ifade etmektedir, kısaca açıkla mısın?
- 2: Değerler eğitimi sonrasında davranışlarında değişiklikler oldu mu?
- 3: Öğrendiğimiz değerler içerisinde günlük hayatında kullanmadığın veya anlamını bilmediğin değer var mı?
- 4: Değerler eğitimi sürecinde oynanan oyunları veya benzerlerini daha önce oynamış mıydın?
- 5: Bir öncelik sıralaması yapsan hangi değer senin için daha önemli olduğunu söylersin?
- 6: Günlük yaşantıda hangi değer daha ön plana çıktığını düşünüyorsun?

EK 4: Eylem Planı

HAFTA	KAZANIM	ETKİNLİKLER	KAZANDIRILACAK DEĞER
1.HAFTA	SB.7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.	Hikâyeni Anlat Oyunu, Kendini Kontrol et oyunu.	ÖZDENETİM
2.HAFTA	SB.7.1.2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.	Kafandan geçenleri anlatıyorum oyunu, Sinyal oyunu.	SAYGI
3.HAFTA	SB.7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.	Sınıf panosunun oluşturulması, Sevgi Topu oyunu	SEVGİ
4.HAFTA	S.B.7.1.4.İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.	Sorumluluk kartları, Kulaktan kulağa sorumluluk	SORUMLULUK
5.HAFTA	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.	Kelime Avı, Dürüstlük çarkıyla pratik bardaklar.	DÜRÜSTLÜK
6.HAFTA	SB.7.2.2.Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.	Vatansever Tombala Oyunu, Resfebe oluşturma ve okuma	VATANSEVERLİK
7.HAFTA	SB.7.2.3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.	Adalet konulu bulmaca, Adaletli mi? oyunu	ADALET
8.HAFTA	SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.	Sabır konulu bulmacanın çözümü, Hedefim oyunu	SABIR
9.HAFTA	SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir. (Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklerle yer verilir.)	Sen olsaydın ne yapardın oyunu, Öğrencilerle birlikte LÖSEV bağış kutusunun oluşturulması.	YARDIMSEVERLİK
10.HAFTA	SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.	Karagöz Hacivat Oynatma, Dudak Okuma Oyunu	DOTSLUK

EK 5: Veli İzin Belgesi**VELİ İZİN BELGESİ**

SAYIN VELİ

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Dersi kazanımlarında değişiklik yapılmadan eğitsel oyunlar yoluyla hedeflenen kazanımların, kazandırılması amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan “Kök Değerler” (vatanseverlik, adalet, yardımseverlik, sevgi, saygı, sabır, dürüstlük, özenetim, sorumluluk, dostluk) kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Araştırma 10 hafta boyunca sürecektir olup araştırma uygulamaları sırasında tarafımda video kayıtları ve fotoğraf çekimleri olacaktır. Burada amaç öğrencilerimizde meydana gelecek değişimleri inceleyip takibini yapabilmek sağlıklı ve bilimsel veriler elde etmektir. Araştırma sırasında tutulan kayıtlar ve fotoğraf çekimleri tarafımda saklanacak olup başka kişi, kurum ve sosyal medya platformlarında paylaşılmayacaktır.

“Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlar Yoluyla Değerlerin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması” adlı Yüksek lisans tez çalışmamda öğrencinizin yer alması konusunda izninizi istiyorum.

Selçuk ALTUNEL

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

İzin veriyorum ()

İzin Vermiyorum ()

Veli Adı Soyadı :

Tarih .../.../.....

EK 7: Ders Planı

SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7.SINIF GÜNLÜK DERS PLANI

I.BÖLÜM: BİÇİM

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 7

Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım Ve Tüketim

Süre: 40 dk

Kazanım: SB.7.5.4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.

Kazandırılması Hedeflenen Değer: Dürüstlük

Araç-Gereçler: Ders Kitabı, Karton bardak, Değer çarkı

Yöntem Ve Teknikler: Anlatım, soru-cevap, beyin fırtınası, eğitsel oyun

II. BÖLÜM: GİRİŞ

Dikkat Çekme: Dikkat çekmek amacıyla öğrencilere “pabucu dama atılmak” deyiminin ne anlama geldiği bilen var mı şeklinde soru sorulacak.

Güdüleme: Alınan cevaplardan sonra “Pabucu dama atılmak” deyiminin kısa hikâyesi anlatılarak açıklamalarda bulunulacak

Gözden Geçirme: İnsanların mesleklerini icra ederken dürüst olmalarının çok önemli olduğu söylenerek, dürüstlüğün toplumca kabul gören en güzel davranış şekli ve değer olduğu ifade edilecek.

Derse Geçiş:

Türklerde Meslek Edindirme

Selçuklu Devleti ve daha sonra kurulan Osmanlı Devleti’ndeki esnaf birliğine Ahilik denirdi. Ahilik teşkilatı sayesinde esnaf birbirine destek olur, mesleğe yeni başlayanlara hem dini hem de mesleki eğitim verilirdi.

Çırak olan bir kişi kalfalığa yükselir daha sonra Şet Kuşatma töreniyle kendisine ustalık belgesi verilirdi. Teşkilata yamak olarak alınan kişi hem iyi bir Müslüman hem de dürüst bir esnaf olarak yetiştirilirdi.

Dürüstlük: Dürüst olma durumu, yalan söylememe ve doğruluk olarak tanımlanır.

EK 7'nin devamı

III. BÖLÜM: GELİŞTİRME

Eğitsel Oyun 1: Kelime Avı DÜRÜSTLÜK

Eğitsel Oyun 2: Dürüstlük çarkıyla pratik bardaklar.

(Oyunların ayrıntıları hazırlanan oyun planında gösterilecektir.)

IV. BÖLÜM: SONUÇ

Son Özet: Öğretmen dürüstlük kavramını tekrar tanımlayarak dürüstlüğün önemli bir değer gerekli bir erdem olduğunu ifade eder.

Tekrar Güdüleme: Dürüstlük bireye toplumda önemli bir statü kazandıran, değerlerimizdendir.

Kapanış: Öğrencilere doldurmaları için günlükler dağıtılır.

Oluşturulan “Haftanın Değeri Panosuna” öğretmen ve öğrencilerin hazırlamış olduğu materyaller asılır.

V. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME

1: Dürüstlük nedir?

2: Dürüst olmak bizlere ne kazandırır?

EK 8: Araştırma İzni

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 75048956-44-E.16105657
Konu : Eylem Araştırma İzni
(Selçuk ALTUNEL)

04.11.2020

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 12/10/2020 tarih ve 4772 sayılı yazınız.

İlgi tarih ve sayılı yazınıza istinaden Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Selçuk ALTUNEL'in hazırlanmış olduğu "Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Oyunlar Yoluyla Değerlerin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması" konulu eylem araştırma çalışmasını ilimiz / Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerine uygulaması 2020-2021 eğitim öğretim yılında gönüllük esasına göre kurumun eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmadan uygulaması ile ilgili Valilik Olur'u ilişikte gönderilmiştir.

Ekte gönderilen imzalı ve mühürlü anketin uygulanması hususunda;
Bilgi ve gereğini arz ederim.

Cengiz BAHÇACIOĞLU
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1-Valilik Olur'u (1 sayfa)
2-Anket Çalışması (66 sayfa)

Adres: Saraylar Mahallesi Bayındır Sokak No 8 Posta Kodu 37100
Merkez Kastamonu
Elektronik Ad: kastamonu.meb.gov.tr
e-posta: bilginayir37@meb.gov.tr

Bilgi için: Emin YILMAZ

Tel: 0 (366) 214 10 01
Faks: 0 (366) 212 22 18

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.kastamonu.meb.gov.tr> adresinden: 002f-0e92-3a2e-9bd7-e541 kodu ile teyit edilebilir.

EK 9: Etik Kurul İzni

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURUL KARARI		
Toplantı Sayısı	Karar Sayısı	Karar Tarihi
1	34	25.03.2021

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Emine KARASU AVCI'nın Yüksek Lisans öğrencisi Selçuk ALTUNEL'in yapmayı planladığı "*Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlar Yoluyla Değerlerin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması*" isimli Yüksek Lisans Tezi Çalışmasının Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca onaylanması uygun bulunmuştur.

Bu bilgiler ışığında; Aydınlatılmış Onam Formunun gönüllülere imzalatılarak gerekli ilgilendirmelerin yapılması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Başkan

Prof. Dr. YUSUF DEMİREL
Üye

Prof. Dr. Kutay OKTAY
Üye

Prof. Dr. Tolga UŞOY
Üye

Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI
Üye

Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Üye

Doç. Dr. İbrahim YENEN
Üye